

Visie recreatie en toerisme 2035

Gemeente Epe

Gemeente Epe

oktober 2025

Inhoud

Samenvatting	4
1 Inleiding	6
1.1 Een nieuwe visie recreatie en toerisme voor gemeente Epe	6
1.2 Hoe is deze visie tot stand gekomen	6
1.3 Leeswijzer	6
2 Recreatie en toerisme in gemeente Epe	8
2.1 Samenvatting toeristisch-recreatief profiel (uitgebreide toelichting in bijlage 1)	8
2.2 SWOT analyse	14
3 Visie voor 2035	15
3.1 Uitgangspunten	15
3.2 Ambitie 1: Gemeente Epe alle seizoenen aantrekkelijk en onderscheidend	17
3.3 Ambitie 2: Logiesaccommodaties verbeteren en vernieuwen	19
3.4 Ambitie 3: Cultuur en erfgoed beleven	21
3.5 Ambitie 4: Sterke balans tussen recreatie en omgeving	23
3.6 Ambitie 5: Toerisme en recreatie voor vitale dorpen	25
4 Relaties met andere beleidsvelden	27
Bijlagen	29
Bijlage 1: Analyse recreatie en toerisme in gemeente Epe	29
B1.1 Gemeente Epe: van Veluwe tot IJsselvallei	29
B1.2 Kernwaarden	30
B1.3 Natuur en landschap	30
B1.4 Cultuurhistorie	36
B1.5 Verblijfsrecreatief aanbod	38
B1.6 Dagrecreatief aanbod	38
B1.7 Evenementen	41
B1.8 Routestructuren en TOP	42
B1.9 Marketing en promotie	43
B1.10 Economische en maatschappelijke betekenis van recreatie en toerisme	45
B1.11 Enquêteresultaten	47
B1.12 Bestaand beleid	53
Bijlage 2: Doelgroepen en trends & ontwikkelingen	60
B2.1 Doelgroepen	60
B2.2 Toelichting Leefstijlvinder	65
B2.3 Trends en ontwikkelingen	69
Bijlage 3: Betrokken stakeholders	72
Colofon	74

Samenvatting

De gemeente Epe wil een aantrekkelijke plek zijn voor zowel inwoners als bezoekers. Gemeente Epe heeft een gevarieerd landschap (zoals de Veluwe, de Veluweflank en de IJsselvallei), rust, cultuur en een dorpsgevoel. De gemeente profileert zich als 'Epe 100% wild', met de nadruk op duurzame natuurbeleving.

Recreatie en toerisme zijn belangrijk voor de lokale economie, identiteit en leefbaarheid. Door de toename van de recreatiebehoefte en de groei van toerisme is er behoefte aan een nieuwe visie. Deze visie is de basis voor het toeristisch-recreatief beleid in de komende jaren.

Proces en participatie

De visie is tot stand gekomen met inbreng van bewoners, ondernemers en organisaties uit de gemeente. Er is gebruikgemaakt van het inwonerspanel, bijeenkomsten en het netwerk stakeholders (waaronder ondernemers, Stichting Promotie Gemeente Epe en Natuur en Milieu Epe).

Economisch en maatschappelijk belang

In de gemeente Epe werkt 8,4% van de mensen in de toeristisch-recreatieve sector. Toeristen en recreanten besteden geld in de horeca en winkels, waardoor het aanbod van winkels en andere voorzieningen in de gemeente goed blijft. Belangrijke doelgroepen in de gemeente Epe zijn rustzoekers, inzichtzoekers, harmoniezoekers, avontuurzoekers.

Visie en ambities voor 2035

We willen dat recreatie en toerisme ook in de toekomst belangrijk blijven voor de gemeente Epe. Ze moeten bijdragen aan de leefbaarheid, economische vitaliteit en aantrekkingskracht van gemeente Epe als woon- en werkplek. Toerisme en recreatie moeten zich duurzaam ontwikkelen en daarom gaan we zorgvuldig om met recreatie en toerisme in de natuur. Dit betekent dat we de ontwikkeling van nieuw aanbod vooral stimuleren in de IJsselvallei en de kernen, om daarmee het Veluwemassief te ontlasten.

Om deze visie te realiseren, werken we als gemeente de komende jaren aan vijf ambities:

Ambitie 1: Gemeente Epe aantrekkelijk in alle seizoenen

We willen gemeente Epe jaarrond aantrekkelijk maken voor recreanten en toeristen. Door seizoenverlenging wordt het bestaande recreatief aanbod beter benut, worden pieken in drukte verminderd en ontstaat er meer continuïteit in werkgelegenheid. We richten ons op binnenactiviteiten, culturele evenementen en arrangementen die passen bij de identiteit en thema's (het Waterverhaal, ambachtelijke Veluwe, IJsselvallei en natuurgeheimen) van de gemeente Epe. We hebben daarbij aandacht voor de natuurwaarden en het behoud van de kwetsbare natuurgebieden. Samenwerking en profilering zijn hierbij belangrijk.

Ambitie 2: Kwaliteitsverbetering verblijfsaccommodaties

De verblijfssector is een belangrijke economische pijler. De gemeente Epe richt zich op het vernieuwen, moderniseren en verduurzamen van overnachtingsmogelijkheden (o.a. door deelname aan het programma Vitale Vakantieparken). Nieuwe initiatieven moeten passen bij de behoeften van toeristen, duurzaam zijn en passen in het landschap en de natuur van gemeente Epe. Waar het kan, zorgt toerisme voor een positieve impact. We willen bestaande verblijfsaccommodaties en recreatiewoningen beschikbaar houden voor toerisme en streven naar logies op erfgoedlocaties en agrarische erven.

Ambitie 3: Cultuur en erfgoed beleven

De gemeente Epe bezit een rijk cultureel erfgoed dat nog beter benut kan worden voor toerisme. Door verhalen te koppelen aan thema's zoals het Waterverhaal, de Ambachtelijke Veluwe en IJsselvallei en Natuurgeheimen

ontstaat onderscheidend aanbod dat bijdraagt aan spreiding en seizoensverlenging. Beleving, vindbaarheid en samenwerking met lokale partners zijn hierbij essentieel. Cultureel aanbod wordt versterkt, zichtbaar gemaakt en ingebed in toeristische routes, activiteiten, evenementen en profilering.

Ambitie 4: Balans tussen recreatie en natuur

De natuurgebieden zijn belangrijk voor recreatie, maar staan onder druk. Om de natuur te beschermen en te behouden, en de kwaliteit van recreatie te bevorderen wilde gemeente recreatie beter spreiden en sturen met recreatiezoning, bezoekersmanagement en gedragsbeïnvloeding. Nieuwe recreatiemogelijkheden worden gecreëerd buiten beschermde natuurgebieden, zoals de IJsselvallei. Ook wordt ingezet op goede informatievoorziening, gedragsregels, infrastructuur en samenwerking met terreinbeheerders om natuur en recreatie in balans te houden.

Ambitie 5: Toerisme voor vitale dorpen

De dorpen zijn het hart van gemeente Epe. Toerisme en recreatie helpen de voorzieningen en de levendigheid in de dorpen te behouden. De gemeente wil de aantrekkelijkheid van dorpen als Epe en Vaassen vergroten met passende inrichting, evenementen en betere verbindingen. In de kleinere kernen Oene en Emst ligt de nadruk op basisvoorzieningen en recreatie vanuit de voordeur. Lokale samenwerking en initiatieven worden actief ondersteund, zodat toerisme en leefbaarheid hand in hand gaan.

Koppeling met andere beleidsvelden en ruimtelijke uitwerking

Recreatie en toerisme zijn verbonden met veel andere gemeentelijke beleidsvelden, zoals economie, wonen, natuur, erfgoed, duurzaamheid en gezondheid. Een integrale benadering is nodig voor effectieve uitvoering, ruimtelijke kwaliteit en een toekomstbestendige en duurzame sector. Zo is het van belang om bij ruimtelijke ontwikkeling, zoals groenblauwe dooradering en stedelijke ontwikkelingen, ook de recreatiebehoefte mee te nemen.

Deze visie vormt de leidraad voor beleid, samenwerking en investeringen tot 2035 en draagt bij aan een sterke, duurzame en aantrekkelijke gemeente. Voor de integrale gebiedsgerichte uitwerking bouwen we voort op de Omgevingsvisie. Per ambitie is in deze nota aangegeven wat de ambitie betekent voor de deelgebieden.

1 Inleiding

1.1 Een nieuwe visie recreatie en toerisme voor gemeente Epe

Gemeente Epe is aantrekkelijk voor inwoners én bezoekers. Toerisme en recreatie zijn een belangrijke factor voor de lokale economie, de identiteit van de gemeente en de aantrekkingskracht als woon- en vestigingsgemeente. In de omgevingsvisie van gemeente Epe uit 2021 wordt de verwachte groei van binnenlands toerisme als kans benoemd om de toeristisch-recreatieve sector in gemeente Epe verder te ontwikkelen. In aanvulling daarop is in het Raadsakkoord 2022-2026 opgenomen dat er behoefte is aan actueel beleid op het gebied van recreatie en toerisme.

Deze visie vormt de basis voor beleid en uitvoering van acties en projecten op het gebied van recreatie en toerisme tot 2035. In deze visie beschrijven we hoe we recreatie en toerisme in de gemeente willen stimuleren.

1.2 Hoe is deze visie tot stand gekomen

Onderstaand schema geeft het proces om te komen tot deze visie op hoofdlijnen weer. Belangrijk hierbij is de inbreng van stakeholders uit de gemeente en de regio, evenals een analyse van data en relevante documenten. [Bijlage 3](#) biedt het overzicht van betrokken organisaties en in [bijlage 2](#) staan korte samenvattingen van relevante documenten. Bewoners en ondernemers zijn op verschillende manieren betrokken, onder meer via het inwonerspanel Epe Spreekt, de webpagina op www.epe.nl en via dorpsvertegenwoordigers tijdens bijeenkomsten (zie o.a. de enquêteresultaten in [bijlage 1](#)).

De resultaten van dit proces zijn verwerkt in dit visiedocument. De visie vormt de basis voor het uitvoeringsprogramma met concrete acties, om de ambities en doelen zoals opgenomen in deze visie te realiseren.

1.3 Leeswijzer

Dit document is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 2 gaat kort in op de betekenis van recreatie en toerisme in gemeente Epe, doelgroepen trends en ontwikkelingen en de sterkte-zwakte analyse (SWOT). De uitgebreide analyse is opgenomen in bijlagen 1 en 2.
- Hoofdstuk 3 beschrijft voor de komende jaren de koers en strategie op het gebied van recreatie en toerisme voor gemeente Epe.
- Hoofdstuk 4 legt de koppeling tussen recreatie en toerisme en andere relevante beleidsvelden.

2 Recreatie en toerisme in gemeente Epe

De gemeente Epe is aantrekkelijk voor recreatie en toerisme vanwege de rijke natuur, de kwaliteit en grote afwisseling in het landschap. Samen met de rust, de cultuurhistorie en het dorpse karakter, en het aanbod logiesaccommodaties en recreatie-aanbod, biedt gemeente Epe veel moois aan gasten én inwoners. Gemeente Epe profileert zich als 'Epe 100% wild', met aandacht voor onder meer Veluws wild en gepaste en duurzame natuurbeleving.

Gebiedsindeling

In de visie maken we gebruik van de gebiedsindeling die wordt benoemd in de Omgevingsvisie: Veluwe, Veluweflank, IJsselvallei en de kernen. Met de Veluwe bedoelen we hier niet de regio, maar het natuurgebied binnen de gemeentegrenzen, ook wel Veluwemassief genoemd. Zie bijlage B1.12 voor kaartmateriaal van deze gebiedsindeling.

2.1 Samenvatting toeristisch-recreatief profiel (uitgebreide toelichting in bijlage 1)

Natuur en landschap

- Drie landschappen bepalen het karakter in de gemeente: de Veluwe (met bossen en heide), de Veluweflank (landgoederen, beken en overgangen) en de IJsselvallei (polders, wettingen, agrarisch gebied).
- Belangrijke natuurgebieden zijn Kroondomein het Loo, de Renderklippen, Eperholt, Wisselse Veen en Tongerense Heide. Deze zijn deels toegankelijk, met wandel- fiets- en ruiterspaden.
- De natuur staat onder druk door onder meer verdroging en stikstofdepositie en ook recreatiedruk speelt een rol. De recreatiezonering is belangrijk voor behoud van een goede balans tussen natuur en recreatie.

Verblijfs- en dagrecreatie

- Jaarlijks zijn er in de gemeente Epe circa 800.000 overnachtingen, dat is ongeveer 11% van alle overnachtingen op de Veluwe. Belangrijke logiesaccommodaties zijn bungalowparken, campings, B&B's en enkele hotels (zie de kaart figuur 3 en bijlage 1).
- Gemeente Epe werkt via het [programma Vitale Vakantieparken](#) aan kwaliteitsverbetering van vakantieparken.
- Het dagrecreatief aanbod is divers: musea, natuurbeleving, kinderactiviteiten, wellness, streekproducten en horeca.
- Grote evenementen zijn onder meer Vaasaqua, het Middeleeuws Festijn en de Eper Paardenvierdaagse.
- Cultuurhistorische bezienswaardigheden zijn Kasteel Cannenburch en diverse landgoederen en grafheuvels. Daarnaast zijn er in de gemeente nog onbekende cultuurhistorische verhalen en parels te ontdekken, zoals die van de sprengen en beken, archeologie en het industrieverleden. Zie verder bijlage 1.

Economische en maatschappelijke waarde

- Toerisme is goed voor 8,4% van de werkgelegenheid in de gemeente. Dit is hoger dan het landelijk en provinciaal gemiddelde.
- In 2023 werd bijna €1 miljoen aan toeristenbelasting gegenereerd.
- De bestedingen via vakantieparken in gemeente Epe bedragen jaarlijks circa €27 miljoen.
- Het voorzieningenniveau in de kernen en buurten is veelal goed tot uitstekend (Leefbarometer). Dit is mede te danken aan bestedingen door bezoekers in winkels in de kernen.
- Recreatie bevordert ook sociale cohesie, leefbaarheid en lokale trots.

De doelgroepen

- Belangrijkste inwonersgroepen zijn rustzoekers, verbindingszoekers en inzichtzoekers, (zie bijlage 2 voor de toelichting).
- SPGE (Stichting Promotie Gemeente Epe) richt zich op deze doelgroepen, aangevuld met harmoniezoekers en avontuurzoekers.
- Binnenlandse bezoekers komen vooral uit de Randstad. Buitenlandse bezoekers komen met name uit Duitsland en België.

Trends en ontwikkelingen (zie bijlage 2 voor de toelichting)

- Duurzaamheid en regeneratief toerisme worden steeds belangrijker.
- Meer aandacht voor gezonde levensstijl, natuurbeleving en wellness. Het bezoek aan natuurgebieden neemt toe.
- Fietsen en wandelen blijven de meest voorkomende vrijetijdsactiviteiten.
- Storytelling en authenticiteit spelen een grote rol in toeristische aantrekkingskracht.
- Vergrijzing en multi-generatie vakanties vragen om aanpasbare en toegankelijke voorzieningen.
- Klimaatverandering vereist voorbereiding op risico's zoals natuurbranden.

Beleid en samenwerking

Lokale en regionale beleidsdocumenten (zoals de Omgevingsvisie gemeente Epe, de Veluwe Agenda 2030, het Gelders Programma Recreatie & Toerisme en Programma Vitale Vakantieparken) benadrukken:

- De noodzaak van balans tussen ecologie, economie en leefbaarheid.
- De inzet op kwaliteitsverbetering in plaats van volumegroei.
- Verbetering van spreiding, aanbodontwikkeling en bewonersbetrokkenheid.

Gemeente Epe werkt daarom nauw samen met omliggende gemeenten en andere stakeholders. Belangrijk zijn Vitale Vakantieparken Veluwe en de Veluwe Alliantie. Vanuit de Veluwe Alliantie wordt gewerkt aan verschillende 'Belevingsgebieden'. Gemeente Epe zet zich in voor de belevingsgebieden 'Ambachtelijke Veluwe' en 'Veluwse natuurgeheimen'.

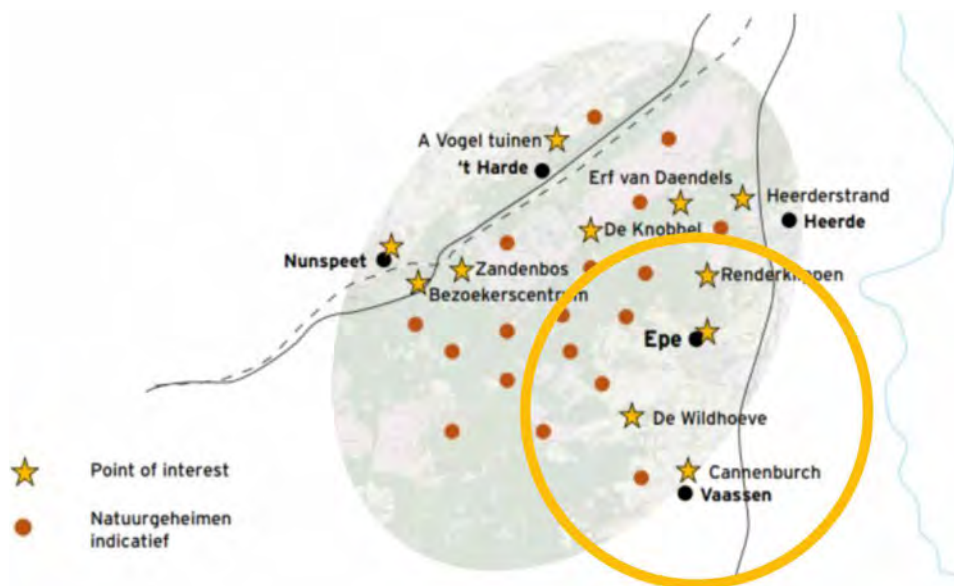

Figuur 1 Belevingsgebied Ambachtelijke Veluwe en Veluwse Natuurgeheimen (bron: Masterplan Belevingsgebieden)

Het belevingsgebied de 'Ambachtelijke Veluwe' kenmerkt zich door de overgang van de wilde natuur naar een gecultiveerde, ambachtelijke omgeving. Kansrijke ontwikkelingen zijn:

- het ambachtelijke aanbod onder de aandacht brengen, en
- geclusterd aanbieden van activiteiten en evenementen die het belevingsgebied samenhangend op de kaart kunnen zetten.

Het belevingsgebied 'Veluwse natuurgeheimen' gaat over de beleving van flora en fauna, ongereptheid, de kwetsbaarheid van ecosystemen, het belang van biodiversiteit, natuurbehoud en over het ontdekken en kennismaken met die geheimen. Kansrijke ontwikkelingen zijn:

- de ontwikkeling van kasteel Cannenburch tot 'poort tot het Landschap' i.r.t. de plannen voor de herontwikkeling van het dorpscentrum van Vaassen
- Aanbodontwikkeling voor familiebelevissen die bijdragen aan seizoen verlenging.

Daarnaast is ook het 'Derde waterverhaal' een belangrijke samenwerking, gericht op het versterken van de toeristisch recreatieve beleving van de riviergebieden. Via de samenwerking maken verschillende partijen, waaronder gemeente Epe, de komende jaren het rivierenverhaal van Nederland levend en toegankelijk voor iedereen: om te beginnen in de IJsselvallei en de Groene Metropool Regio. Hiervoor is een belevingsconcept ontwikkeld met vijf concepten op verschillende schaalniveaus (parels aan de ketting): rivierparken (5), IJsseltransferia (4), bezoekerscentra (3), recreatief-toeristische knooppunten (2) en sleutelervaringen (1). Met het waterverhaal richt de gemeente Epe zich op het sprengen- en bekenstelsel, de verbinding met het IJsselandschap en Epe als achterliggende delta van dit gebied, de historische watermolens, ambachten die aangedreven werden met waterkracht. Dit verhaal wordt gezien als een grote kapstok waaronder verschillende productontwikkeling kan plaatsvinden.

In relatie hiertoe staat het Masterplan IJsselvallei, waarmee gewerkt wordt aan een vitaal, veerkrachtig en toekomstbestendig landschap. Voor gemeente Epe is het Masterplan van belang om bij te dragen aan herstel van natuurwaarden en ontlasten en het ontlasten van de recreatieve druk op de Veluwe. Thema's waar de gemeente op in wil spelen zijn het recreatief versterken van de flankgebieden, het stimuleren van erfgoed en cultuurtoerisme voor dag- en verblijfsrecreatie, koppelkansen met de landbouw en beleving van de groenblauwe dooradering met routes en voorzieningen. De ondersteuning vanuit de gebiedsprocessen en de LEADER middelen kunnen daarvoor benut worden.

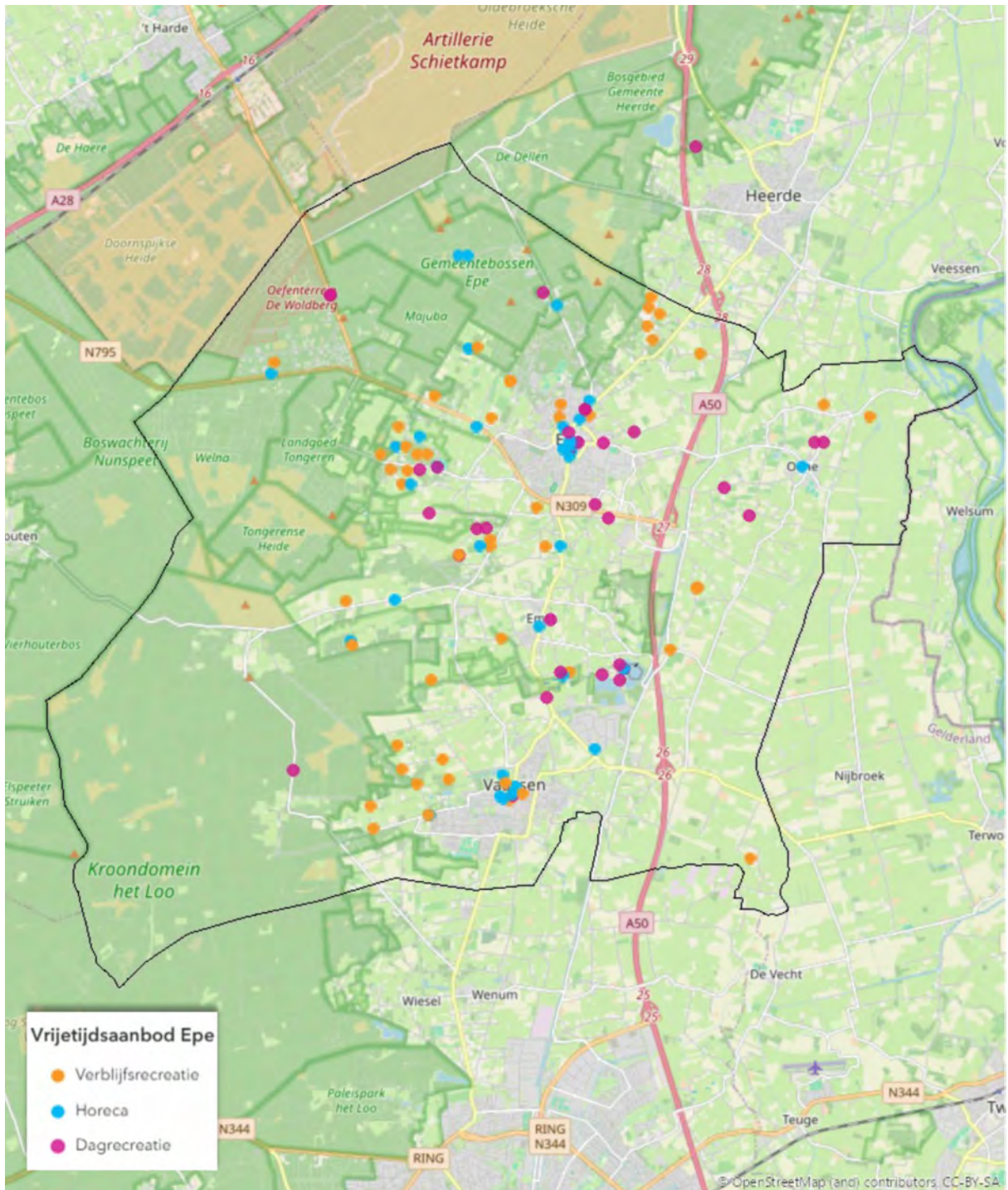
Als laatste is er voor gemeente Epe een erfgoed inventarisatie uitgevoerd (Erfgoed in gemeente Epe, RAAP, 2021) waarin een drietal verhaallijnen worden benoemd: industrieel water, ritueel landschap en land- en bosbouw. Deze verhaallijnen kunnen benut worden om de Veluwse belevingsgebieden te versterken.

Figuur 2 Belevingsconcept derde waterverhaal van Nederland (bron: VeluweAlliantie)

Figuur 3 Vrijtijdsaanbod in gemeente Epe (bron: Bureau BUITEN op basis van database SPGE
(deze kaart is niet uitputtend)

2.2 SWOT analyse

Onderstaande figuur geeft een samenvatting van de sterke en zwakke punten, kansen en bedreigingen voor recreatie en toerisme in de gemeente Epe.

Sterkten

- Unieke natuur en afwisselend landschap: heidevelden, uitgestrekte bossen, variatie Veluwe & IJsselvallei
- Regionale en bovenregionale aantrekkingskracht Eperholt en Renderklippen
- Goede bereikbaarheid vanuit Randstad, Duitsland, België
- Professionele marketingorganisatie Stichting Promotie Gemeente Epe
- Gratis parkeren in de hele gemeente
- Verzorgingsfunctie centrum Epe en Vaassen, gevarieerd winkelaanbod
- Positieve economische impact logiesaanbod
- Uniforme bebording Veluwe (routenetwerken + ontvangstborden) straalt kwaliteit uit
- Samenwerking in de VeluweAlliantie
- Aantrekking van gasten van buitenaf (Duitsland)
- Duidelijke profilering en keuzes in doelgroepen vanuit de marketing
- Recreatiezonering
- Activiteiten zijn boekbaar via de VVV

Zwakten

- De natuurwaarden staan onder druk.
- Het meeste recreatie-aanbod zit vlakbij de natuurgebieden.
- Beperkt aanbod van 'elk weer' dagrecreatie, daardoor minder aantrekkingskracht in laagseizoen
- Lichte daling/stabiele ontwikkeling verblijfsrecreatie
- Matige bereikbaarheid met het OV
- Nog weinig relatie met gerelateerd beleid, bijv. de verhaallijnen uit de erfgoedinventarisatie
- Opgave rondom vitaliteit van vakantieparken en behoud van kwaliteit
- Beperkte bekendheid cultuurhistorisch aanbod
- Toegankelijkheid en bereikbaarheid voor oudere doelgroep en mensen met beperkingen
- Weinig themaroutes
- Weinig hotels en overnachtingsmogelijkheden voor zakelijk toerisme
- Weinig uitgaansgelegenheden en beleving voor tieners
- Beperkte openingstijden dagrecreatie (vooral zomers open)

Kansen

- Aanhoudende interesse in natuurbeleving en gezondheid
- De behoefte aan recreatie en toerisme blijven toenemen.
- Spreiden en geleiden van recreanten en toeristen met Veluwebreed bestemmingsmanagement. Bijv. door:
  - o Uitwerking geven aan Veluwe belevingsgebieden
  - o Spreiding in ruimte: Ontwikkeling van de IJsselvallei als belevingsgebied voor bezoekers aan de Veluwe
  - o Ommetjes vanuit kernen, woonwijken naar het landelijk gebied ontwikkelen
  - o Ontwikkeling toeristisch-recreatief aanbod in de kernen
- Spreiding in tijd, kansen voor het laagseizoen
- Samenhang tussen natuurherstel en toeristische & recreatieve ontwikkeling
- Koppeling van de toeristische en agrarische sector
- Zichtbaar en beleefbaar maken van cultuurhistorie, bijv. Dorpse Beek, grafheuvels, sprengen en beken
- Inzetten op buitenlandse gasten met bijv. meertalige informatie
- Stimuleren duurzaam vervoer. ontsluiting aanbod in de gemeente vanuit ontvangstlocaties, zoals VeluwePoort Nunspeet en TOP Cannenburch.

Bedreigingen

- Toenemende druk op de natuur vanuit bezoek en andere factoren. Er kan een verstoorde balans tussen recreatie en natuur ontstaan.
- Krapte op de arbeidsmarkt
- Kostenstijgingen (btw-verhoging, hogere loonkosten) voor horeca en logies, waardoor marges onder druk komen
- Verduurzaming van bedrijfsvoering is een opgave, zeker i.r.t. kostenstijgingen
- Natuurgebieden kunnen minder aantrekkelijk worden voor recreatie vanwege uitvoering recreatiezonering.
- Evenementen in kwetsbare natuurgebieden kunnen natuur teveel belasten
- Uitbreiding van de activiteiten van defensie, en bijbehorende impact op omgeving en natuur
- Ontwikkeling Vliegveld Lelystad kan zorgen voor verstoring rust
- Instandhouding publieke recreatievoorzieningen is kostbaar voor terreineigenaren en beschikbare middelen zijn te krap.
- Door klimaatverandering meer natuurbrandrisico
- Meer kans op (schade door) droogte en wateroverlast, o.a. in de grondwaterfluctuatiezone.

3 Visie voor 2035

We willen als gemeente dat recreatie en toerisme ook in de toekomst belangrijk zijn voor gemeente Epe, en bij (blijven) dragen aan de leefbaarheid, economische vitaliteit en aantrekkingskracht van gemeente Epe als woon- en werkgemeente.

We willen de toeristisch-recreatieve sector op een duurzame manier ontwikkelen en streven daarbij naar een vorm van toerisme die bijdraagt aan brede welvaart in de gemeente Epe. We hebben daarbij oog voor de balans tussen woongenot, natuurbehoud, recreatie en toerisme. Zo profiteren inwoners, ondernemers én bezoekers. Nieuwe ontwikkelingen laten we aansluiten bij de kracht van onze gemeente: de rijke natuur, het karakteristieke landschap en de eigen identiteit van de dorpen en de kernen. Ontwikkelingen moeten passen bij het DNA van de gemeente Epe en bijdragen aan de doelen uit de Omgevingsvisie. Een sterke toeristisch-recreatieve sector zien we daarbij niet als doel op zich, maar als middel om voorzieningen te versterken, werkgelegenheid te creëren en de leefomgeving te verrijken. Ons streven is regeneratief toerisme: een manier van toerisme die niet alleen behoudt, maar ook bijdraagt aan herstel en versterking van natuur, gemeenschap en leefomgeving.

Om onze visie te realiseren, werken we de komende jaren aan vijf ambities:

1. **Gemeente Epe alle seizoenen aantrekkelijk en onderscheidend voor inwoners en gasten**
2. **Logiesaccommodaties verbeteren en vernieuwen**
3. **Cultuur en erfgoed beleven**
4. **Sterkere balans tussen recreatie en omgeving**
5. **Toerisme en recreatie voor vitale dorpen**

3.1 Uitgangspunten

We willen graag dat recreatie en toerisme bijdraagt aan:

- **Het versterken van de lokale economie in de vorm van banen en bestedingen.** Toerisme en recreatie leveren een structurele bijdrage aan de lokale economie door bestedingen bij ondernemers in de sector, in het centrumgebied en bij aanbieders van lokale producten. Dit draagt bij aan het behoud van werkgelegenheid en het versterkt het economisch draagvlak in de gemeente.
- **Het behouden en versterken van het voorzieningenniveau.** Door de bestedingen van bezoekers en inwoners blijft het voorzieningenniveau op peil en ontstaat er in de gemeente ruimte voor verdere ontwikkeling van voorzieningen, zoals dagrecreatie, horeca, cultuur en evenementen. Zowel inwoners als bezoekers profiteren van dit aanbod.
- **Een aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat.** Een levendige gemeente met evenementen, recreatieve voorzieningen en culturele activiteiten draagt bij aan een aantrekkelijk woon- en leefklimaat. Daarom streven we naar een gemeente met reuring en gezelligheid, en richt de visie zich op het versterken van de leefbaarheid voor inwoners en het verhogen van de verblijfskwaliteit voor bezoekers. Het aanbod van onze gemeente is daarbij inclusief, ook voor mensen met een beperking.
- **Het versterken, uitdragen en behouden van de kernwaarden van de gemeente en de unieke identiteit van de vier kernen.** Epe, Vaassen, Oene en Emst kennen ieder hun eigen unieke identiteit. Deze willen we behouden, versterken en uitdragen. Daarnaast zetten we in op aantrekkelijke centra, met passend aanbod en voorzieningen in Epe en Vaassen. Voor toerisme en bezoek geldt dat we gaan voor kwaliteit, in plaats van voor kwantiteit: meer bezoekers is geen doel op zich. Ontwikkelingen moeten passen bij het DNA en de schaal van onze gemeente.

- **Een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving.** We stimuleren duurzaam ondernemerschap in de recreatiesector, ondersteunen de energietransitie binnen de sector en zetten ons in op het behouden en versterken van de natuur en biodiversiteit. Daarmee werken we aan een duurzame en toekomstbestendige leefomgeving. Hierbij werken we vanuit de Veluwe Alliantie aan bestemmingsmanagement. We zetten in op de ontwikkeling van de **Veluwe Belevingsgebieden**, nemen deel aan het programma **Vitale Vakantieparken** en werken aan **ontvangstlocaties**. Deze samenwerking is gericht op het realiseren van de Veluwe op 1 doelen: meer rust in de natuur waar de natuur het nodig heeft (recreatiezoning); versterken van de leefbaarheid voor inwoners (niet te druk, maar ook niet te stil); bezoekers een beleving van het beste van de Veluwe geven; en minder stikstof in de natuur en CO₂ in het klimaat.

3.2 Ambitie 1: Gemeente Epe alle seizoenen aantrekkelijk en onderscheidend

Waarom zetten we hierop in?

We werken aan een jaarronde aantrekkelijke bestemming door in te zetten op seizoensverlenging en onderscheidend toeristisch-recreatief aanbod te realiseren. Dat doen we omdat:

- Seizoensverlenging bijdraagt aan een robuustere vrijetijdseconomie, onder meer door een betere benutting van het bestaande (verblijfs-)aanbod (jaarrond een hogere bezetting), en continuïteit in bestedingen.
- Seizoensverlenging er ook voor zorgt dat de gemeente jaarrond voor inwoners aantrekkelijk is.
- Seizoensverlenging ervoor zorgt dat personeel jaarrond aantrekkelijk werk geboden kan worden, waardoor er meer mogelijkheden zijn om personeel vast te houden, en voor personeel om door te groeien.
- Seizoensverlenging ervoor zorgt dat groei van het toerisme meer over het jaar verspreid wordt, wat pieken in de bezoekersdruk voorkomt.

Wat willen we realiseren?

- Versterken van het dagrecreatief aanbod, met meer activiteiten die ook in het laagseizoen aantrekkelijk en beschikbaar zijn voor zowel inwoners als bezoekers. Denk aan exposities, workshops, educatieve en culturele activiteiten die binnen plaatsvinden, en bijdragen aan een jaarrond aantrekkelijk Epe – in lijn met de ambitie uit de VeluweAgenda 2030. We behouden de winterrust in de natuurgebieden door activiteiten vooral buiten de natuur te organiseren (b.v. in de Veluweflank en/of IJsselvallei).
- Nieuw aanbod sluiten we bewust aan op het DNA van de gemeente Epe en op de behoeften van onze inwoners en bezoekers. We richten ons daarbij op de belangrijke doelgroepen voor gemeente Epe: rustzoekers, inzichtzoekers, harmoniezoekers en avontuurzoekers. We zien geen ruimte voor nieuw aanbod in de Veluwe, maar richten ons op de Veluweflank, IJsselvallei en dorpskernen.
- Specifiek ontwikkelen we onderscheidend aanbod om de unieke kwaliteiten en thema's van Epe tastbaar, beleefbaar en bekend te maken. Hierin komt bestaand en nieuw aanbod, ondernemersinitiatief, erfgoed, cultuur en natuur samen. De thema's die centraal staan in de productontwikkeling zijn (zie ook bijlage 1):
  - o De ambachtelijke Veluwe en IJsselvallei
  - o Natuurgeheimen
  - o Het Waterverhaal (sprengen- en bekenstelsel, verbinding met het IJsellandschap en Epe als achterliggende delta van dit gebied, historische watermolens, ambachten)
- Evenementen dragen nog meer bij aan een levendig aanbod in het voor- en naseizoen. Onze huidige evenementen behouden we zoveel mogelijk. Waar nodig kijken we naar alternatieve tijden of plekken om de natuurgebieden te ontlasten. Daarnaast geven we ruimte aan nieuwe initiatieven die bijdragen aan seizoensverlenging en/of spreiding in de ruimte, aansluitend op het evenementenbeleid (nog in ontwikkeling). Vanzelfsprekend wordt hierbij ook gekeken naar de gewenste zoning en balans tussen natuur en recreatie (zie ook ambitie 4). Ondersteuning vanuit de gemeente is vooral beschikbaar voor evenementen en activiteiten die passen bij de kansrijke thema's van onze gemeente en die aansluiten bij de voorgenoemde thema's. Bijvoorbeeld een winterfestival, activiteiten rond monumentenweekend of een streekproductenmarkt.
- Een nauwe(re) samenwerking tussen gemeente, ondernemers, natuurorganisaties, inwoners en andere partijen. Dit is belangrijk om kansen te benutten en het aanbod nog meer met elkaar te verbinden.
- Door het aanbod in laagseizoenen beter te profileren en te verbinden, kunnen we ons als gemeente nog sterker positioneren als aantrekkelijke bestemming – het hele jaar door.

Mogelijke acties die daar aan bijdragen

- Gezamenlijke projecten van recreatieondernemers en (centrum)ondernemers voor activiteiten buiten het hoogseizoen.
- Mogelijk maken van toeristisch-recreatief aanbod dat ook met minder goed weer aantrekkelijk is, met een focus op het Waterverhaal, de ambachtelijke Veluwe en IJsselvallei en natuurgeheimen.
- Verbreding van de profilering in overleg met Stichting Promotie Gemeente Epe.
- Het beter aan elkaar verbinden van het bestaande (jaarrond) aanbod door in te zetten op arrangementenontwikkeling.

Betekenis voor de vier deelgebieden

- IJsselvallei: in de IJsselvallei is ruimte voor ontwikkeling van nieuw dagrecreatief aanbod en evenementen. Belangrijke thema's zijn het waterverhaal, aanbod gericht op groepen of horecaontwikkeling. Hierbij zijn mogelijkheden voor multifunctionele landbouw. Door in dit gebied te ontwikkelen dragen we bij aan spreiding in tijd en ruimte. Om voor kleinschalig aanbod meer aantrekkingskracht te genereren, zetten we in op samenwerking en arrangementontwikkeling.
- Dorpskernen: de dorpskernen zijn bij uitstek geschikt voor de ontwikkeling van recreatief en toeristisch aanbod. Horeca- en recreatiefuncties op kansrijke locaties willen we graag behouden. Epe en Vaassen zien we als toegangspoort van de Veluwe. In Oene en Emst zetten we vooral in op het behoud van de voorzieningen die er zijn, en kijken we welke kleinschalige ontwikkelingen hier wenselijk en passend zijn.
- Veluweflank: in de Veluweflank is ruimte voor ontwikkeling van nieuw dagrecreatief aanbod, bijvoorbeeld gericht op cultuurhistorie (bijvoorbeeld kastelen en boerderijen, ten behoeve van de TOP's/startpunten) of in koppeling met de agrarische sector.
- Veluwe: in het deelgebied van de Veluwe zien we geen ruimte voor nieuw dagrecreatief aanbod. We leggen onze focus hier op het bestaande aanbod en het natuurgericht ondernemen. In het beschermde natuurgebied, met name de C en D-zones, is seizoensverlenging alleen mogelijk wanneer het past bij de natuurwaarden.

3.3 Ambitie 2: Logiesaccommodaties verbeteren en vernieuwen

Waarom zetten we hierop in?

- De logiesaccommodaties in de gemeente Epe vormen een belangrijk deel van het fundament van onze vrijetijdseconomie. Voor de toekomst van recreatie en toerisme in onze gemeente is het essentieel dat de verblijfsaccommodaties zich blijven vernieuwen en aansluiten bij de behoeften van de gast.
- De ruimte voor recreatie is schaars, terwijl de behoefte toeneemt. Daarom is het belangrijk dat we het bestaande aanbod vitaal houden, zodat het beschikbaar blijft voor toerisme en recreatie. Gebruik voor permanente bewoning vinden we onwenselijk, omdat dat ten koste gaat van het recreatie-aanbod.
- Toerisme draagt positief bij aan de omgeving, leefbaarheid en de economie als economische drager voor behoud van monumentale panden en landgoederen en als vervolg- of nevenfunctie op agrarische bedrijven.
- We willen de diversiteit in ons verblijfsaanbod versterken – van hotels tot nieuwe vormen van verblijf – zodat de sector toekomstbestendig blijft.
- Door in te zetten op vernieuwing en verduurzaming kunnen we (een deel van) de vakantieaccommodaties vitaler en veiliger maken.

Wat willen we realiseren?

- We willen het logiesaanbod versterken op economisch, maatschappelijk en ecologisch vlak, gericht op lange termijn toekomstbestendigheid. Dit doen we door ruimte te bieden voor kwaliteitsverbetering en toekomstbestendig aanbod, onder andere via Programma Vitale Vakantieparken. We stimuleren initiatiefnemers om te investeren in modernisering, verduurzaming en differentiatie. In plaats van meer van hetzelfde, streven we naar onderscheidend aanbod en diversiteit.
- Kwaliteit wil hierbij zeggen dat het aanbod aansluit bij wat de gast zoekt, dat het aanbod economisch toekomstbestendig is, dat het duurzaam is en landschappelijk en qua impact op de natuurwaarden aansluit bij het DNA en kernwaarden van de gemeente.
- Waar mogelijk voegt logiesaanbod kwaliteit toe aan de omgeving. We streven ernaar dat ontwikkelingen van logiesaccommodaties bijdragen aan landschaps- en natuurwaarden, leefbaarheid en biodiversiteit, bijvoorbeeld door een natuurinclusieve inrichting.
- Voor nieuwvestiging van logiesaccommodaties zien we vooral ruimte in de IJsselvallei en in en rond de kernen. Op de Veluwe kan er ruimte worden geboden voor nieuwe logiesaccommodaties mits dit in balans is met de natuurwaarden.
- We staan positief tegenover de ontwikkeling van logiesaccommodaties als economische drager voor behoud van monumentale panden en landgoederen en als vervolg- of nevenfunctie op agrarische bedrijven. Hierbij is ook van belang dat die bijdragen aan de kwaliteit van het aanbod.
- We continueren de inzet ten behoeve van de veiligheid, vitaliteit en duurzaamheid op bestaande parken in het Programma Vitale Vakantieparken Veluwe.
- We ondersteunen de verduurzaming van bestaand aanbod, bijvoorbeeld het biodiverser inrichten van het groen op bestaande parken of toepassen van circulaire bouwprincipes bij ontwikkeling.
- We ondersteunen actief bij gebiedsontwikkeling en (her)ontwikkeling van locaties of leegstaande panden met logiesfunctie op kansrijke plekken. We werken hierbij gebiedsgericht en integraal.

Mogelijke acties die daar aan bijdragen

- Actualiseren van de Nota Verblijfsrecreatie uit 2016 met een duidelijk afwegingskader voor ontwikkelingen op het gebied van verblijfsrecreatie.
- Ondernemers ondersteunen bij het verduurzamen van hun onderneming en hen informeren over de mogelijkheden.
- Actief meedenken met initiatieven gericht op de ontwikkeling van een hotel en erfgoedlogies waarbij meerwaarde voor zowel toerisme als de kwaliteit van de omgeving van belang is.
- Voortzetten van de deelname aan het programma Vitale Vakantieparken.

Betekenis voor de vier deelgebieden

- IJsselvallei: we zien ruimte voor ontwikkeling van logiesaccommodaties, bijvoorbeeld bij agrarische bedrijven, gekoppeld aan erfgoed zoals de IJsselhoeves.
- Veluwe: behoud en verbetering van de toekomstbestendigheid van bestaand aanbod. Specifieke aandacht voor de positieve bijdrage van logiesaccommodaties aan de natuuropgaven (stikstof, biodiversiteit, et cetera).
- Veluweflank: hier ligt de focus op combinaties van functies zoals dagrecreatie, verblijfsrecreatie en natuurbeheer. Aanbod moet passen in de omgeving en daar positief aan bijdragen.
- Dorpskernen: aandacht voor logiesaccommodaties die bijdragen aan het voorzieningenniveau, met name in Epe en Vaassen.
- In de gehele gemeente hebben we specifiek aandacht voor herbestemming van monumentale panden.

3.4 Ambitie 3: Cultuur en erfgoed beleven

Waarom zetten we hierop in?

- Gemeente Epe bezit een rijk en divers cultureel en historisch aanbod, zoals de grafheuvels, sprengen en beken, landgoederen, het immaterieel erfgoed, cultureel aanbod in Kulturhus Epe, kunstuitingen en het verenigingsleven. Dit willen we behouden en benutten.
- Bij inwoners en gasten neemt de interesse in cultuurhistorie toe. Zeker de inzichtzoeker, een belangrijke doelgroep in gemeente Epe, heeft bovengemiddeld veel interesse in erfgoed en cultuur¹. Hier spelen we op in.
- Daarbij is het belangrijk dat het cultuurhistorische of culturele verhaal beleefbaar, vindbaar en bekend is. Naast behoud van erfgoed, willen we het juist beheren als iets om te beleven en door te geven. We zetten erfgoed daarom actief in om de identiteit van de gemeente te versterken en het toeristisch aanbod te verrijken. Hiermee sluiten we aan bij de ambities uit het Erfgoedbeleid 2025-2030.
- In de profilering en productontwikkeling in gemeente Epe staat op dit moment vooral de beleving van Veluws wild centraal. Benutting van het cultureel en cultuurhistorisch aanbod is een kans om bij te dragen aan spreiding in ruimte en aan seizoensverlenging, waardoor de natuurgebieden van de Veluwe kunnen worden ontlast.
- Benutten van erfgoed en cultuur voor toerisme en recreatie zorgt voor meer publiek. Hierdoor ontstaat meer draagvlak en een bredere economische basis voor erfgoed en cultuur.

Wat willen we realiseren?

- Verbinden van erfgoed en cultuur aan toeristische productontwikkeling rond de volgende thema's (zie ambitie 1):
    - o De ambachtelijke Veluwe en IJsselvallei
    - o Natuurgeheimen
    - o Het Waterverhaal (o.a. gericht op de historische watermolens en ambachten die aangedreven werden met waterkracht).
- Met cultuur en erfgoed kunnen we invulling geven aan Veluwse belevingsgebieden, door het ontwikkelen van nieuw (jaarrond) aanbod, samen met ondernemers en cultuur- en erfgoedpartners. Hiervoor zien we bijvoorbeeld kansen rondom de IJsselvallei, bij de Kopermolen of bij museum Hagendoorns plaatse. Denk dan aan cultuurhistorische routes, exposities, verhalenvertellingen en educatieve programma's.
- Verbreding van de profilering van gemeente Epe met cultuur- en erfgoedaanbod. Hiervoor is versterking en verbreding van het aanbod nodig, en marketinguitingen moeten hierop aansluiten. Door erfgoed en de bijbehorende verhalen op eigentijdse wijze te presenteren en te verbinden met thema's als natuur, streekproducten of ambacht, ontstaat een breed en onderscheidend aanbod binnen de vrijetijdseconomie.
  - Sterkere samenwerking met lokale (erfgoed)organisaties, ondernemers, inwoners en Stichting Promotie Gemeente Epe.

Mogelijke acties die daar aan bijdragen

- Initiatiefnemers ondersteunen en meedenken bij het herbestemmen van erfgoed naar een (gedeeltelijk) toeristisch-recreatieve functie.
- Ontwikkeling van toeristisch-recreatief aanbod, gekoppeld aan de thema's met bijvoorbeeld routes, dagrecreatief aanbod of evenementen.
- Verbeteren van de informatievoorziening rondom het cultureel en historisch aanbod in gemeente Epe.
- Cultuur en erfgoed nog meer onderdeel maken van de profilering van gemeente Epe, in afstemming met Stichting Promotie Gemeente Epe.
- Afstemming en samenwerking met cultuur- en erfgoedbeleid van de gemeente.
- In overleg met Historische Vereniging Ampt Epe en andere relevante stakeholders in gesprek gaan over productontwikkeling die bijdraagt aan het beter beleefbaar maken van het cultureel en historisch aanbod in gemeente Epe.

¹ Toolkit cultuur en erfgoedbeleving, Leefstijlvinder

Betekenis voor de vier deelgebieden

- IJsselvallei: in de IJsselvallei zetten we in op productontwikkeling met als doel het derde waterverhaal (Apeldoorns Kanaal en het weteringenstelsel) beter beleefbaar te maken, evenals de agrarische historie. Belangrijk hierbij zijn multifunctionele landbouw, behoud en bezoekbaar maken van boerderijen (IJsselhoeves) en de bijbehorende verhalen en ambachtelijke producten.
- Veluwe: aanbod gericht op de grafheuvels en historische landschappelijke structuren en landgoederen.
- Veluweflank: op de Veluweflank zien we kansen om in te zetten op het waterverhaal, het sprengen en beleving van het bekenstelsel (bijvoorbeeld door erlangs te wandelen) en de landgoederen.
- Dorpskernen: in de dorpskernen zien we ruimte voor een permanente cultuurhistorische voorziening. Ook zien we kansen rondom Hagedoorns Plaatse, de watermolen in Epe en Kasteel Cannenburch.

3.5 Ambitie 4: Sterke balans tussen recreatie en omgeving

Waarom zetten we daar op in?

- De beschermde natuurgebieden zijn een belangrijke trekker voor zowel bezoekers als inwoners. Deze natuur is ons kapitaal en willen we daarom behouden en beschermen.
- Verblijf in de natuur is positief voor de fysieke en mentale gezondheid en draagt bij aan draagvlak voor natuurbehoud. Aansluitend bij de VeluweAgenda2030 zien we toerisme en recreatie als een middel om de Veluwe natuur, economie en samenleving te versterken. Tegelijkertijd staat deze natuur onder druk door bijvoorbeeld stikstofdepositie en klimaatverandering. Daarom pakken we ontwikkelingen zorgvuldig op, en willen de natuur daarbij versterken en beschermen.
- De behoefte aan recreatie in natuurgebieden neemt toe, maar de ruimte voor recreatie groeit niet automatisch mee. Op de Veluwe komt ongeveer 65% van de bezoeken uit de provincie Gelderland. Recreatie-aanbod buiten de natuurgebieden voor eigen inwoners en gasten wordt daardoor des te belangrijker.
- Een goede balans tussen natuur en omgeving vraagt om een benadering waarin kwaliteit, rust, beleving en behoud hand in hand gaan. Het is belangrijk om recreatie hiervoor integraal onderdeel te maken van ruimtelijke programma's en ontwikkelingen. Zo blijft gemeente Epe een plek waar natuur tot haar recht komt en mensen op verantwoorde wijze kunnen genieten van alles wat het natuurschoon te bieden heeft. Dit alles is onderdeel van effectief bezoekersmanagement.
- Door recreatie-aanbod te realiseren in de IJsselvallei, dichtbij de kernen, en die te verbinden, (recreatie vanaf de voordeur), worden kwetsbare beschermde natuurgebieden ontlast.
- De recreatiezonering is een belangrijk instrument om gebiedsgericht natuur en recreatie goed samen te laten gaan. Vanuit de VeluweAlliantie werken we gezamenlijk aan recreatiezoneringsmaatregelen. Aanvullend op de recreatiezonering is ook beïnvloeding van gedrag van recreanten van belang om natuur en recreatie nog beter te laten samengaan.

Wat willen we bereiken?

- Een sterk netwerk van recreatieve routes. Routes dragen bij aan spreiding van recreanten over de gehele gemeente en specifiek richting de IJsselvallei. We zetten in op gerichte uitbreiding van recreatieve fiets- en wandelroutes om de verbindingen tussen de flanken en dorpskernen beter te maken. We werken hierbij samen met Routebureau Veluwe.
- Om een goede balans te behouden tussen natuur en recreatie is gedrag van recreanten (inwoners en gasten) in natuurgebieden van belang. Hiervoor zetten we in op het bieden van goede informatievoorziening en gedragssturing (bezoekersmanagement), educatie en het voorkomen van natuurbrand, loslopende honden of foutparkeren. Dit doen we in samenwerking met terreinbeherende organisaties.
- Evenementen die plaatsvinden in harmonie met natuurwaarden en daaraan bijdragen waar mogelijk. We nemen evenementen die worden georganiseerd in de natuur onder de loep en in conflicterende situaties kijken we naar alternatieve locaties of tijden van het jaar.
- We willen graag bijsturen op ongewenste piekmomenten en probleempunten qua bezoekersdruk in de natuur oplossen om onze natuur te beschermen en te behouden. In samenwerking met stakeholders formuleren we oplossingen. Hiervoor zetten we bezoekersmanagement in en verzamelen we data over bezoekersstromen. Op basis van monitoring en data sturen we bij waar nodig. We zien het hebben van data en keuzes maken met behulp van data als een belangrijke randvoorwaarde voor ontwikkelingen.
- Realiseren van meer recreatiemogelijkheden buiten de beschermde natuurgebieden, waaronder in de IJsselvallei. Hiervoor is recreatie en toerisme een integraal onderdeel van ruimtelijke programma's en ontwikkelingen, om koppelkansen te benutten en meervoudig ruimtegebruik mogelijk te maken. Recreatie en toerisme draagt bij aan de doelen van een vitaal platteland.
- Recreatielocaties en -bedrijven die positief bijdragen aan landschaps- en natuurwaarden.

Mogelijke acties die daar aan bijdragen

- Realiseren van ontvangstoplocaties voor bezoek aan natuur en landschap, zonder dat er ongewenste druk op de omgeving ontstaat.
- Structureel overleg met onder andere terreinbeherende organisaties en natuurorganisaties over bezoekersmanagement.
- Realisatie van nieuw recreatie-aanbod, gekoppeld aan andere ontwikkelingen, zoals waterberging, woningbouw of bosontwikkeling. Bijvoorbeeld bij de realisatie van woningen of bedrijventerrein, worden direct wandel- en fietspaden gemaakt voor dagelijkse ommetjes.
- Inzetten op duidelijke communicatie en gedragsverandering rondom recreatie in de natuur, en promoten mvan aantrekkelijk aanbod buiten beschermd natuurgebied, ook richting inwoners.
- Stimuleren van het verbeteren van de biodiversiteit op recreatieterreinen.

Betekenis voor de vier deelgebieden

- IJsselvallei: we zetten in op ontwikkeling van aanbod, ter ontlasting van de Veluwe en Veluweflank (Masterplan IJsselvallei).
- Veluwe: in de Veluwe willen we de kwetsbare natuur ontlasten door maatregelen ten behoeve van recreatiezoning uit te voeren.
- Veluweflank: we geven ruimte aan recreatie, ook gekoppeld aan andere ruimtelijke opgaven en ontwikkelingen.
- Dorpskernen: in de dorpskernen ligt de focus vooral op de verbinding.

3.6 Ambitie 5: Toerisme en recreatie voor vitale dorpen

Waarom zetten we hierop in?

- De dorpen en buurschappen hebben elk een eigen geschiedenis, identiteit en karakter, en vormen het hart van onze gemeente. Dit behouden, versterken en benutten we.
- Het voorzieningenniveau in de dorpen is goed (er zijn veel winkels en andere voorzieningen in vergelijking tot het aantal inwoners²). Dit is mede te danken is aan toeristische bezoekers die tijdens hun verblijf en bezoek geld uitgeven in de winkels in de gemeente. Door bestedingen van gasten, houden we het voorzieningenniveau, dat onder druk staat door onder meer vergrijzing en webwinkelen, op peil.
- Het aantrekken van bezoekers in de kernen van gemeente Epe draagt bij aan bestedingen in de kernen, en aan ontlasting van de recreatieve druk op de natuurgebieden op de Veluwe.
- In Veluwe-verband (VeluweAlliantie) geven we uitvoering aan bestemmingsmanagement. Daarmee willen we bezoekersstromen sturen naar tijd en plek. De Veluwse ontvangstlocaties hebben hierin een belangrijke rol.

Wat willen we bereiken?

- We willen de (economische) kracht van recreatie en toerisme benutten voor vitale kernen en gebiedsontwikkeling. Toeristisch bezoek draagt bij aan behoud en versterking voorzieningenniveau in de kernen.
- De kernen bieden verblijfskwaliteit voor inwoners en gasten, aansluitend bij ons DNA. We bekijken per kern wat passend is, aansluitend op de Omgevingsvisie. In de centrumgebieden van Epe en Vaassen willen we het profiel versterken en beleefbaar maken in de uitstraling, inrichting en de activiteiten die georganiseerd worden.
- In Vaassen wordt in lijn met de leidraad Veluwse Ontvangstlocaties een Veluwe-TOP ontwikkeld bij Kasteel Cannenburch, die de verbinding met het centrum versterkt. Door in te zetten op het verbeteren van de verbindingen tussen de kernen onderling en met het buitengebied, vergroten we de toegankelijkheid en stimuleren we de uitwisseling tussen kernen en omliggende gebieden.
- In Emst en Oene richten we ons op het behouden van de basisvoorzieningen, met een focus op ontmoeting en lokale activiteiten.
- Voor alle kernen streven we naar 'recreatie vanuit de voordeur' voor inwoners, in de vorm van ommetjes, omdat we het belangrijk vinden dat onze inwoners op steenworp afstand van hun woning kunnen recreëren en de auto kunnen laten staan.
- Belangrijk bij het versterken van de positie van de kernen is het verbeteren van de samenwerking tussen de ondernemers binnen de dorpen, tussen de dorpen én tussen de centrum- en niet centrum ondernemers. Hier ligt een belangrijke rol voor de verschillende ondernemersverenigingen en Stichting Promotie Gemeente Epe.

Mogelijke acties die daar aan bijdragen

- Aantrekkelijke paden en routes realiseren tussen de dorpen, en tussen de dorpen en het buitengebied en de natuurgebieden. Met inwoners nadenken over ommetjes.
- Realiseren van ontvangstlocaties (Veluwe TOP) bij Cannenburch, van waaruit bezoekers meerdere kanten op kunnen: zowel erfgoed, dorpskern, landschap als natuur bezoeken.
- Lokale dorpsinitiatieven ondersteunen.
- Acties om de verblijfsduur van gasten in de dorpscentra te verlengen.

² Bron: Leefbarometer

Betekenis voor de dorpen en buurtschappen

- Epe: ontwikkelen als Veluwe TOP.
- Vaassen: benutting TOP Kasteel Cannenburch, inzetten op beken- en sprengstelsel.
- Oene: inzetten op ambachtelijke Veluwe, koppeling/verbinding met IJsselvallei.
- Emst: behouden als kleinschalige, rustige kern. Inzetten op ambachtelijke Veluwe.

4 Relaties met andere beleidsvelden

Recreatie en toerisme hebben veel relaties met andere beleidsvelden. Omdat we graag zien dat de opgaven en kansen van recreatie en toerisme een plek krijgen in gerelateerde beleidsvelden, hebben we de hiernavolgende overzichtstabel gemaakt.

De integrale aanpak is noodzakelijk om efficiënt met de ruimte om te gaan, om de bestaande landschappelijke kwaliteiten optimaal te benutten en beschikbare geldstromen te combineren.

Beleidsveld	Koppeling met recreatie en toerisme
Economie	Belangrijke link met acties rond met vitale centra. Nieuw economisch beleid laten aansluiten op deze visie.
Omgevingsbeleid	Voldoende ruimte voor recreatie en toerisme bij ontwikkelingen in de kernen en het buitengebied. Benutten van de kracht van recreatie en toerisme bij gebiedsontwikkelingen. Actief aan de slag met recreatielocaties.
Landelijk gebied	Recreatie en toerisme als economische drager in het landelijk gebied met positieve impact op economie, landschap en erfgoed. Recreatie integraal meenemen in gebiedsontwikkeling. Recreatief medegebruik bij landschaps- en natuurmaatregelen. In omgevingsplannen ruimte voor multifunctionele landbouw.
Verkeer	Versterken recreatief wandelnetwerk, realiseren ruimte voor wandelen en fietsen bij verbetering en ontwikkeling van wegen en paden. Koppeling met OV/ontvangstlocaties (poorten en TOPs). Meer mogelijkheden voor fietsen en wandelen in de IJsselvallei. Betrokkenheid bij ontvangstlocaties.
Sport en bewegen	Ruimte voor ongeorganiseerd sporten en sportvelden met paden verbinden aan recreatiemogelijkheden, openbare sportparken/verenigingen, inclusieve beweegvriendelijke leefomgeving.
Wonen	Voldoende groen en blauw opnemen in woningbouwplannen, aansluiting op landschapsstructurenbuiten de wijk, verbindingen vanaf de voordeur naar het landschap maken. Geen omvorming van recreatie naar wonen op recreatielocaties.
Groen en natuur (bomenbeleid, groenvisie)	Realiseren recreatiezonering. Beheer en ontwikkeling gemeentebos. Voorlichting over hoe om te gaan met de wolf. Aantrekkelijke (klimaatbestendige) groene dorpscentra. Maatregelen voor klimaatadaptatie, waterberging en biodiversiteit combineren met recreatief gebruik, en omgekeerd. Natuur- en recreatie-inclusief ontwikkelen. Voldoende losloopgebieden voor honden buiten de natuur.
Sociaal domein/ welzijn	Benutten van natuurgebieden, Kievitsveld, sportverenigingen en andere vormen van toegankelijk groen voor buurt- en wijkactiviteiten. Heel Epe Beweegt is in lijn met recreatiezonering en bestemmingsmanagement. Realiseren van een rolstoelpad?
Erfgoed en cultuur	Beleefbaar maken van het landschap en cultuurhistorie/erfgoed. Herbestemmen van erfgoed met toeristisch-recreatieve functies. Culturele activiteiten aansluiten bij toeristisch-recreatieve productontwikkeling. Cultureel aanbod onder de aandacht brengen van gasten (exposities, kunst in de openbare ruimte, evenementen).

Beleidsveld Koppeling met recreatie en toerisme	
Onderwijs	Koppelen van erfgoed, natuur en cultuureducatie aan toeristisch-recreatieve productontwikkeling. Educatie over hoe te gedragen in de natuur.
Handhaving en veiligheid	Handhaving op permanente bewoning van logiesaccommodaties. Alert zijn op ondermijning op vakantieparken. Handhaving bezoekersregels in gemeentebos. Voorlichting over risico's natuurbrandgevaar, wat er gedaan kan worden om brand te voorkomen en wat te doen bij brand. Ontruimingsplannen op orde hebben en vermindering natuurbrandrisico door slimme terreininrichting. Voorlichting over hoe te gedragen in de natuur. Waar relevant samenwerking met andere terreinbeheerders.
Duurzaamheid	Duurzaamheid is de rode draad door de ontwikkelingen van recreatie en toerisme. Regelmatige afstemming is wenselijk om te kunnen sturen op een vitale en toekomstbestendige vrijetijdseconomie. Voldoende aandacht voor duurzaamheid bij nieuwe ontwikkelingen.

Bijlagen

Bijlage 1: Analyse recreatie en toerisme in gemeente Epe

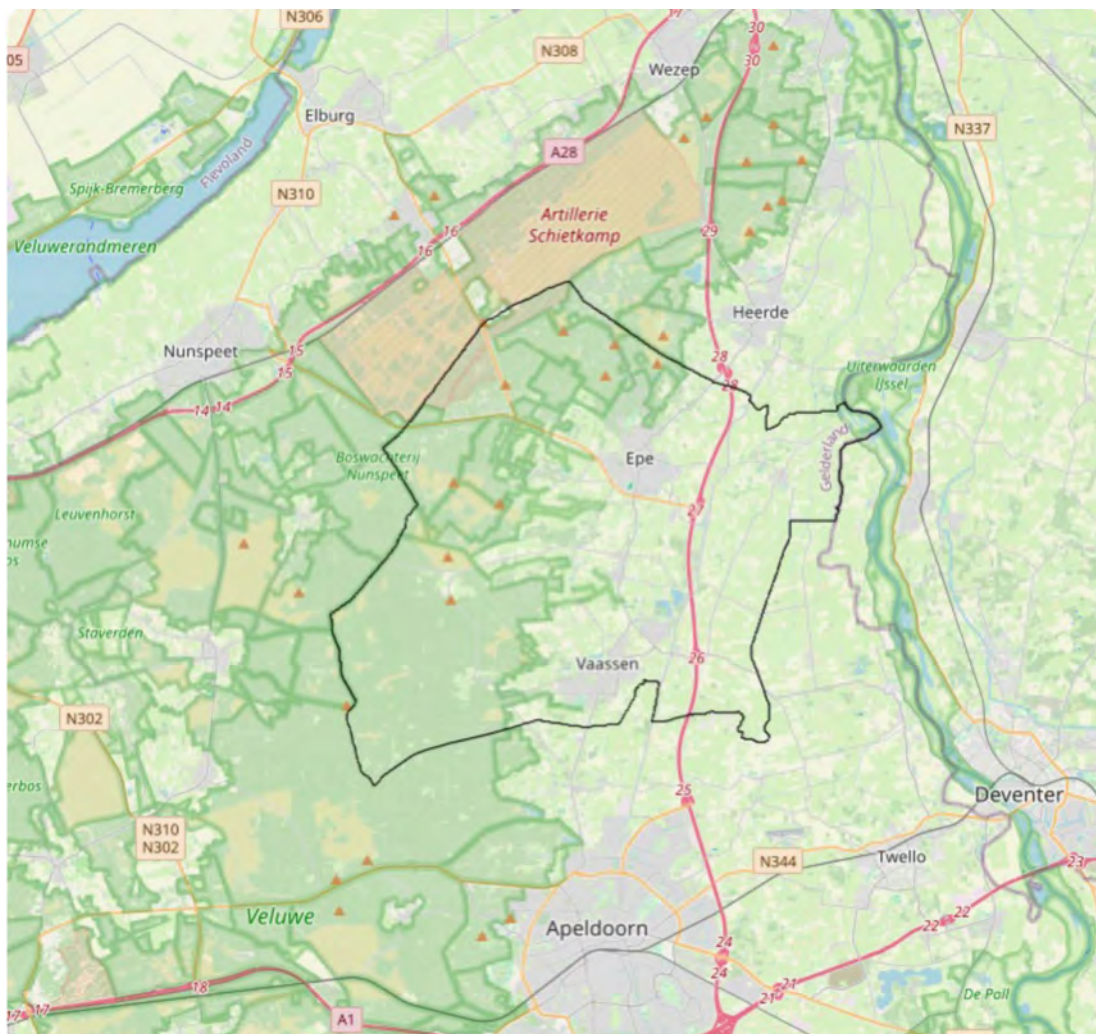
In deze bijlage leest u hoe de toeristisch-recreatieve sector in gemeente Epe er anno 2025 voor staat. Er wordt achtereenvolgens ingegaan op de ligging van de gemeente, kernwaarden, natuur en landschap, cultuurhistorie, verblijfsrecreatief aanbod, dagrecreatief aanbod, evenementen en routestructuren.

B1.1 Gemeente Epe: van Veluwe tot IJsselvallei

Gemeente Epe ligt op de Veluwe en aan de IJssel, en telt ongeveer 33.000 inwoners³. De gemeente bestaat uit vier dorpen, Epe, Emst, Oene en Vaassen en enkele buurtschappen zoals Gortel, Tongeren, Niersel, Wissel en Zuuk. Gemeente Epe is onderdeel van de Stedendriehoek, een samenwerking tussen acht gemeenten.

Voor autobereikbaarheid profiteert de gemeente Epe van belangrijke uitvalswegen zoals de A50, N309, N794, N795 en de N792 die door de gemeente lopen en de aansluiting op de A28. Voor OV-bereikbaarheid zijn dichtstbijzijnde treinstations station 't Harde en Nunspeet (op de lijn Amersfoort-Zwolle) en Apeldoorn. Daarnaast is er een busnetwerk richting de omliggende steden.

Figuur 4 Ligging gemeente Epe (bron: ArcGis Bureau BUITEN)

³ Bron: Gemeente Epe, Over Epe, 2025

B1.2 Kernwaarden

Recreatie en toerisme in gemeente Epe vindt zijn basis in de rijke natuur en het afwisselende landschap, het dorpse karakter, de cultuurhistorie en de rust. Deze waarden komen tot uiting in de diverse natuurgebieden met stuwallen, bossen, heidevelden, natte graslanden, vennen en beken (Eperholt, Renderklippen, Wisselse Veen, Tongerense Heide). Cultuurhistorische elementen zoals de grafheuvels, Kasteel Cannenburch, de landgoederen, de dorpen en buurtschappen met hun eigen karakteristieken en sfeer zijn onderdeel hiervan⁴. Daarnaast kent de gemeente een rijk verenigingsleven en gemeenschapszin, wat bijdraagt aan een sterke sociale cohesie.

B1.3 Natuur en landschap

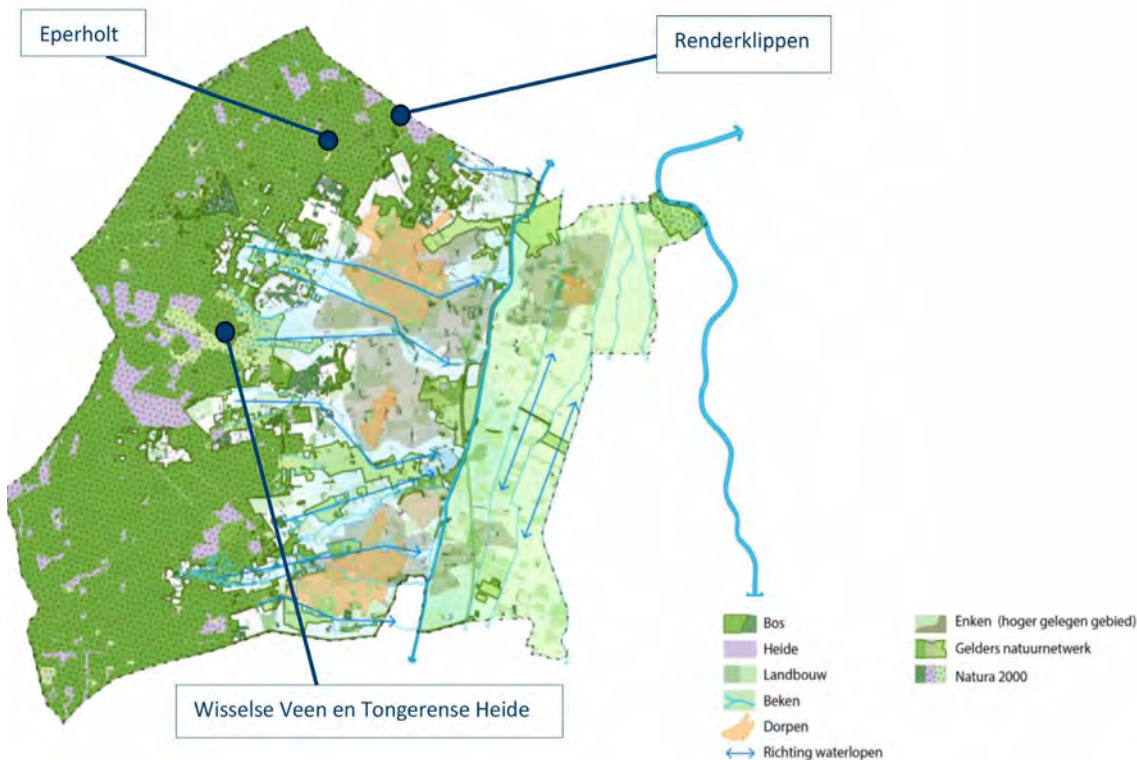
Natuur en landschap

De natuur is één van de belangrijkste kernwaarden van gemeente Epe. Hierbij hoort ook het afwisselende landschap dat zich uitstrekt over drie verschillende landschappelijke gebieden:

- Veluwe: dit ligt ten westen van de gemeente en hier vind je droge en hoge zandgronden met bossen en heidevelden. Dit is het grootste aaneengesloten natuurgebied van Nederland, met een grote diversiteit in landschappen en bijzondere flora en fauna. Het vormt hiermee een belangrijke uitvalsbasis voor inwoners, toeristen en dagjesmensen in gemeente Epe en omliggende gemeenten. De combinatie tussen natuur en cultuurhistorie maakt de Veluwe een bijzonder gebied.
- Veluweflank: in dit overgangsgebied van de Veluwe naar de IJsselvallei liggen de kernen, landgoederen en overgangslandschappen.
- IJsselvallei: dit ligt in het oosten van de gemeente en is een lager gelegen natter gebied met polders en weteringen. Ook vind je er veel agrarisch gebied.

De 'Big Five van Nederland' (de vos, de das, het ree, het wild zwijn en het edelhert) is in gemeente Epe te vinden, net als honderden andere dieren.

Figuur 5 Natuur en landschap in de gemeente Epe (bron: Omgevingsvisie Gemeente Epe, 2021)

⁴Bron: Meerjarenplan 2022-2025, Stichting Promotie Gemeente Epe, 2022

Natuurgebieden die belangrijk zijn voor recreatie en toerisme zijn:

- De Renderklippen is 491 hectare en bestaat uit met heide begroeide stuwwallen. Kenmerkend voor dit gebied zijn de hoogteverschillen, heuvels, zandpaden en meertjes. In het gebied lopen wilde dieren zoals reeën, herten en wilde zwijnen. In het gebied grazen ook nog ongeveer 150 schapen rond. Deze kudde behoort tot de Schaapskooi Epe/Heerde. Hier kunnen bezoekers zien hoe de schapen terug de schaapskooi in geleid worden door de herder. Daarnaast organiseert de Schaapskudde de Lammetjesdag en het Schaapscheerdersfeest.
- Het Eperholt is een heideontginningsbos aangelegd voor houtproductie en is 862 hectare groot. In dit gebied spot je onder andere everzwijnen, wilde herten, vossen en spechten⁵. Het gebied is ontwikkeld als pleisterplaats waar je met verschillende activiteiten de natuur kan ontdekken. Zo is er een wildobservatiepunt en lopen er verschillende wandelroutes, waaronder verschillende kinderbelevingspaden.
- Wisselse Veen en Tongerense Veen kenmerken zich door vennen en drassige gronden. Hierin leven zeldzame plant- en diersoorten. Delen van dit gebied zijn aangemerkt als Natura2000-gebied en het Gelders Natuur Netwerk (GNN). Belangrijk opgaven bij het Wisselse Veen zijn het tegengaan van verdroging en het herstellen van schoon oppervlaktewater. Het Wisselse Veen is open voor recreatie: zo is er een parkeerplaats, lopen er twee wandelroutes en zijn er verschillende ruiterspaden. De hond mag aangelijnd mee⁶.
- De Tongerense Heide is een leefgebied voor wilde dieren zoals wilde zwijnen, edelherten, reeën, vogels en de das. Het heeft afwisselende vegetatie met mossen en heide. Het hoogste punt van het gebied is de Tongerense Berg met 32 meter boven NAP. In dit gebied zijn verschillende wandel-, fiets en ruiterroutes.

Agrarisch gebied

Op de flanken van de Veluwe, maar met name in de IJsselvallei liggen veel agrarische gronden.

De Omgevingsvisie van gemeente Epe beschrijft dat landbouw in gemeente Epe een nieuwe toekomst heeft met het oog op landbouw in transitie. In de Veluweflank wordt ingezet op verandering vanuit het belang van natuur naar een bredere schakering met andere functies zoals de ontwikkeling van bos, recreatie en kleinschalige woningbouw. In de IJsselvallei is meer agrarische ontwikkelruimte met daarbij oog voor de versterking van de biodiversiteit. Uit gevoerde gesprekken blijkt dat hier kansen liggen voor multifunctionele landbouw. Belangrijk om deze verschuiving en ontwikkeling van agrotourisme te realiseren is ondernemers te ondersteunen en helpen bij deze verschuiving en hiervoor voldoende ruimte te bieden.

Recreatiedruk op de Veluwe

Mede dankzij deze unieke kwaliteiten is de Veluwe een Natura2000 gebied en heeft het een beschermde status⁷ (in figuur 6 zijn de N2000-gebieden aangegeven). Hiervoor is in 2018 het Natura2000 natuurbeheerplan Veluwe vastgesteld. De natuur op de Veluwe staat onder druk, met name op de droge zandgronden. De bodemkwaliteit neemt af door onder meer de stikstofneerslag uit de lucht⁸. Voor nieuwe (recreatieve) ontwikkelingen in Natura2000 moet worden aangetoond dat zij de beschermde natuurwaarden niet significant aantasten.

Mensen die de natuur op de Veluwe bezoeken, komen voor 65% uit de provincie Gelderland (bron: visitor data monitor Veluwe, Visit Veluwe). De overige bezoekers komen van verder weg. De recreatiedruk op de Veluwe gaat daarmee voor een heel groot deel om inwoners van de regio, in plaats van over vakantiegangers.

⁵ Bron: Eperholt.nl

⁶ Bron: Wisselse Veen, Geldersch Landschap en Kasteelen, 2025

⁷ Bron: Provincie Gelderland, 2025

⁸ Bron: Veluwe Agenda 2030, VeluweAlliantie, 2020

Het belang van de natuur voor recreatie en toerisme is onder meer zichtbaar in de positionering van de gemeente met 'Epe 100% wild'. De nadruk op Veluws wild, kan echter ook zorgen voor dilemma's, omdat recreatieve druk op kwetsbare natuurgebieden en bij verstoringgevoelige soorten tot knelpunten kan leiden. Om te zorgen voor een goede balans tussen natuur en recreatie, is recreatiezonering voor de Veluwe opgesteld.

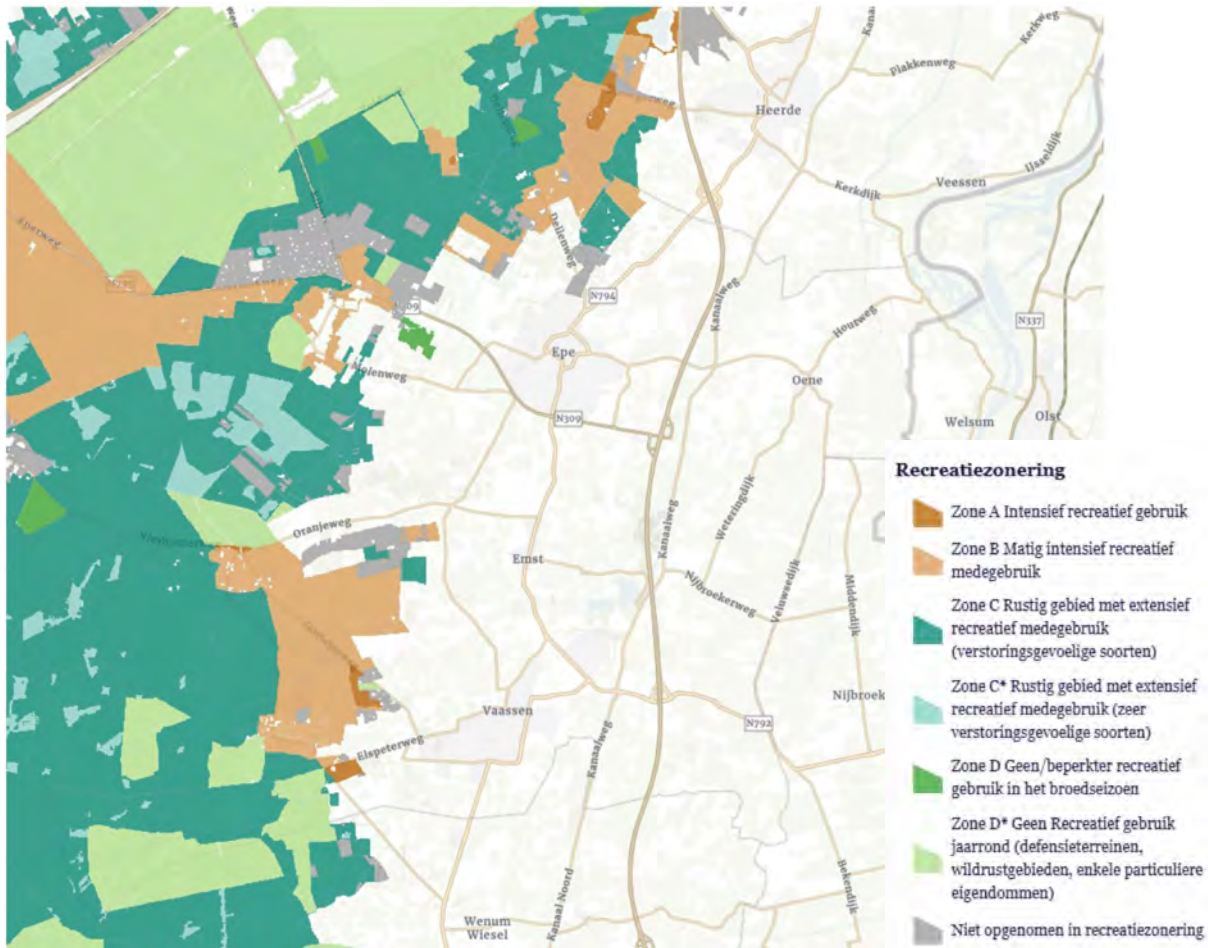
Recreatiezonering Veluwe

Om een goede balans te vinden tussen natuur en recreatief (mede)gebruik is in 2022 het Recreatiezoneringsplan Veluwe opgesteld als uitwerking van het Natura2000 beheerplan.

Voor de recreatiezonering is de Veluwe is opgedeeld in vier zones waarbij per zone is aangegeven of het accent ligt op recreatie of natuur of een combinatie van beide:

- Zone A: De poorten van de Veluwe, waar intensief recreatief gebruik mogelijk is
- Zone B: Visitekaartje van de Veluwe, waar matig intensief recreatief medegebruik mogelijk is
- Zone C en C*: Stille, eindeloze Veluwe, gericht op natuur met extensief recreatief medegebruik
- Zone D en D*: Ongerepte en kwetsbare Veluwe', waar geen recreatief gebruik mogelijk is en de focus volledig op natuur ligt.

Figuur 6 Recreatiezonering in de gemeente Epe (bron: Provincie Gelderland)

In de kaart hierboven (figuur 6) zijn de zones die gelden in en rondom gemeente Epe weergegeven. Binnen de gemeentegrenzen gaat vooral om zones B en C. Dit betekent dat gemeente Epe vooral fungeert als het 'visitekaartje van de Veluwe' met ruiter-, fiets- en wandelpaden en -routes met ruimte voor natuur en als 'stille, eindeloze Veluwe' waar de nadruk ligt op de natuurbeleving en matig intensieve en rustige recreatie.

Kleine stukken van gemeente Epe zijn zones A, D en D*. Zone A zijn gebieden dicht bij dorpen en recreatierreinen met veel voorzieningen. Dit zijn startpunten met parkeergelegenheid, picknickplekken en startpunten van routes. Intensief recreatief gebruik is hier mogelijk. Het gaat bijvoorbeeld om een gedeelte van de Renderklippen, de Celtic Fields bij natuurgebied Rollekoot en de Ossenstal.

De gebieden in zone D zijn gebieden waar buiten het broedseizoen gewandeld, gefietst en paardgereden kan worden. Zone D* zijn gebieden die (deels) niet opengesteld zijn, zoals wildrustgebieden. Deze gebieden zijn enkel aan de randen te beleven, bijvoorbeeld aan de hand van een uitkijkpunt of te bezoeken met een boswachter. In de gemeente zijn dit bijvoorbeeld een gedeelte van het Eperholt, delen van landgoed Tongeren en het gebied rondom de Paalbeek en Vlasbeek.

Lokale recreatiezonering gemeente Epe

Als lokale uitwerking van de recreatiezonering op de Veluwe werken verschillende terreinbeherende organisaties en gemeente Epe aan lokale recreatiezonering. Zo wordt er op dit moment door de gemeente aan een recreatiezoneringsplan voor het gemeentebos gewerkt. Dit plan moet bijdragen aan een nieuwe, betere balans tussen ruimte voor de natuur en de mens. Het belang van recreatiezonering blijkt ook uit gevoerde gesprekken: er is in gemeente Epe ruimte voor nieuwe recreatieve ontwikkelingen, ook in relatie tot natuur en rondom natuurgebieden, maar daarbij moet het principe van recreatiezonering gehanteerd worden en het verschil tussen rust en reuring bewaard blijven. Op deze manier kunnen recreatie en natuur samengaan, elkaar versterken en allebei voortbestaan.

Belangrijk hierbij is de communicatie over zoneringsmaatregelen naar de gebruikers (zowel bezoekers als eigen inwoners), zodat men begrijpt waarom bepaalde maatregelen genomen worden, en waarom voor sommige activiteiten of paden alternatieven gezocht moet worden. Daarnaast is het in relatie tot evenementen en nieuwe ontwikkelingen op het gebied van dag- en verblijfsrecreatie, ook belangrijk de recreatiezonering als uitgangspunt nemen. Bijvoorbeeld om ervoor te zorgen dat evenementen zoveel mogelijk buiten het broedseizoen en buiten kwetsbare natuurgebieden worden georganiseerd.

Tekort aan recreatieruimte

Richting 2040 wordt een groei van het aantal inwoners en bezoekers op de Veluwe verwacht. Daarmee staat de Veluwe voor een grote uitdaging omdat de druk op de groene recreatieruimte zal toenemen. Verwacht wordt dat er in 2040 sprake zal zijn van een tekort aan recreatieruimte⁹. Daarnaast is er ook vanuit andere sectoren en opgaven een ruimtebehoefte. Multifunctioneel ruimtegebruik waarbij meerdere functies samenkomen in een gebied, zoals recreatie, landbouw, wonen en natuur is hierbij belangrijk. Het openstellen en toegankelijk maken van bestaande ruimte is een kans om de Gouden Randen (flanken van de Veluwe) extra ruimte voor recreatie te realiseren en de Gouden Randen te ontwikkelen tot een aantrekkelijke recreatieplek. Onder bestaande ruimte verstaan we bijvoorbeeld natuurterreinen, agrarische grond, volkstuinen, zonneparken en stedelijk uitloopgebied. Kansen die in het onderzoek genoemd worden, zijn:

- Toegankelijk en beleefbaar maken van natuur, rivier en watergangen, zoals de uiterwaarden.
- Agrotoerisme: zoals boerenlandpaden, streekwinkels en kamperen bij de boer.
- Meervoudig ruimtegebruik: volkstuinen, begraafplaatsen en klimaatparken gebruiken als verbindingzones tussen woonwijken en het achterland.
- Recreatie mogelijk maken vanaf de voordeur: De ontwikkeling van ommetjes in het wandelrouten netwerk van gemeente Epe kan hierbij een belangrijke rol spelen.

Stikstof

In relatie tot het beschermen van de natuur wil provincie Gelderland rond stikstofgevoelige gebieden zones van 500 meter aanbrengen waar extra beschermingsmaatregelen gelden (zie figuur 7). Doel hiervan is om in deze zones de stikstof uitstoot fors te verminderen en natuur te herstellen. Voor 2035 betekent dit dat alle activiteiten en nieuwe initiatieven in de zones moeten voldoen aan de normen van natuurherstel¹⁰.

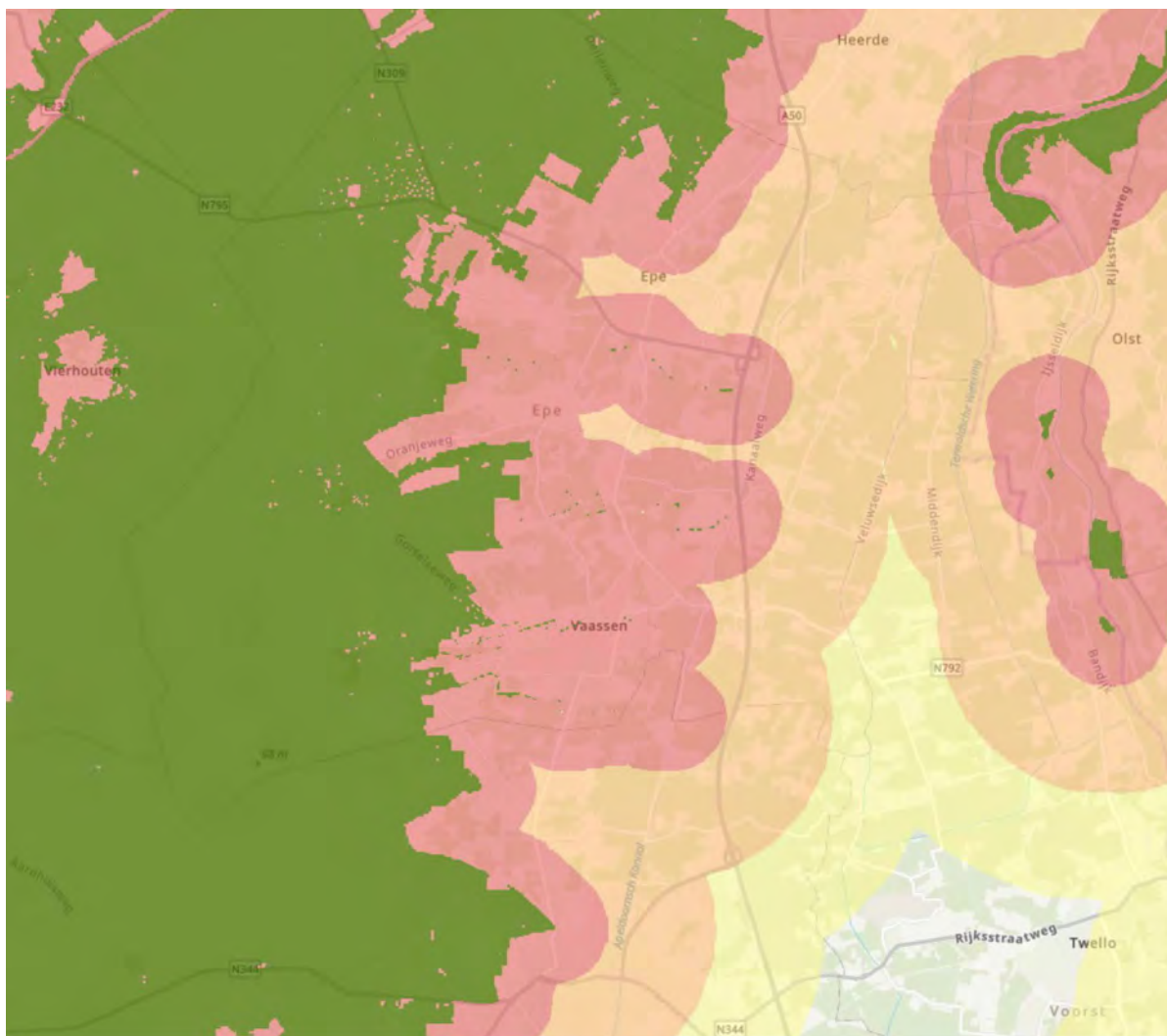
⁹ Bron: Ruimte voor recreatie op de Veluwe, Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd, 2025

¹⁰ Bron: Zonering stikstofgevoelige habitats Veluwe en Winterswijk, Provincie Gelderland, 2025

In de afbeelding hieronder zijn in het groen de stikstofgevoelige gebieden rondom de Veluwe en gemeente Epe aangeduid¹¹. Hierbinnen valt de 500 meter zonerings van de Provincie Gelderland.

Figuur 7 Stikstofgevoelige gebieden gemeente Epe inclusief bufferzones 1, 3 en 5 km (bron: rug.nl/geo).

Te zien is dat de kernen van Epe en Vaassen binnen de 1km zone vallen en deels binnen de 500 meter zone.

Donkerte

Naast het inzetten op recreatiezonering en maatregelen om stikstofgevoelige gebieden te beschermen is het behouden van donkerte op de Veluwe ook van belang voor het natuurherstel. Natuur en milieu Gelderland schrijft: "Voor veel dieren en zelfs voor planten is echte duisternis een voorwaarde voor een gezond bestaan". De Veluwe leent zich als grootste aaneengesloten natuurgebied ideaal voor echte duisternis. Dit biedt tegelijkertijd ook kansen voor recreatie: de Veluwe kan dé zeldzame plek in Nederland worden waar men sterren kan zien en de nacht echt kan beleven. Ook voor gemeente Epe liggen hier kansen, zo is landgoed Welna één van de donkerste plekken van de Veluwe.

Als laatste moeten ook de zogeheten Veluwse Belevingsgebieden bijdragen aan het beter managen van bezoekersstromen en het beschermen van de kwetsbare natuur.

¹¹ Bron: Stikstofgevoelige gebieden, Rijksuniversiteit Groningen, n.d.

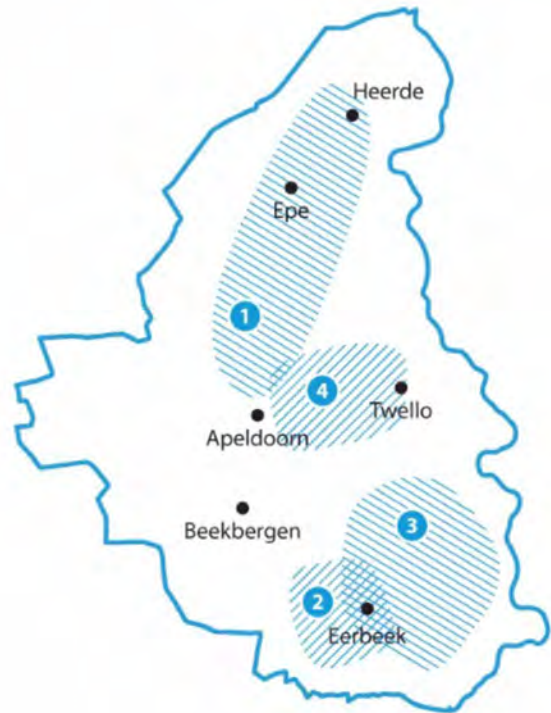
IJsselvallei en derde waterverhaal

IJsselvallei

De IJsselvallei is het gebied waar de invloed van de rivier de IJssel merkbaar en voelbaar is. Het landschap bestaat voornamelijk uit agrarisch gebied. Het watersysteem, o.a. een reeks van sprengengebieden ooit gegraven voor de papierindustrie, verbindt de hooggelegen Veluwe met de lagergelegen IJssel. Het noordelijke deel van de IJsselvallei in de gemeente, heeft een grote openheid door de komgronden en het poldergebied met weteringen¹².

De uiterwaarden langs de IJssel zijn bekend onder de natuurliefhebbers. Bij Epe en Vaassen liggen kleine veengebieden, wat verscholen parels vormen voor bezoek¹³. Voorbeelden hiervan zijn het Wisselse Veen en het Tongerense Veen. Bij waterloop de Grift (zie gebied 1 in figuur 8) liggen kansen en opgaven om de natuurverbindingen robuuster te maken.

In het Blauw Omgevingsprogramma staat de Grift hoog op de prioriteitenlijst om te werken aan een ecologische verbingszone ('klimaatmantel')¹⁴. Dit is een natte zone met multifunctioneel landgebruik zoals natuur en natuurinclusieve landbouw om regen- en grondwater op te slaan. De IJsselvallei fungeert als uitloopgebied van de Veluwe. Het wordt gezien als 'voortuin' van de Veluwe en heeft de potentie om recreatieve drukte op de Veluwe af te vangen¹⁵. Deze potentie is ook onderschreven in de verschillende gevoerde gesprekken waarin benoemd is dat de IJsselvallei kansen biedt voor ontwikkeling en kan dienen als 'uitloopgebied' van de Veluwe.

Figuur 8 Sleutelgebieden in het Blauwe Omgevingsprogramma 2022-2027. Gebied 1 duidt waterloop de Grift aan.

Derde waterverhaal

Het 'Derde Waterverhaal' is een samenwerking tussen verschillende overheden, regio's en organisaties die de Nederlandse Rivieren – Rijn, Waal, IJssel en Maas – verbindt in één samenhangend verhaal. Centraal staat het versterken van de toeristisch recreatieve beleving van de riviergebieden, waarbij landschap, natuur, geschiedenis, cultuur en waterbeheer samenkomen. Ook de IJsselvallei maakt hier deel van uit, waarmee dit direct relevant is voor gemeente Epe. Om dit rivierenverhaal beleefbaar te maken is het noodzakelijk om te investeren in het beleefbaar maken van beeldbepalende plekken en het cultuurhistorische rivierenlandschap als totaal beleving te presenteren. Hiervoor is een belevingsconcept ontwikkeld met vijf concepten op verschillende schaalniveaus (parels aan de ketting): rivierparken (5), IJsseltransferia (4), bezoekerscentra (3), recreatief-toeristische knooppunten (2) en sleutelervaringen (1). Om specifiek de verbinding met de IJssel te leggen moet er ook meer aandacht besteed worden aan storytelling van de IJssel ter plaatse. Met het waterverhaal richt de gemeente Epe zich op het sprengen- en bekenstelsel, de verbinding met het IJsellandschap en Epe als achterliggende delta van dit gebied, de historische watermolens, ambachten die aangedreven werden met waterkracht. Dit verhaal wordt gezien als een grote kapstok waaronder verschillende productontwikkeling kan plaatsvinden.

¹² Bron: Masterplan IJsselvallei, VeluweAlliantie, 2020

¹³ Bron: Masterplan IJsselvallei, VeluweAlliantie, 2020

¹⁴ Bron: Blauw Omgevingsprogramma 2022-2027, Waterschap Vallei en Veluwe, 2019

¹⁵ Bron: Masterplan IJsselvallei, VeluweAlliantie, 2020

B1.4 Cultuurhistorie

Cultuurhistorie is van belang voor recreatie en toerisme, onder meer omdat het mensen verbindt en een belangrijke bron is voor verhalen en beleving. Hieronder wordt ingegaan op een aantal belangrijke toeristisch-recreatieve cultuurhistorische elementen. Voor een complete inventarisatie wordt verwezen naar de Erfgoedinventarisatie¹⁶. In dit document worden ook een aantal nationaal of lokaal belangrijke 'erfgoed ensembles' benoemd (zie kader, daarnaast zijn er 9 ensembles van lokaal belang).

Belangrijke erfgoed-ensembles:

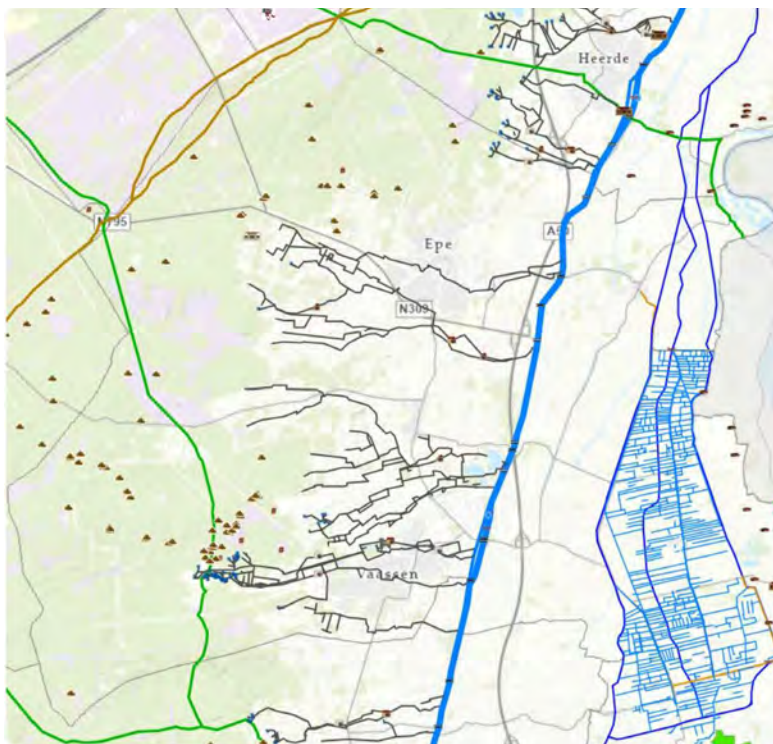
1. Tongeren
2. Tongerense Heide
3. Wisselse Veen
4. Gortel met bos en heide
5. Grafheuvelrij en celtic fields
6. Kasteel Cannenburgh, het Cannenburghse bekenstelsel en de buurtschap Niersen
7. Apeldoorns kanaal en Griff
8. Open komgebied

Monumenten

In 2024 telde gemeente Epe:

- 52 gebouwde rijksmonumenten. Het grootste deel hiervan zijn boerderijen, molens en bedrijven (60%). Daarna volgen kastelen, landhuizen en parken (15%) en religieuze gebouwen (14%)¹⁷.
- Daarnaast heeft gemeente Epe 31 archeologische rijksmonumenten en 126 archeologische complexen, waaronder 150 grafheuvels. Figuur 10 laat de cultuurhistorische landschapselementen zoals beken en sprenge, gebouwen en landgoederen zien. Buurtschap Gortel is een aangewezen beschermd dorpsgezicht.

Figuur 9 Cultuurhistorische landschapselementen, gebouwen en complexen (bron: Provincie Gelderland)

¹⁶ S. van der Veen MA (RAAP), ir. J. Neefjes (Overland), drs. B.J.G. van Snippenburg & dr. N.W. Willemse (beide RAAP), 2021.

'... langs onzen weg gaat het bouwland allengs in heide over ...' Erfgoed in de gemeente Epe

¹⁷ Bron: Erfgoed Monitor, RCE, 2024

De grafheuvels dienden als laatste rustplaats van prehistorische bewoners van gemeente Epe, en als markering van een territorium of weg. Hoogstwaarschijnlijk hierdoor liggen de grafheuvels in gemeente Epe in een rechte lijn tussen Niersen en Epe. De lijn is zes kilometer lang en is daarmee de langste van Europa¹⁸. In 1970 kregen de grafheuvels een officiële status als archeologisch monument¹⁹. De grafheuvels zijn beleefbaar gemaakt aan de hand van een wandelroute die met ondergrondse vitrines (erfgoedpollers) meer over het verleden vertellen (zie figuur 10)²⁰.

Figuur 10 Links: Ondergrondse vitrine langs grafheuvel rij Epe-Niersen (bron: VVV Epe). Op dit moment zijn er echter een aantal vitrines kapot. Rechts: Grafheuvels uit de rij Epe-Niersen (bron: Rijksmuseum van oudheden)

Kasteel Cannenburch en landgoederen

Kasteel Cannenburch is een Middeleeuws kasteel en ligt in het dorp Vaassen. Het kasteel met omliggend parkbos en vijvers wordt beheerd door Geldersch Landschap en Kasteelen. Het kasteel is gebouwd op de ruïne van een Middeleeuwse burcht door de veldmaarschalk Maarten Van Rossum²¹. Het kasteel is een vanaf de lente tot en met de herfst opengesteld voor bezoek, exposities en activiteiten. Activiteiten die hier plaatsvinden zijn onder andere het Middeleeuws festijn, kampvuurconcerten, de Kerstmarkt en Vaasaqua.

Daarnaast zijn er in gemeente Epe verschillende landgoederen te vinden, waaronder Landgoed Tongeren, Landgoed de Dellen en Landgoed Welna. Landgoed Tongeren ligt op de oostelijke flank van de Veluwe en heeft een totale oppervlakte van 505 hectare. Het heeft een oud kleinschalig cultuurlandschap en bestaat voor een groot deel uit bos²². Daarnaast heeft de landbouw een belangrijke functie. De bossen van het landgoed hebben een productie, natuur en recreatiefunctie. Landgoed de Dellen ligt op de noordelijke flank van de Veluwe en bestaat uit een uitgestrekt duinlandschap. Landgoed Welna is een familielandgoed, gelegen tussen Epe en Nunspeet. Het landgoed is ontstaan in 1848 en wordt over de generaties doorgegeven. Het beschikt over bijna 600 hectare met bos, heide en graslanden. Op het landgoed staan enkele huizen en bijgebouwen²³.

Sprengen en beken

In de gemeente Epe lopen diverse sprengen en beken zoals de Eper beken. Dit is een uitgebreid stelsel aan laaglandbeken en sprengen²⁴. De laaglandbeken zijn van oorsprong natuurlijk, maar de sprengen zijn een

¹⁸ Bron: De grafheuvellijn, Veluwe op de kaart, 2025

¹⁹ Bron: Grafheuvels Epe, Mijn Gelderland, 2025

²⁰ Bron: De grafheuvellijn, Veluwe op de kaart, 2025

²¹ Bron: Kasteel Cannenburch, VisitVeluwe, 2025

²² Bron: Landgoed Tongeren, 2025

²³ Bron: Landgoed Welna, 2025

²⁴ Bron: VVV Epe, 2025

eerste vorm van industrialisatie. Ongeveer 400 jaar geleden zijn deze beken gegraven tot aan het grondwater om een grote hoeveelheid water in de beek te krijgen. Het water uit deze beken dreef de watermolens aan om zo minder afhankelijk te zijn van de menselijke en dierlijke kracht²⁵.

B1.5 Verblifsrecreatief aanbod

De gemeente telt twee hotels, 26 B&B's, 28 bungalowparken en zestien campings²⁶. Deze verschillende mogelijkheden om te overnachten maken gemeente Epe aantrekkelijk voor zowel korte als langere verblijven en voor mensen met uiteenlopende budgetten en wensen. Dit maakt dat gemeente Epe jaarlijks ruim 800.000 toeristische overnachtingen heeft, waarvan de meeste overnachtingen plaatsvinden op bungalowparken. De hotelcapaciteit is met twee hotels beperkt.

Om te werken aan de vitaliteitsopgave van vakantieparken werkt gemeente Epe samen met elf Veluwe gemeenten en de provincie Gelderland aan het [programma Vitale Vakantieparken 2023-2025](#) (zie paragraaf 'Bestaand beleid'). Dit gebeurt in nauwe samenwerking met de ondernemers uit de verblijfsrecreatiesector, veiligheidspartners en andere stakeholders. Doel van het programma is een toekomstbestendig aanbod realiseren, samenwerking tussen stakeholders versterken en kennis en ervaring delen met andere regio's. Uit gevoerde gesprekken blijkt dat er in gemeente Epe ruimte wordt gezien om zowel in kwaliteit als in kwantiteit in te zetten op ontwikkeling van nieuw verblijfsrecreatief aanbod, al dan niet door uitbreiding. Specifiek is tijdens verschillende gesprekken benoemd dat er ruimte is voor het vergroten van de hotelcapaciteit.

B1.6 Dagrecreatief aanbod

Gemeente Epe kent verschillende dagrecreatieve voorzieningen. Hieronder worden er een aantal benoemd:

Musea en (kunst)ateliers

Voorbeelden van musea en (kunst)ateliers in de gemeente Epe zijn het Veluws Museum Hagedoorns Plaatse, cultuur Historisch Museum Oene en Atelier de Witte Pimpernel. Bij Veluws Museum Hagedoorns Plaatse ontdek je het Veluws boerenleven rond 1900 en het waterverhaal van de Veluwe. Cultuur Historisch Museum Oene geeft informatie over de Tweede Wereldoorlog en andere cultuurhistorie van Oene en omgeving. Bij Atelier de Witte Pimpernel worden handwerk inloopmiddagen, cursussen en workshops georganiseerd en zijn er regelmatig tentoonstellingen.

Uit de inventarisatie stamkapitaal IJssel en IJsselvallei (2022) bleek dat een (grote) dagattractie waarin de geschiedenis, het landschap en/of het verhaal van de IJssel centraal staat, nog werd gemist²⁷. Inmiddels heeft het Veluws Museum Hagedoorns Plaatse de expositie 'Waterreis' waarin het verhaal van het water als belangrijk onderdeel van de Veluwe wordt verteld. In het strategieplan van het museum is het Veluws landschap gekozen als overkoepelend onderwerp waarin ook water een thema is voor toekomstig aanbod in het museum²⁸.

Streekproducten

Voor streekproducten kun je onder andere terecht bij Imkerij 't Haagje en aardbeientuin Bronsink. Imkerij 't Haagje is erkend als Veluws streekproduct. Hier kun je terecht voor verschillende soorten honing. Bij aardbeientuin Bronsink kun je terecht op het terras en in de landwinkel voor verschillende streekproducten.

²⁵ Bron: Evenementen, VVV Epe, 2025

²⁶ Bron: Meerjarenplan SPGE 2022 – 2025, De Plekkenmakers, 2021

²⁷ Bron: Belevingsgebieden IJsselvallei: Inventarisatie stamkapitaal, NOHNIK, For the Love of Place en The Missing Link, 2022

²⁸ Bron: Strategie 2025-2030, Veluws Museum Hagedoorns Plaatse, 2024

Dagactiviteiten

Zowel actieve en rustige dagactiviteiten zijn te vinden in gemeente Epe. Dieren spotten doe je bij het Hertenkamp in Epe of de Schaapskudde in Epe. Voor midgetgolven kun je terecht bij de Wissel en de Vosselhoef. Bij 't Smallert zijn vier visvijvers waar je zelf je vis kunt vangen. Voor een actieve dagje ben je bij Burnside Cablepark aan het juiste adres waar je kunt wakeboarden en waterskiën.

Kinderactiviteiten

Met de kinderen kun je onder andere terecht bij het Droomcafé en Heggies Speelschuur. Heggies Speelschuur is een binnenspeeltuin. Het Droomcafé is een speel- en ontdekcafé voor kinderen tot twaalf jaar waar ze kunnen schilderen, timmeren of acteren.

Wellness vind je bij de Veluwse Bron. Hier kun je terecht voor een ontspannende wellness middag in de natuur.

In aanvulling op bovenstaande kent gemeente Epe een uiteenlopend aanbod van eet- en drinkgelegenheden in zowel de dorpskernen als in het buitengebied:

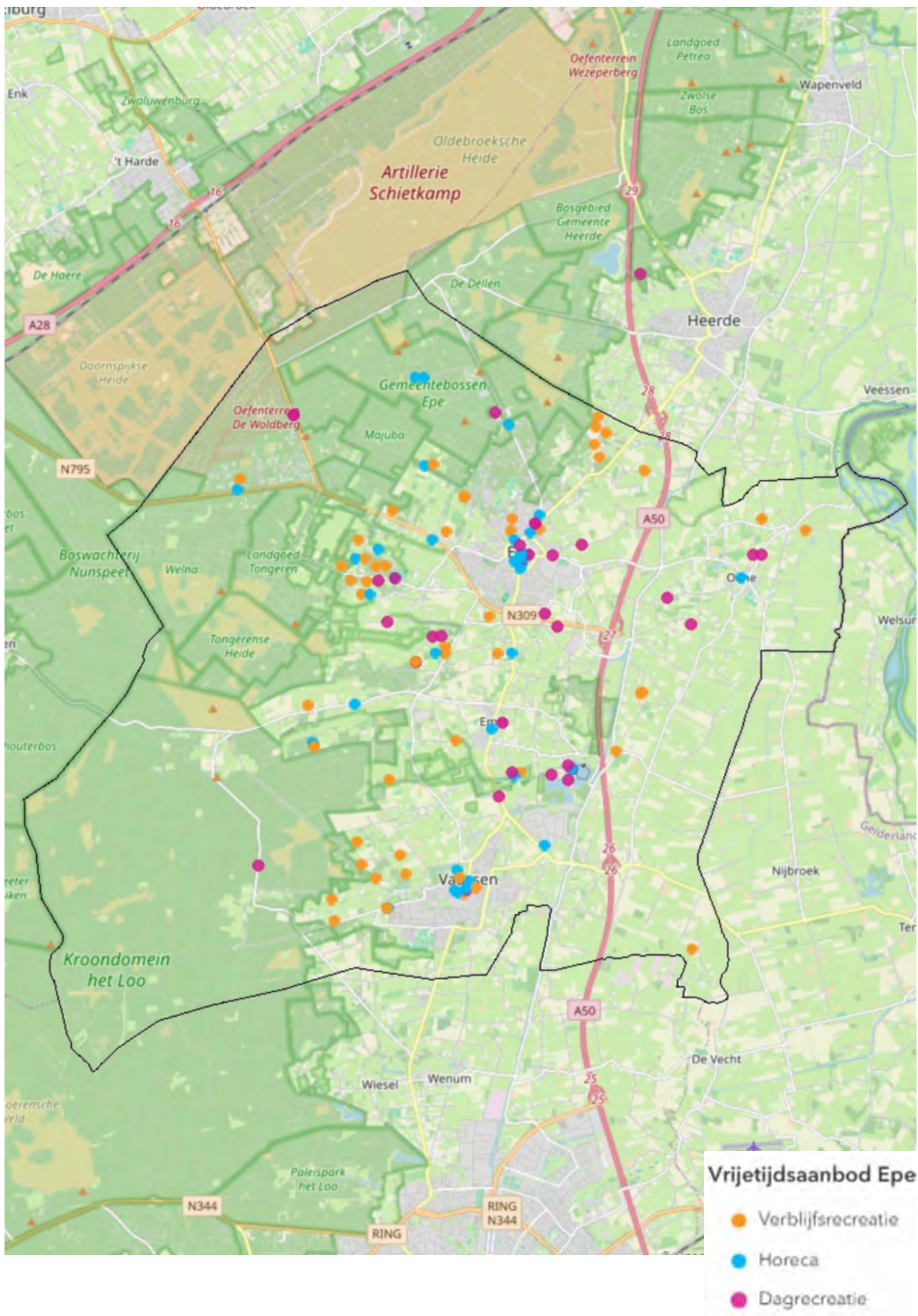
- Bekend zijn onder meer Restaurant de Ossenstal en Brasserie Floor in de bossen.
- In de dorpskernen vind je bijvoorbeeld Brasserie bij Ons, Grand Café De Posthoorn, Aroma Italian Fine Dining (genoemd in de Michelin gids) en Restaurant Dorpszicht.
- Bij bezienswaardigheden zoals Kasteel Cannenburch of de oude korenmolen in Vaassen zijn ook restaurants te vinden.

Voor een overzicht van het dagrecreatief aanbod zie figuur 11 op de volgende pagina.

Grand café Cornelis (bron: SPGE)

Figuur 11 Vrijtijdsaanbod in gemeente Epe. Bron: Bureau BUITEN op basis van database SPGE (deze kaart is niet uitputtend)

B1.7 Evenementen

In gemeente Epe zijn er verschillende grote en kleinere evenementen voor inwoners en voor bezoekers. Bij Kasteel Cannenburch worden jaarlijks meerdere (grote) evenementen gehouden. Vaasaqua is hier met zo'n 40.000 bezoekers één van de grootste eendaagse evenementen van Gelderland²⁹. Ook wordt jaarlijks het Middeleeuws festijn Cannenburch georganiseerd. De dorpen hebben hun eigen feesten, zoals het Emsterfeest, Oener Koefeest, Vaassense Zomerfeesten.

Door het jaar heen worden diverse muziekevenementen georganiseerd, waaronder de zomereditie van Jazz Comes To Town³⁰. Verder is de Eper Paardenvierdaagse het grootste recreatieve paardensportevenement van Nederland, met als hoogtepunt de intocht in het dorp Epe³¹. Andere (kleinere) evenementen en activiteiten die worden georganiseerd zijn concerten, kunst- en filmvoorstellingen, braderieën, markten, (wild)speurtochten, lammetjesdagen en culinaire evenementen.

Het Middeleeuws festijn bij Kasteel Cannenburch (bron: Geldersch Landschap en Kasteelen)

²⁹ Bron: Vaasaqua.nl

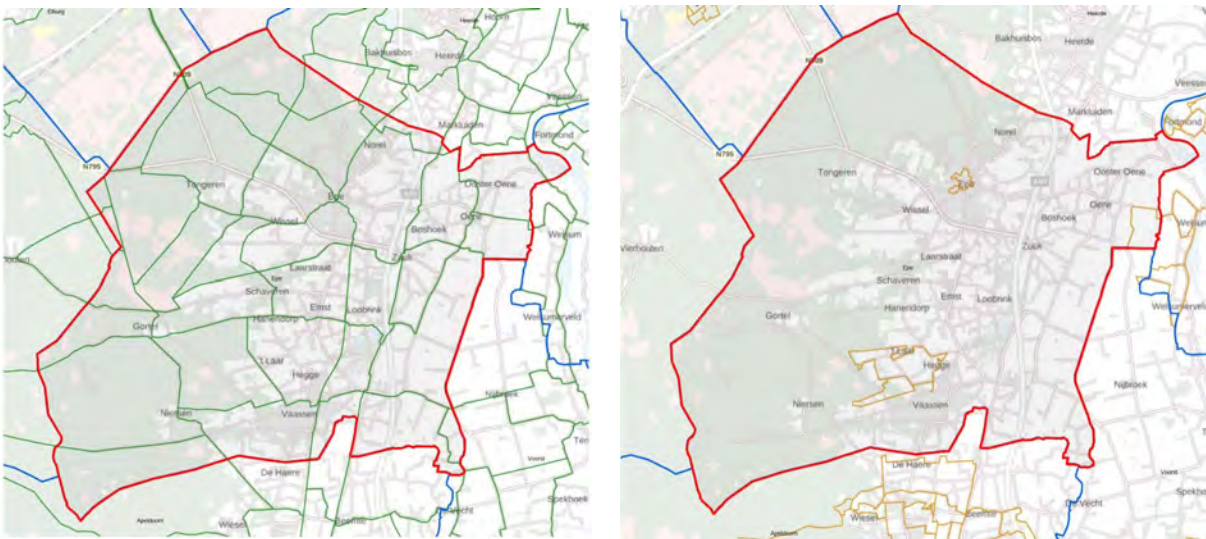
³⁰ Bron: Epejazzandmore.nl

³¹ Bron: Paarden4daagse.nl

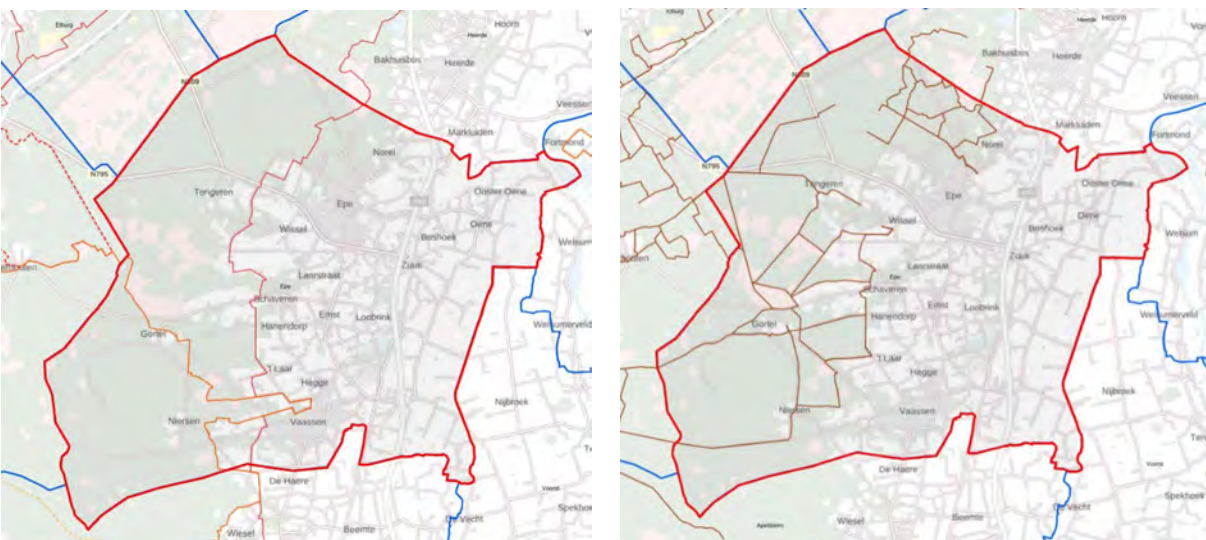
B1.8 Routestructuren en TOP

Gemeente Epe heeft een uitgebreid fietsknooppuntennetwerk (zie figuur 12). Door middel van dit netwerk kunnen fietsers in de IJsselvallei hun 'oost-west' en 'noord-zuid'-routes uitstippelen. De Hanzeroutes lopen voornamelijk in de noord-zuid richting langs de rivier. De komende jaren wordt door Routebureau Veluwe gewerkt aan het uitrollen van een wandelroutenetwerk. Een klein deel hiervan is al gerealiseerd (zie figuur 12). Op dit moment is de IJssel niet overal aan beide kanten bewandelbaar met wandelpaden en zijn er tussen de flanken van de Veluwe en de IJssel nog weinig noord-zuid lopende wandelroutes. Daarnaast liggen er specifiek in de IJsselvallei nog kansen om verbindingen tussen routes en aanbod langs en verder weg van de rivier verder te ontwikkelen³². Voor ruiters en menbers zijn er volop routes beschikbaar over het ruiter- en mennetwerk (zie figuur 13). Gemeente Epe kent geen mountainbikeroutes.

Figuur 12 Links: fietsnetwerk en rechts: wandelnetwerk (bron: Routedatabank.nl)

Figuur 13 Links: streekpaden (oranje) en LAW-routes (rood) en rechts: ruiterroutes (bron: Routedatabank.nl)

³² Belevingsgebieden IJsselvallei: Inventarisatie stamkapitaal, NOHNIK, For the Love of Place en The Missing Link, 2022

In aanvulling op de routestructuren en paden kent gemeente Epe ook een aantal themaroutes.

De belangrijkste zijn:

- LAW route 'Maarten van Rossumpad' (lange afstand wandelroute)
- Streekpad 'Veluwe Zwerfpad' (lange afstands wandelroute)
- Vier klompenpaden: het Schaverensepad, Loobrinkerpad, Klompenmakerspad en het Nijmolensebeekpad.
- Voor kinderen is zijn er de [Kinderbelevingspaden](#).

Uit gevoerde gesprekken blijkt dat de beleving langs routes verbeter kan worden, bijvoorbeeld door (meer) themaroutes te ontwikkelen en/of afstapmomentjes langs de routes te ontwikkelen.

Gemeente Epe heeft op dit moment nog geen Toeristische Overstappunten (TOP), maar is voornemens om bij Kasteel Cannenburch een TOP te realiseren. Hiervoor wordt een plan opgesteld door de gemeente in samenwerking met onder andere Geldersch Landschap & Kasteelen. TOP's zijn goed verbonden met Rijks- en Provinciale wegen en dienen als startlocatie voor het volgen van routes via de routenetwerken. Ook dient het als ontvangstlocatie met informatieborden, horeca en toiletten³³. Ze worden ontwikkeld om onder andere autoverkeer op de Veluwe af te vangen, bij te dragen aan de doelen van recreatiezonering en de randen van de Veluwe beter te benutten³⁴.

B1.9 Marketing en promotie

Gebiedspromotie en marketing zorgen ervoor dat toeristisch-recreatieve aanbod bekend is onder inwoners en bezoekers. Bestemmingsmanagement draagt bij aan het in goede banen leiden van de bezoekersstromen voor een betere balans tussen recreatie en natuur. Hiervoor is samenwerking tussen marketingorganisaties, ondernemers en toeristisch-recreatieve aanbieders nodig. Dit verbetert ook de informatieverstrekking en het gastheerschap.

Marketing en promotie-inspanningen voor de gemeente Epe vinden op twee niveaus plaats:

- Op regionaal niveau voor de bestemming Veluwe, waar gemeente Epe onderdeel vanuit maakt, door Visit Veluwe.
- Op gemeentelijk niveau voor gemeente Epe als bestemming door Stichting Promotie Gemeente Epe.

VisitVeluwe

visitveluwe

VisitVeluwe is de Destinatie Marketing Organisatie die de Veluwe op de kaart zet, zowel nationaal als internationaal (met name Duitsland, Vlaanderen en het Verenigd Koninkrijk). Visit Veluwe werkt samen met de provincie, ondernemers, organisaties en Veluwse gemeenten om de Veluwe als aantrekkelijke, toekomstbestendige bestemming te ontwikkelen en onder de aandacht te brengen. VisitVeluwe heeft een rol in productontwikkeling, relatiemanagement, marketing en communicatie en data onderzoek. Aan de hand van bezoekersdata- en profielen adviseren ze gemeenten, bedrijven en andere partners over ontwikkelingen die bijdragen aan een sterke, duurzame regio. Daarnaast adviseert VisitVeluwe bij de productontwikkeling voor jaarrond aanbod en de belevingsgebieden (zie paragraaf 2.12.5)³⁵.

De strategie van VisitVeluwe richt zich op:

- Waarde boven volume: VisitVeluwe richt zich op waarde boven volume. Het doel is om bezoekers te stimuleren langer te blijven, meer te besteden en zo een positieve bijdrage te leveren aan de regionale economie en werkgelegenheid. De focus ligt daarbij op doelgroepen met een relatief hoog bestedingsniveau, zoals actieve senioren, koppels en gezinnen met een bovengemiddeld inkomen. Het streven is hogere bestedingen per bezoeker zodat de vrijetijdseconomie verder kan ontwikkelen als belangrijke drager van de regionale economie.

33 Bron: Handboek Veluwestijl routenetwerken en informatielocaties versie 3.17, 2024

34 Bron: Handboek Veluwestijl routenetwerken en informatielocaties versie 3.17, 2024

35 Bron: VeluweAgenda2030, Veluwe op 1, 2020

- Bestemmingsmanagement: Een belangrijk uitgangspunt van de marketingstrategie is bestemmingsmanagement: het spreiden van bezoekers in ruimte en tijd. Door jaarrond bezoek te bevorderen en bezoekers te verleiden naar minder drukbezochte plekken, wordt de druk op kwetsbare natuurgebieden verminderd. Tegelijkertijd verbetert dit de bezoekerservaring en de leefbaarheid voor bewoners. VisitVeluwe speelt daarnaast een rol in bewustwording en gedragsbeïnvloeding, zodat zowel bezoekers als inwoners bijdragen aan het behoud van natuur en landschap.
- Datagedreven werken: Door het verzamelen, analyseren en delen van bezoekersdata en profielen kan Visit Veluwe adviseren over productontwikkeling, doelgroepen en spreiding. Hierdoor wordt de marketing steeds specifiek en meer afgestemd op marktkansen.
- Belevingsgebieden: VisitVeluwe werkt met de Veluwse Belevingsgebieden, om de diversiteit van de regio beter uit te dragen. De gebieden hebben elk een eigen identiteit en beleving, passend bij hun kracht en karakter. Daarmee wordt niet alleen de verscheidenheid van de Veluwe zichtbaar gemaakt, maar ook bijgedragen aan beter bezoekersmanagement: drukke plekken worden ontlast, terwijl minder bekende gebieden aantrekkelijker worden gepresenteerd.
- Samenwerking: VisitVeluwe ziet zichzelf als aanjaag- en verbindingsplatform. De organisatie werkt samen met gemeenten, ondernemers, de provincie Gelderland en netwerkpartners binnen 'Veluwe op 1'. Door deze samenwerking bundelen partijen kennis, middelen en initiatieven met een gezamenlijk doel: een vitale, duurzame en aantrekkelijke Veluwe waar zowel bezoekers als bewoners van profiteren³⁶.

Stichting Promotie Gemeente Epe

Stichting Promotie Gemeente Epe (SPGE) promoot sinds 2014 het aanbod in de gemeente Epe. Dit doen ze door informatievoorziening en door de toeristische dienstverlening te onderzoeken, uit te voeren en verbeteringen faciliteren. Daarnaast nemen zij de rol van productontwikkeling, advies en marketing op zich. SPGE richt zich hierbij op het aantrekken van nieuwe doelgroepen. Bij SPGE staat samenwerking met stakeholders centraal³⁷. Hier ligt ook een kans om grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van promotie en productontwikkeling in de IJsselvallei te verbeteren. Nu vindt deze samenwerking vooral plaats rondom de Hanzethematiek³⁸.

SPGE werkt met het meerjarenplan 2022-2025 aan 'De gemeente Epe, van 100% wild naar 200% gewild'. Met andere woorden: een plek waar zowel gasten, inwoners als bedrijven zich thuis voelen. Met deze visie benoemt Stichting Promotie Gemeente Epe het als hun opdracht om in de periode 2022-2025 een actieve bijdrage te leveren aan het toekomstbestendig ontwikkelen van een vitale toeristisch-recreatieve sector in de gemeente Epe.

Speerpunten waar zij zich op richten zijn:

- Versterken van de merkpositionering;
- Sterker vanuit het unieke DNA van gemeente Epe invulling geven aan marketing, communicatie en promotie;
- Versterken van de waardepropositie voor nieuwe en bestaande doelgroepen;
- Toeristische informatievoorziening verder ontwikkelen en optimaal toegankelijk maken;
- Op moderne wijze en in iedere kern invulling geven aan lokaal gastheerschap;
- Optimale afstemming en samenwerking met gemeente Epe, Visit Veluwe en stakeholders;
- Professioneel klankbord voor de gemeente Epe voor visieontwikkeling toerisme & recreatie.

³⁶ Bron: VeluweAgenda2030, Veluwe op 1, 2020; Masterplan Veluwse Belevingsgebieden, Veluwe op 1, 2022; Samen sterk op de Veluwe! 2024-2025

³⁷ Bron: VVVepe.nl

³⁸ Bron: Belevingsgebieden IJsselvallei: Inventarisatie stamkapitaal, NOHNIK, For the Love of Place en The Missing Link, 2022

Om bij te dragen aan:

- Jaarrond hogere bezettingsgraad met (kwaliteits) toerisme;
- Onderscheidend en hoogwaardig aanbod dagactiviteiten, afgestemd op doelgroepen;
- Een sterkere relatie met ondernemers en toename in het aantal leden;
- Een duurzamere exploitatie met een betere balans tussen inkomsten en opbrengsten;
- Een krachtige en voor stakeholders relevante marketingorganisatie met toegevoegde waarde.

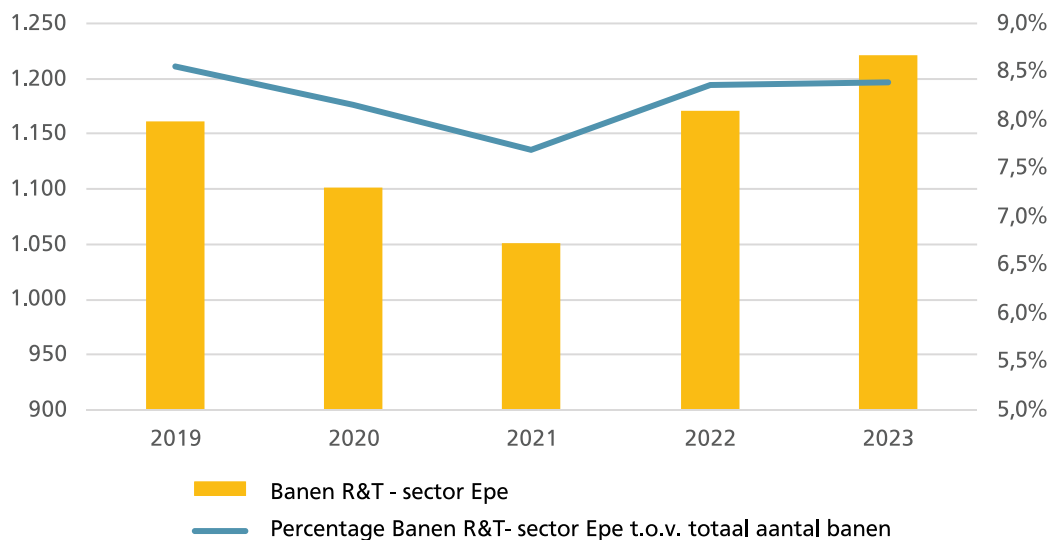
B1.10 Economische en maatschappelijke betekenis van recreatie en toerisme

Economische betekenis

Vestigingen en banen

Gemeente Epe telde in 2023 230 toeristisch-recreatieve vestigingen, wat een lichte stijging van 4,5% is ten opzichte van de 220 vestigingen in 2019. Ook het aantal banen is in de periode 2019-2023 gestegen met 5,2% van 1160 naar 1220 (zie figuur 14). Dit aantal zorgt ervoor dat de toeristisch-recreatieve sector in gemeente Epe goed is voor circa 8,4% van het totaal aantal banen in de gemeente. In vergelijking met provincie Gelderland (6,3%) en Nederland (6,6%) ligt het aandeel banen in de toeristisch-recreatieve sector in gemeente Epe hoog. Dit benadrukt het belang van deze sector voor gemeente Epe. Hetzelfde geldt voor andere Veluwe gemeenten: in Nunspeet is de toeristisch-recreatieve sector goed voor 8,7% van het totaal aantal banen, in Harderwijk voor 8,3% en in Ermelo voor 8,4%. In gemeente Apeldoorn ligt dit met 5,9% lager dan het provinciale en landelijke gemiddelde.

Figuur 14 Ontwikkelingen in de toeristisch-recreatieve werkgelegenheid van gemeente Epe (de blauwe lijn geeft het aandeel van de banen in de toeristisch-recreatieve sector in het totaal aantal banen weer in procenten) (bron: LISA, 2023)

Bestedingen en toeristenbelasting

Op Gelders niveau is de directe economische waarde van recreatie en toerisme zo'n €5,3 miljard. Er wordt in de provincie €636 miljoen aan bestedingen gegenereerd door binnenlandse vakanties³⁹ en er is sprake van €838 miljoen directe economische waarde door dagtochten van bezoekers uit de grensregio's Duitsland en België⁴⁰.

³⁹ Bron: CBS, 2022 in Beleidskader Recreatie & Toerisme Gelderland

⁴⁰ Bron: OID, 2021/2022 in Beleidskader Recreatie & Toerisme Gelderland

Deze bestedingen worden gedeeltelijk gegenereerd door de 2,5 miljoen overnachtingen door 747.000 gasten uit het buitenland, en door 13,5 miljoen overnachtingen door Nederlanders⁴¹.

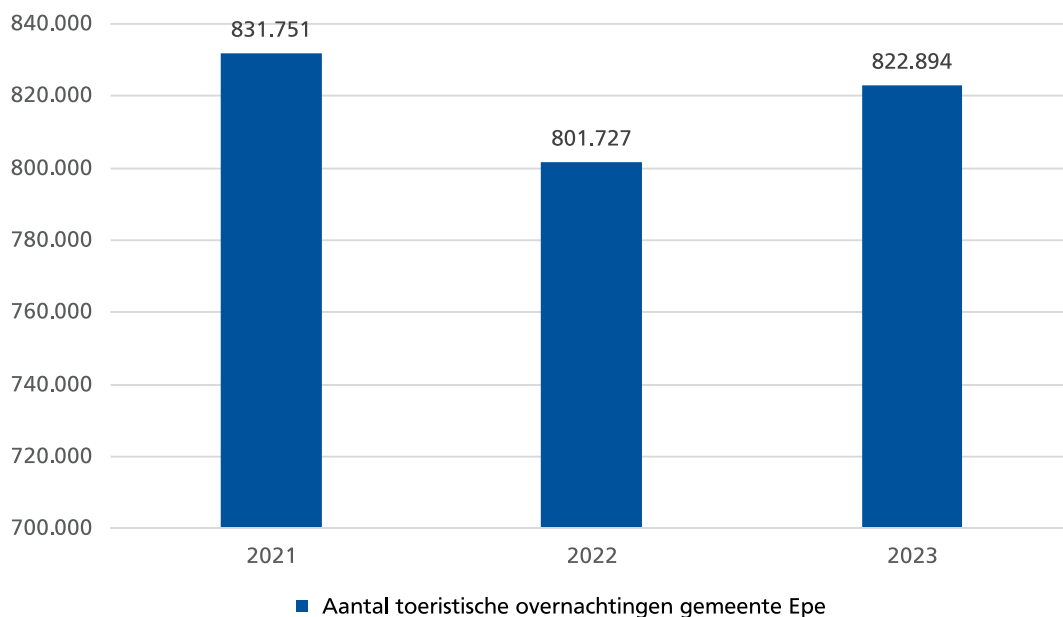
De gemeente Epe inde in 2023 circa €925.500 aan toeristenbelasting, een stijging van 11,3% ten opzichte van de opbrengsten van toeristenbelasting in 2021. Het grootste gedeelte van de belastingen in 2023 was afkomstig van overnachtingen op een camping of op een bungalowpark⁴². In totaal vonden er in 2023 in gemeente Epe ca 823.000 overnachtingen plaats, waarvan ruim 256.000 op een bungalowpark en 227.000 op een camping. Na een lichte dip in het aantal overnachtingen in 2022 herstelde dit zich weer in 2023, maar bevindt het zich nog niet op het niveau van 2021 (zie figuur 15). De Gelderse vrijetijdsactiviteiten genereerde in 2023 in totaal €21,4 miljoen toeristenbelasting door alle Gelderse gemeenten gezamenlijk⁴³.

Economische impact vakantieparken

Specifiek voor vakantieparken is een onderzoek⁴⁴ uitgevoerd naar de economische impact hiervan binnen de elf Veluwe gemeenten die deelnemen aan het programma vitale vakantieparken Gelderland. Uit dit onderzoek blijkt dat de gasten van vakantieparken naar schatting jaarlijks 393 miljoen euro besteden. Deze bestedingen worden vooral gedaan binnen de horeca en detailhandel en leveren op hun beurt zo'n 189 miljoen euro aan indirecte bestedingen op. Voor gemeente Epe gaat het over zo'n 27 miljoen euro per jaar aan directe bestedingen.

Op nationaal niveau is het jaarlijkse bestedingseffect van de gasten van de vakantieparken van de elf Veluwe gemeenten zo'n 582 miljoen euro, waarvan 522 miljoen euro aan bestedingen binnen de elf gemeenten zelf plaatsvindt.

Figuur 15 Aantal toeristische overnachting gemeente Epe 2021 – 2023

⁴¹ Bron: CBS, 2023 in Beleidskader Recreatie & Toerisme Gelderland

⁴² Bron: Cijfers aangeleverd door gemeente Epe

⁴³ Bron: CBS gemeentelijke heffingen, 2023

⁴⁴ Bron: Economische impact vakantieparken in de elf gemeenten in het programma vitale vakantieparken, Decisio, 2024

Maatschappelijke betekenis

Recreatie en toerisme heeft in gemeente Epe een belangrijke maatschappelijke betekenis. Het zorgt voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en bewoners. De toeristisch-recreatieve bedrijven bieden hun diensten en producten, zowel aan bezoekers als aan eigen inwoners aan⁴⁵.

De aanwezigheid van toeristen en recreanten draagt bij aan levendigheid, dynamiek en vitaliteit binnen de gemeente. Zoals in de Omgevingsvisie van gemeente Epe ook wordt benoemd: detailhandel, horeca en andere voorzieningen zijn van waarde voor zowel inwoners, als recreanten en toeristen.

Toerisme en recreatie stimuleert ontmoetingen en sociale contacten en biedt mogelijkheden voor ontspanning en afleiding. Hierdoor verbetert de kwaliteit van leven en de waardering van de leefomgeving onder inwoners. Het feit dat bezoekers een bepaalde plek bezoeken draagt bij aan trots onder de inwoners van die plek⁴⁶. Uit het Beleidskader Recreatie en Toerisme Gelderland (zie ook paragraaf B1.11) blijkt dat de provincie niet alleen wil inzetten op de economische waarde van toerisme en recreatie, maar juist ook de sociale waarde. Om zo bij te dragen aan versterking van de sociale binding en cohesie.

B1.11 Enquêteresultaten

Om inzicht te krijgen in hoe inwoners en ondernemers aankijken tegen recreatie en toerisme, vrijetijdsvoorzieningen en het belang van bezoekers zijn twee enquêtes uitgezet: één onder inwoners en één onder ondernemers. De enquête voor inwoners is onder andere uitgezet bij het inwonerspanel Epe Spreekt. Uiteindelijk hebben 669 respondenten de inwonersenquête ingevuld en 52 bedrijven hebben de ondernemersenquête volledig ingevuld (in totaal zijn er 61 respondenten). Hieronder worden de belangrijkste resultaten van deze enquêtes gepresenteerd.

Enquête onder inwoners gemeente Epe

Waardering en gebruik voorzieningen

Inwoners geven het vrijetijdsaanbod een ruime voldoende

In gemeente Epe geven de meeste inwoners het vrijetijdsaanbod een 7 of 8, wat leidt tot een gemiddelde van een 7,1. Dorps, natuur(lijk) en gezellig zijn de drie begrippen die gemeente Epe volgens de inwoners het beste omschrijven. Een kleine meerderheid (51%) zou anderen graag vertellen wat de gemeente bieden heeft en 52% is trots om inwoner te zijn van de gemeente Epe.

Inwoners voelen zich in wisselende mate meer verbonden met de gemeenschap als gevolg van toerisme en recreatie: 28% voelt zich meer verbonden, 36% heeft hierover geen mening en 32% is het hier (helemaal) mee oneens.

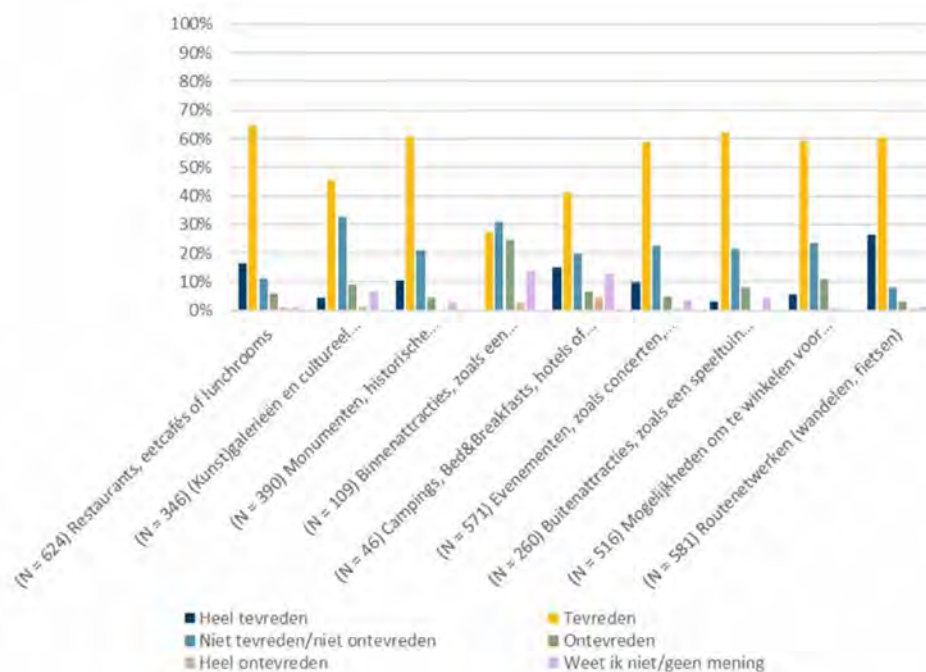
Inwoners zijn tevreden over routenetwerken, eet- en drinkgelegenheden en winkels

Naast dat inwoners (zeer) tevreden zijn over de routenetwerken voor wandelen en fietsen (86%) (N = 581) maken zij daar ook vaak gebruik van: 27% maandelijks en 40% zelfs wekelijks. Ook over de eet- en drinkgelegenheden zijn inwoners (zeer) tevreden (79%) (N = 624). Hetzelfde geldt voor de winkels (65%) (N = 516) en de kwaliteit van evenementen (70%) (N = 571). Door 52% inwoners worden er voorzieningen gemist, waaronder een zwembad, bioscoop, openbare toiletten en voorzieningen voor de jeugd.

⁴⁵ Bron: Maatschappelijke waarde van toerisme en recreatie, CELTH, 2021

⁴⁶ Bron: Maatschappelijke waarde van toerisme en recreatie, CELTH, 2021

Figuur 16 Hoe tevreden bent u over de kwaliteit van de voorzieningen in gemeente Epe?

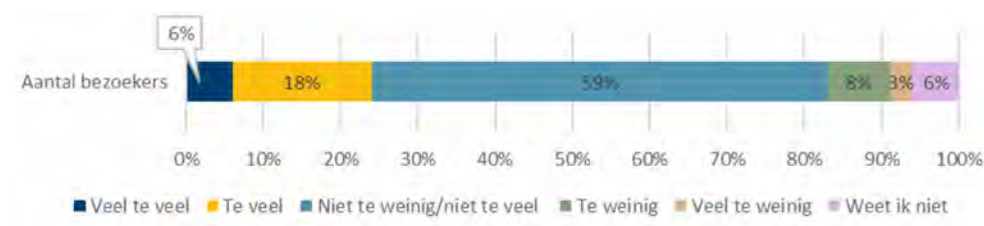
Wandelen en fietsen zijn de meest ondernomen activiteiten

Wandelen en fietsen zijn in de meest ondernomen activiteiten door inwoners: 90% van de inwoners wandelt en 82% fietst regelmatig. Daarna zijn sporten (35%), met de kinderen buiten spelen in parken (26%) en zwemmen/zonnen (26%) de regelmatig ondernomen activiteiten onder inwoners. Het merendeel van de inwoners is (zeer) tevreden over de voorzieningen voor activiteiten buiten. In verhouding zijn inwoners het vaakst (heel) ontevreden over voorzieningen voor paardrijden en/of mennen (N = 35).

Gezellig druk in gemeente Epe, maar ook zorgen over ontwikkeling toerisme en recreatie

De meerderheid van de inwoners (59%) vindt het huidige aantal bezoekers in de gemeente niet te veel en niet te weinig (zie figuur 17). Slechts 24% ervaart het bezoekersaantal als (veel) te veel.

Figuur 17 Wat vindt u van het aantal bezoekers dat in een jaar naar gemeente Epe komt? (N = 669)

Tegelijkertijd geeft 58% van de inwoners aan dat het door bezoekers gezellig druk is in de gemeente.

Opvallend is dat toch ook kleine helft van de inwoners (44%) bang is dat het door toerisme steeds drukker wordt en 43% zou het niet prettig vinden als er meer bezoekers komen. 31% is hier niet bang voor en 20% zou het wel prettig vinden als er meer bezoekers naar gemeente Epe komen.

In relatie hiertoe maken inwoners zich in wisselende mate zorgen over hoe toerisme en recreatie zich ontwikkelt: 38% maakt zich zorgen, 22% is neutraal en 36% maakt zich geen zorgen. En de meerderheid (43%) vindt dat het over het algemeen de goede kant op gaat met toerisme en recreatie.

Figuur 18 Inwonersperspectief druk en draagkracht (N = 669)

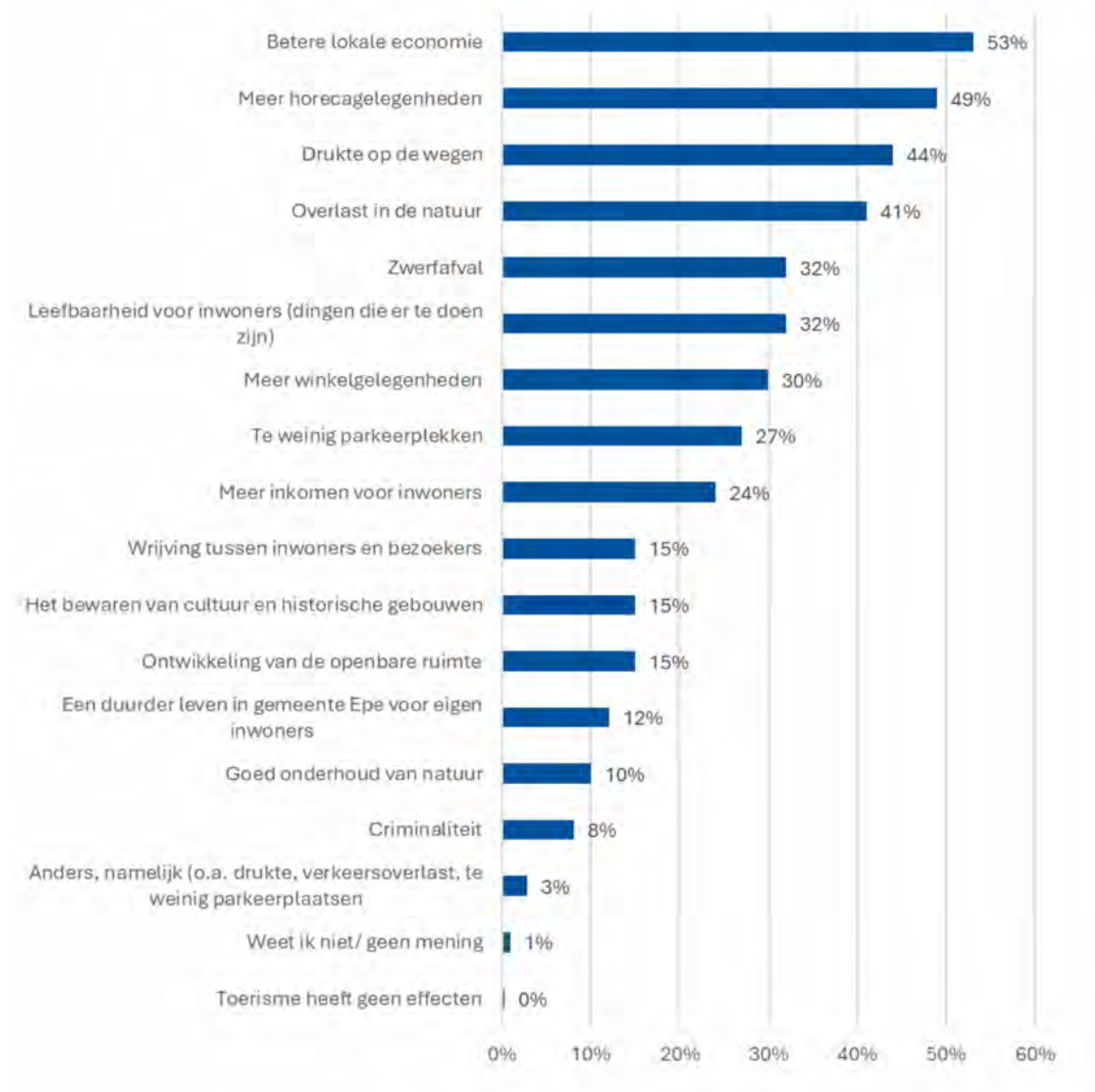
Mening over recreatie en toerisme

Inwoners ervaren de voordelen van toerisme, maar hebben ook aandachtspunten

Meer dan 60% van de inwoners vindt dat toerisme meer voordelen dan nadelen heeft. Inwoners zien dat toerisme in de gemeente Epe zorgt voor een betere lokale economie (53%), meer horecagelegenheden (49%) en leefbaarheid voor de inwoners (32%). Daarentegen ervaren inwoners ook dat toerisme drukte op de wegen (44%) en overlast op de natuur (41%) veroorzaakt en voor meer zwerfafval zorgt (32%) (zie figuur 19). Bijna de helft van de inwoners (48%) vindt dat toerisme actief aangemoedigd moet worden, terwijl 28% het hier niet mee eens is.

Figuur 19 Wat zijn volgens u effecten van toerisme in gemeente Epe?

Ontwikkeling toerisme en recreatie

Voor toerisme en recreatie vinden inwoners het belangrijk ervoor te zorgen dat toerisme de natuur en landschap niet aantast (64%) en dat elk seizoen aantrekkelijk is voor bezoekers (41%). Een kleine kwart (24%) van de inwoners vindt het belangrijk dat er veel aanbod is voor toerisme zoals voorzieningen, activiteiten en evenementen en dat toerisme bijdraagt aan verduurzaming van de gemeente. 22% vindt het belangrijk om ervoor te zorgen dat het aanbod toegankelijk is voor iedereen.

Inwoners zoeken niet vaak informatie op over aanbod in gemeente Epe. 43% doet dit nooit, 51% soms en slechts 6% doet dit vaak. Als ze informatie zoeken over wat er te doen is in de gemeente Epe, dan halen ze dit met name uit huis-aan-huis bladen (58%). 40% gebruikt hiervoor social media en 35% VVV Epe (online of fysiek). Het merendeel van de inwoners (82%) is bekend met het profiel van Epe 100% wildgarantie.

Enquête onder ondernemers gemeente Epe

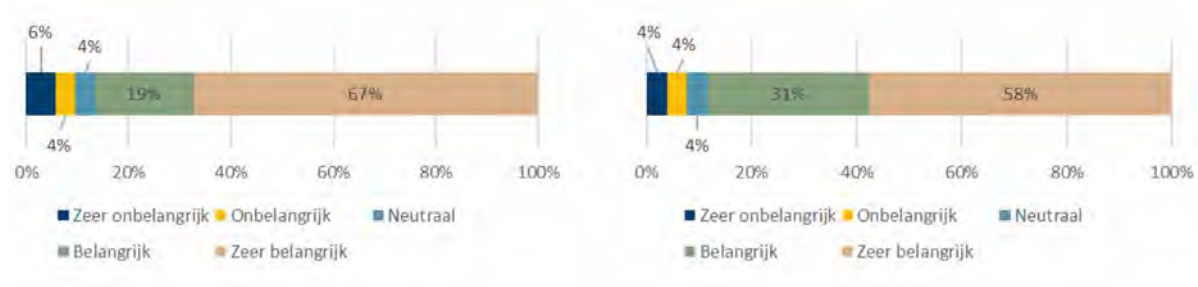
Ondernemers zien het belang van toerisme en recreatie

Het belang van toerisme en recreatie voor gemeente Epe wordt onderschreven door de resultaten van de ondernemersenquête. 89% heeft aangegeven dat toeristen (zeer) belangrijk zijn voor hun onderneming, en 86% heeft aangegeven dat inwoners van gemeente Epe (zeer) belangrijk zijn voor hun onderneming (zie figuur 20). Op de vraag wat recreatie en toerisme zou moeten opleveren voor ondernemers antwoorden bedrijven het volgende:

- Meer klanten en omzet (63%)
- Versterking van de lokale economie (44%)
- Grotere naamsbekendheid en zichtbaarheid binnen en buiten de regio (38%).

Figuur 20 Links: hoe belangrijk zijn inwoners voor u als ondernemer?

En rechts: Hoe belangrijk zijn toeristen voor u als ondernemer? (N = 52)

Op de vraag welke doelgroep de ondernemers op dit moment voornamelijk ontvangen heeft het merendeel van de respondenten geantwoord dat het gaat om senioren (65+ers) (58%), gevolgd door individuen (42%), gezinnen met jonge kinderen en stellen (beide 40%) (N = 52).

Zorgen om arbeidsmarkt en uitdagingen

Wat betreft de arbeidsmarkt vindt 40% van de bedrijven in gemeente Epe het moeilijk om personeel te vinden, maar lukt dit wel met enige moeite. Voor 17% van de bedrijven is het zeer moeilijk om geschikt personeel te vinden en slechts 14% vindt het (zeer) makkelijk om personeel te vinden (N = 52). Met het oog op de toekomst geeft 46% van de bedrijven aan de stijgende loonkosten als opgave te zien en 15% maakt zich zorgen over de arbeidsmarkt (N = 52).

42% heeft aangegeven financiële stabiliteit en groei als uitdaging te zien voor de komende tien jaar, evenals het vinden en behouden van geschikt personeel (35%) en het inspelen op veranderende klantbehoeften (27%) (N = 52). Als laatste wordt toenemende en/of wijzigende regelgeving genoemd als uitdaging.

Kansen voor de toekomst

15% van de ondernemers ziet kansen voor groei en ontwikkeling (N = 52) en denkt dat de gemeente Epe daarin het volgende zou kunnen betekenen om bij te dragen aan een sterke(re) toeristische sector:

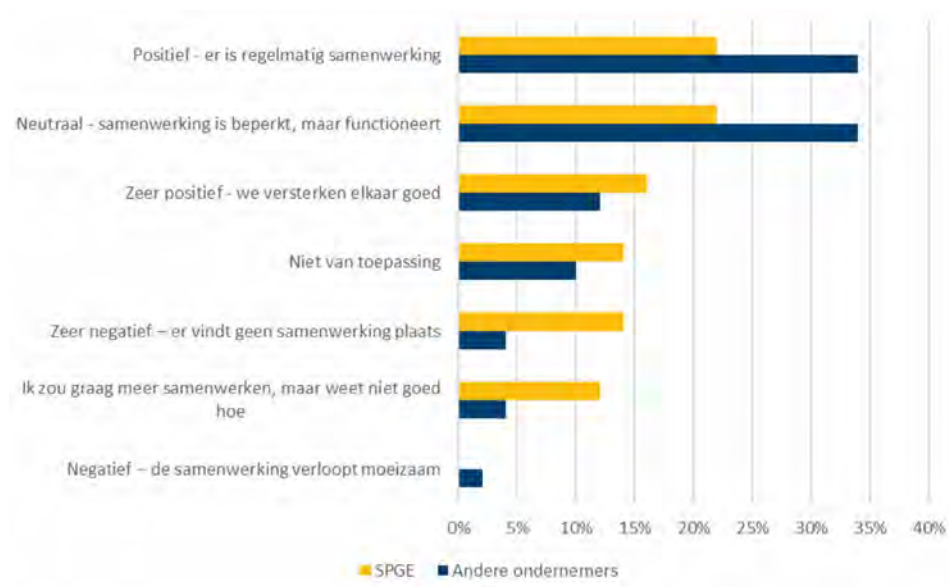
- Actieve promotie van gemeente Epe als toeristische bestemming (52%);
- Organiseren en ondersteunen van evenementen en activiteiten (46%);
- Investeren in toeristische infrastructuur (40%).

Er is samenwerking, maar het kan nog beter

Ondernemers ervaren de samenwerking met andere ondernemers over het algemeen als (zeer) positief (46%), maar geven ook aan dat er mogelijkheden zijn voor verbetering: 34% geeft aan dat de samenwerking beperkt is en 4% geeft aan graag meer te willen samenwerken (N= 50).

De samenwerking met Stichting Promotie Gemeente Epe wordt door 36% als (zeer) positief ervaren, en 14% zou graag meer willen samenwerken, maar weet niet goed hoe. 50% van de bedrijven vindt dat SPGE een positieve invloed heeft op hun onderneming (N = 50). Bijna alle bedrijven (92%) zijn bekend met het toeristisch profiel '100% wildgarantie op de Veluwe'. 30% past dit profiel toe op het bedrijf, maar 43% past het niet toe en 20% geeft aan dit niet te kunnen toepassen (N = 50). De redenen hiervoor zijn niet uitgevraagd, maar uit de gevoerde gesprekken blijkt dat bepaald aanbod lastig te koppelen is aan het breder laden van '100% wild'. Door het uitbreiden/breder laden van '100% wild' kan die koppeling wel gemaakt worden, denk bijvoorbeeld aan oude ambachten of cultuurhistorie.

Figuur 21 Hoe ervaart u de samenwerking met andere ondernemers/SPGE? (N = 50)

Enquête onder de Gelderse inwoners

In 2024 is er onder andere via het Gelderland Panel een enquête uitgezet onder alle Gelderse inwoners, waarvan in totaal 2175 inwoners de enquête hebben ingevuld. Met deze enquête is onderzocht hoe inwoners hun vrije tijd besteden en hoe tevreden zij zijn over de mogelijkheden hiervoor. De resultaten van de inwonersenquête onder de inwoners van gemeente Epe worden grotendeels ondersteund door de resultaten van dit Gelderse onderzoek. Ook uit deze resultaten blijkt namelijk dat inwoners vinden dat recreanten zorgen voor meer levendigheid in de regio, en dat voordelen van recreatie zwaarder wegen tegen de nadelen (N=422). Ook vindt de meerderheid van de Gelderse inwoners (59%) het aantal bezoekers in de regio niet te veel en niet te weinig. Wat betreft spreiding van bezoekers blijkt dat Gelderse inwoners ervaren dat er met name in de zomer (89%) en het voorjaar (42%) te veel recreanten in de provincie zijn. Volgens 60% zijn er te veel recreanten in de weekenden tegenover 14% doordeweeks. Hierbij vindt bijna de helft (49%) dat de recreatieve mogelijkheden de regio niet meer bekendheid moeten krijgen, tegenover 21% die daar wel mogelijkheden toe ziet. Wel zijn respondenten over het algemeen (zeer) tevreden over de recreatieve mogelijkheden, de toegankelijkheid van recreatieve voorzieningen en de afstand tot recreatieve voorzieningen in hun regio⁴⁷.

⁴⁷ Hoe besteden inwoners van Gelderland hun vrije tijd?, Gelderland Panel, 2024

B1.12 Bestaand beleid

Voor provincie Gelderland en gemeente Epe zijn eerder verschillende (beleids)stukken opgesteld die van belang zijn voor de visie recreatie en toerisme gemeente Epe (zie kader). De belangrijkste elementen uit deze beleidsstukken worden hierna toegelicht.

Geanalyseerde documenten bureau-onderzoek

- Meerjarenplan 2022-2025 'De gemeente Epe, van 100% wild naar 200% gewild', Stichting Promotie Gemeente Epe
- Omgevingsvisie gemeente Epe, gemeente Epe, 2021
- Ruimte voor recreatie op de Veluwe, Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd, 2025
- Blauw Omgevingsprogramma 2022-2027, Waterschap Vallei en Veluwe, 2019
- Beleidskader Recreatie en Toerisme, provincie Gelderland
- Gelders programma Recreatie en Toerisme, provincie Gelderland
- Epe, vitaal, slim en uitnodigend – Economische visie gemeente Epe
- Masterplan Belevingsgebieden
- Masterplan IJsselvallei
- VeluweAgenda 2030, Veluwe op 1
- Programmaplan vitale vakantieparken Veluwe 2023-2025, 2023
- Vitale verblijfsrecreatie in Epe, 2016
- Beleidsplan erfgoed 2024-2030, 2024
- Erfgoedinventarisatie archeologie en cultuurhistorie gemeente Epe, 2021
- Raadsakkoord gemeente Epe 2022
- Inventarisatie stamkapitaal IJssel en IJsselvallei (februari 2023)
- Position Paper - IJssel en IJsselvallei - het Derde Waterverhaal van Nederland (160323)
- Economische impactstudie vakantieparken Veluwe, Decisio (2024)

Omgevingsvisie gemeente Epe

In december 2021 heeft gemeente Epe de Omgevingsvisie vastgesteld waarin zij beschrijft hoe er in gemeente Epe omgegaan wordt met de omgeving waarin wordt gewoond, gewerkt en gerecreëerd.

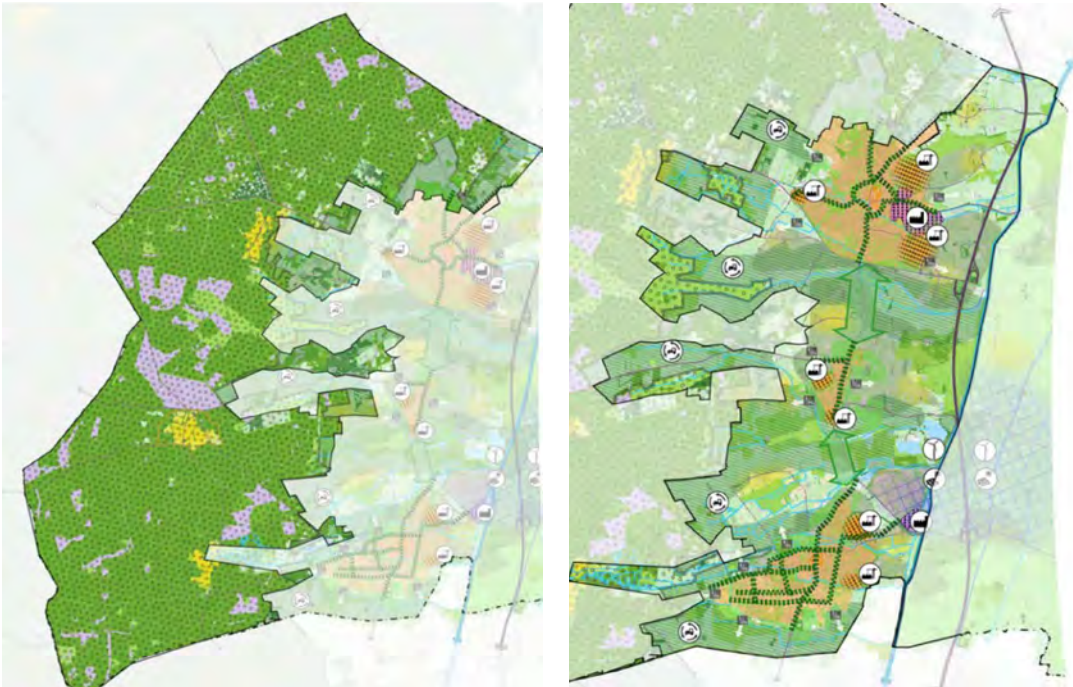
Over recreatie en toerisme wordt het volgende gezegd: *"We zien kansen om de sector verder te ontwikkelen, ook omdat binnenlands toerisme naar verwachting verder zal aantrekken. Gemeente Epe gaat voor kwaliteit. We zetten daarom niet in op het aantrekken van grote aantallen toeristen, maar willen juist compleet zijn in ons aanbod. De opgave voor de fysieke leefomgeving is het verder ontwikkelen van een goed netwerk, fijnmazigheid en recreatiezonering. Het vitaal houden van de vakantieparken speelt ook een belangrijk rol. Hierin is onderscheid in kwaliteit van belang. Om het recreatieve voorzieningenniveau te optimaliseren is een uitbouw naar een breed en gevarieerd aanbod nodig met bijvoorbeeld natweervoorzieningen. Ook seizoenverlenging is een opgave om aan de vraag te kunnen voldoen."*

In de Omgevingsvisie worden zeven deelgebieden onderscheiden, elk met hun eigen kenmerken, kwaliteiten en ontwikkelopgaven. Deze deelgebieden zijn (zie ook figuur 22 en 22):

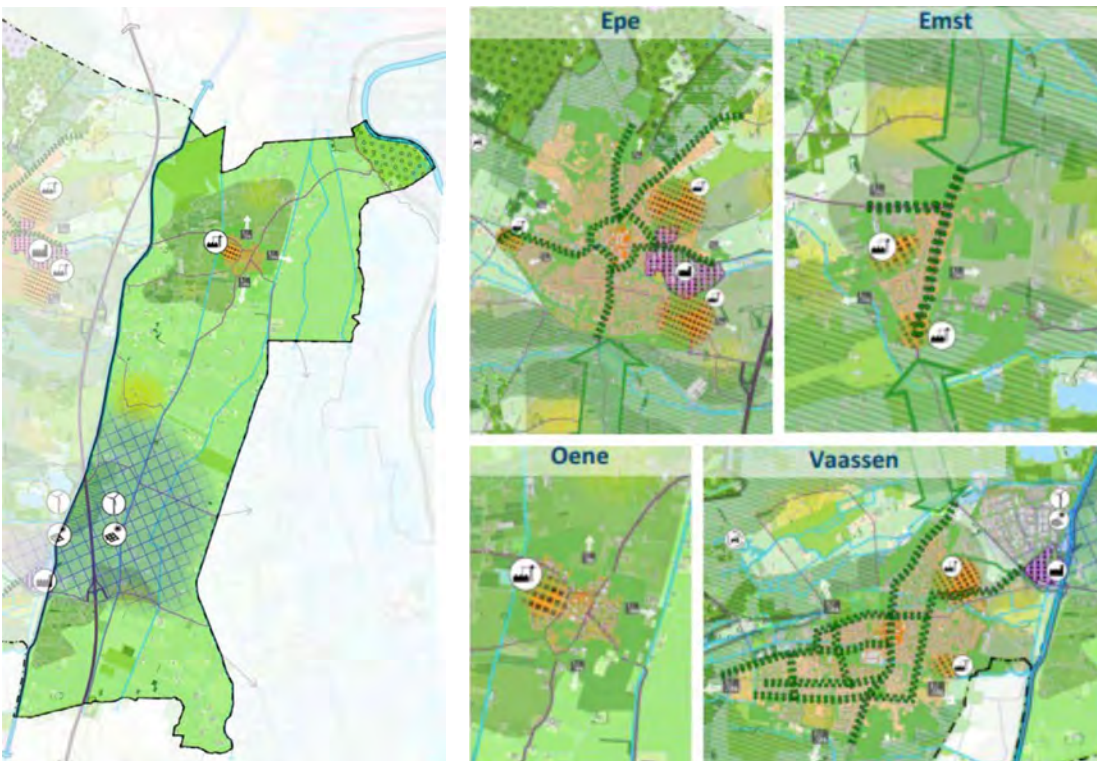
1. Veluwe
2. Veluweflank
3. IJsselvallei
4. De vier kernen:
  - a. Epe
  - b. Vaassen
  - c. Oene
  - d. Emst

Voor het toeristisch-recreatief beleid is het van belang om rekening te houden met de specifieke identiteit, kansen en uitdagingen van elk deelgebied.

Figuur 22 De deelgebieden Veluwe (links) en Veluweflank (rechts)
(Bron: Omgevingsvisie gemeente Epe, 2021).

Figuur 23 De deelgebieden IJsselvallei (links) en de vier dorpskernen (rechts)
(Bron: Omgevingsvisie gemeente Epe, 2021).

Economische visie gemeente Epe

In 2016 heeft gemeente Epe de economische visie gemeente Epe opgesteld, het plan is die in 2026 te herzien. Met de huidige visie beoogt de gemeente het volgende:

- Het ontwikkelen van een gezond en duurzaam economisch klimaat voor bedrijven in de kernen en het platteland, waarbij onderwijs en arbeidsmarkt op elkaar aansluiten;
- Het faciliteren van de samenwerking tussen ondernemers, overheid en onderwijs;
- Het op een proactieve wijze behouden, versterken, faciliteren en stimuleren van het MKB;
- Het bieden van een economisch perspectief voor de sectoren zorg, toerisme en techniek;
- Het benutten van ontwikkelingen en kansen die de regio biedt;
- Het effectief uitvoeren van haar toebedeelde rol.

In deze visie worden voor recreatie en toerisme onder andere de volgende kansen benoemd:

- Inzetten op nieuwe en passende economische dragers in het buitengebied en sectorale crossovers (b.v. zorg, toerisme, creatieve industrie).
- Inspelen op de vergrijzing door het ontwikkelen van vier-seizoenen toerisme.
- Inzetten op modernisering van het aanbod.

VeluweAgenda 2030

In de VeluweAlliantie werken veertig partners, waaronder gemeente Epe, aan de VeluweAgenda 2030 met als motto 'Beleef de Beste Veluwe'. De ambities zijn:

- Behoud en herstel van ecologische diversiteit en robuustheid in het centrale natuurgebied van de Veluwe en de omliggende gebieden IJsselvallei, Randmeren en Gelderse Vallei.
- Een bredere kijk op recreatie en toerisme, waarbij het niet meer in de eerste plaats gaat om het trekken van meer bezoekers, maar om meer kwaliteit. Wij zien toerisme vooral als een middel om de Veluwse natuur, economie en samenleving te versterken.
- Meer aandacht voor de wensen, belangen en betrokkenheid van bewoners bij nieuwe ontwikkelingen op de Veluwe.

De Veluwe wil in 2030 een voorbeeldregio zijn als het gaat om het verbeteren van de biodiversiteit en het verduurzamen van toerisme. Er wordt prioriteit gegeven aan de Veluwse natuurwaarden. Door deze natuurwaarden uit te dragen wordt de unieke beleving van landschap, erfgoed, dorpen en steden versterkt. Specifiek voor recreatie en toerisme wordt ingezet op:

1. Het blijven inzetten op het ontwikkelen en versterken van [Duurzaam Toerisme op de Veluwe](#).
2. Nieuwe toeristische producten die zich richten op [unieke belevingen](#).
3. Met behulp van [bezoekersmanagement en recreatiezonerings](#) zorgen voor een juiste balans tussen de biodiversiteit en inwoners, en bijdragen aan [jaarrond toeristisch aanbod](#).

Vitale Vakantieparken Programmaplan 2023-2025

Gemeente Epe neemt actief deel aan het Veluwse samenwerkingsverband Vitale Vakantieparken, waarin elf Veluwse gemeenten en de provincie Gelderland samen werken aan het versterken en toekomstbestendig maken van vakantieparken op de Veluwe. Het programma heeft een breed en integraal karakter, waarbij ondernemers, maatschappelijke partners en veiligheidsdiensten nauw worden betrokken.

Het programma werkt aan drie hoofddoelen:

- (1) het realiseren van een toekomstbestendig aanbod van vakantieparken (waarbij, indien nodig, voormalige parken een nieuwe bestemming krijgen), (2) het versterken van de samenwerking tussen overheden, ondernemers en maatschappelijke partners, en (3) het delen van kennis en ervaring binnen en buiten de regio om van elkaar te leren en effectiever te werken.

Daarnaast kent het programma drie ambities:

1. In 2025 is voor ieder park en cluster een nieuw toekomstperspectief opgesteld
2. In 2035 zijn alle Veluwe vakantieparken vitaal, duurzaam en toekomstbestendig
3. Integrale ontwikkeling van de Veluwe, waarbij toerisme, recreatie en natuur elkaar versterken.

Het programma richt zich op vijf domeinen. Hierbij ligt de focus op innovatie rondom het product vakantiepark en ketensamenwerking, herstructurering van parken, en verduurzaming op en rond vakantieparken (b.v. energietransitie, biodiversiteit, klimaatadaptatie). Minder nadruk ligt op sociale vraagstukken en veiligheid, deze domeinen worden overgedragen aan andere betrokken partijen.

Meerwaarde voor gemeente Epe

Voor gemeente Epe biedt dit programma een belangrijke meerwaarde. De kracht van Epe ligt onder andere in haar natuurlijke omgeving en gastvrije karakter; vitale vakantieparken dragen eraan bij dat bezoekers hiervan op een kwalitatieve manier kunnen genieten. Door deel te nemen aan het programma kan Epe:

- gebruikmaken van gedeelde kennis, expertise en subsidies vanuit de regio en provincie, dit versterkt de uitvoeringskracht bij het realiseren van lokale projecten en ambities;
- haar toeristisch profiel versterken: het programma levert een belangrijke bijdrage aan het toekomstbestendig en aantrekkelijk maken van het verblijfsrecreatief aanbod;
- effectiever samenwerken: regionale samenwerking maakt het aanpakken van complexe vraagstukken effectiever, denk aan ongewenst gebruik van parken, sociale problematiek, en het stimuleren van kwaliteitsverbetering. Dit draagt bij aan een leefbare en vitale gemeente voor inwoners én bezoekers;
- bijdragen aan de gedeelde ambitie voor het realiseren van een betere balans tussen recreatieve, toeristische en natuurfuncties en daarmee Epe als aantrekkelijke bestemming versterken.

Beleidskader Recreatie en Toerisme Gelderland & Gelders Programma Recreatie en Toerisme

Het provinciale beleid voor recreatie en toerisme is vastgesteld in het 'Beleidskader Recreatie en Toerisme'.

De strategische doelen die hierin zijn opgenomen luiden als volgt:

- We streven naar voldoende ruimte voor recreatiemogelijkheden voor inwoners en bezoekers. Hierbij beschermen we onze natuurlijke en culturele rijkdommen.
- We willen Gelderland positioneren als een toonaangevende provincie met een vitaal en divers aanbod dat duurzame groei stimuleert. Hierbij bewaren we een evenwicht tussen economische voordelen en het behoud van onze regionale identiteit.

Aan de hand van vijf thema's, van vastgelegd in het 'Gelders Programma Recreatie en Toerisme', gaat de provincie hieraan werken:

1. **Stevige basis:** We verbeteren de beschikbaarheid en kwaliteit van data om beleidsbeslissingen te ondersteunen en de ontwikkeling van de sector te stimuleren, en we faciliteren samenwerking en kennisdeling. We nemen recreatie en toerisme standaard mee in de integrale strategische ruimtelijke afwegingen.
2. **Recreatie voor iedereen:** We versterken recreatieve routenetwerken voor wandelen en fietsen om de beleving van bezoekers en inwoners te verbeteren en de spreiding van bezoekersstromen te bevorderen.
3. **Inwoners- en bezoekerscommunicatie:** We verbeteren de zichtbaarheid van Gelderland als recreatieve bestemming om de toeristische aantrekkingskracht te vergroten en bewoners te betrekken bij het recreatieve aanbod.
4. **Veerkrachtig ondernemerschap:** We ondersteunen ondernemerschap dat inspeelt op duurzaamheid en innovatie, om de sector toekomstbestendig te maken.
5. **Vitaal en divers aanbod:** We stimuleren toekomstgerichte, duurzame ontwikkeling van het toeristisch en recreatief aanbod. Dit versterkt de aantrekkingskracht van de regio's en draagt bij aan de economische vitaliteit.

Masterplan Veluwe Belevingsgebieden

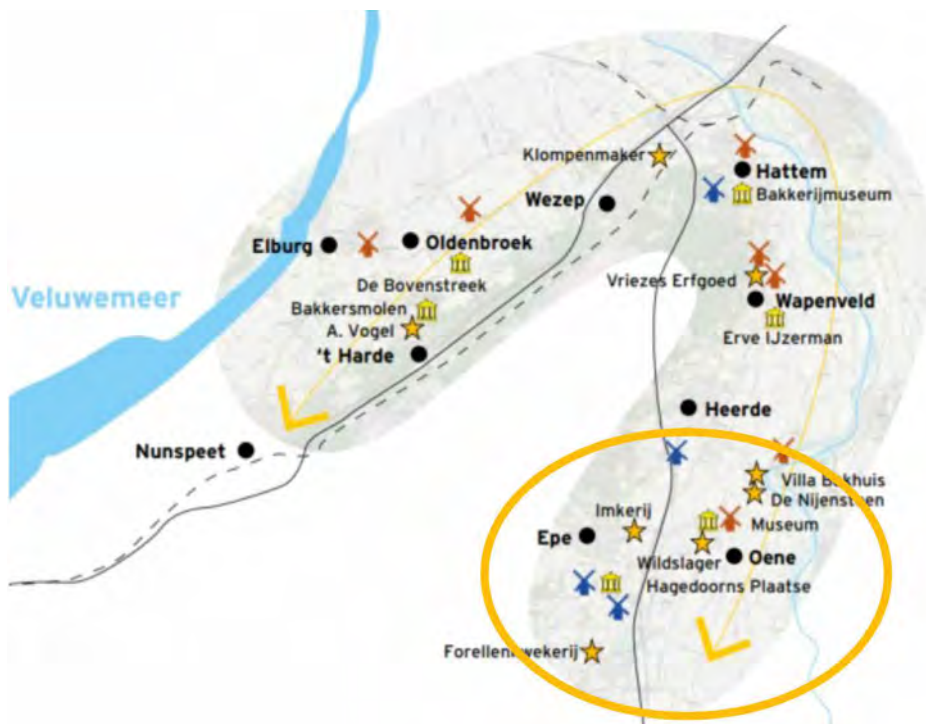
In 2022 zijn in opdracht van de VeluweAlliantie voor gebieden op en rond de Veluwe zogeheten 'Belevingsgebieden' ontwikkeld. De belevingsgebieden moeten bijdragen aan het beter managen van bezoekersstromen door de minder bekende aspecten van de Veluwe in het daglicht te zetten. Hierdoor wordt gestreefd naar het spreiden van (toekomstige) bezoekers. Gemeente Epe zet in op twee belevingsgebieden: 'Ambachtelijke Veluwe' en 'Veluwe natuurgeheimen'.

Het belevingsgebied de 'Ambachtelijke Veluwe' kenmerkt zich door de overgang van de wilde natuur naar een gecultiveerde, ambachtelijke omgeving. Kansrijke ontwikkelingen zijn:

- het ambachtelijke aanbod (i.s.m. met Stichting Promotie Gemeente Epe) onder de aandacht brengen, en
- geclusterd aanbieden van activiteiten en evenementen die het belevingsgebied samenhangend op de kaart kunnen zetten.

Dit belevingsgebied is met name kansrijk voor de Verbindingszoeker, Harmoniezoeker en Rustzoeker.

Figuur 24 Belevingsgebied Ambachtelijke Veluwe (bron: Masterplan Belevingsgebieden)

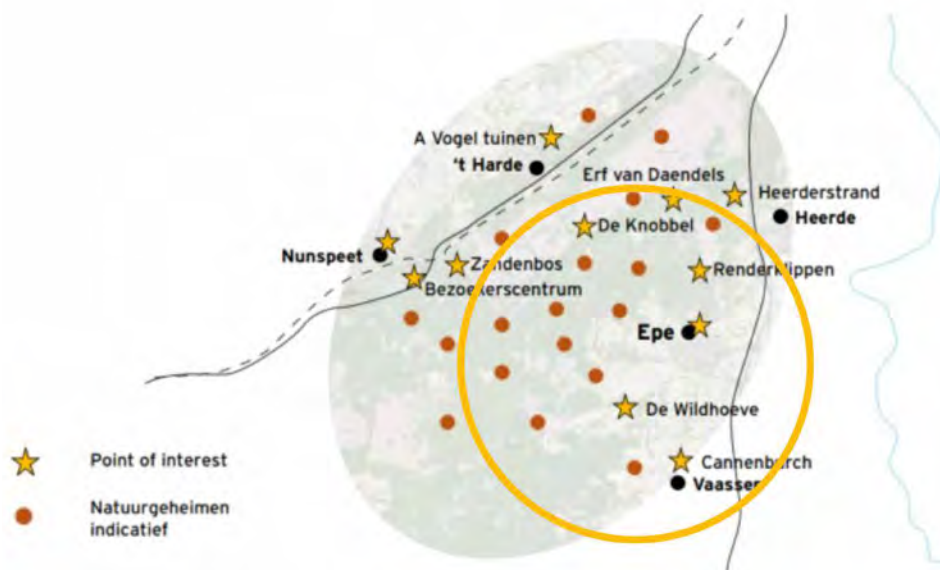
Het belevingsgebied 'Veluwe natuurgeheimen' gaat over de beleving van flora en fauna, ongereptheid, de kwetsbaarheid van ecosystemen, het belang van biodiversiteit, natuurbehoud en over het ontdekken en kennismaken met die geheimen. Kansrijke ontwikkelingen zijn:

- de ontwikkeling van kasteel Cannenburg tot 'poort tot het Landschap' i.r.t. de plannen voor de herontwikkeling van het dorpscentrum van Vaassen
- Aanbodontwikkeling voor familiebelevissen die bijdragen aan seizoen verlenging⁴⁸.

Dit belevingsgebied is met name kansrijk voor de verbindingszoeker, de inzichtzoeker en de rustzoeker.

⁴⁸ Masterplan Veluwe Belevingsgebieden, Veluwe op 1, 2022

Figuur 25 Belevingsgebied Veluwe Natuurgeheimen (bron: Masterplan Belevingsgebieden)

In aanvulling op de Veluwe belevingsgebieden is er voor gemeente Epe een erfgoed inventarisatie uitgevoerd⁴⁹ waarin een drietal verhaallijnen worden benoemd: industrieel water, ritueel landschap en land- en bosbouw. Deze verhaallijnen kunnen de benut worden om de Veluwe belevingsgebieden te versterken.

Belevingsgebied 'Veluws Verleden'

Naast deze twee belevingsgebieden valt gemeente Epe ook onder het belevingsgebied 'Veluws Verleden'. Dit belevingsgebied wordt gezien als inspirerende aanvulling op de twee hierboven genoemde belevingsgebieden. Dit belevingsgebied wordt alleen benut als het bestaande kansen versterkt (bijv. als storytellingslaag binnen de andere belevingsgebieden), maar heeft niet de focus.

Dit belevingsgebied vertegenwoordigt de geschiedenis van de Veluwe, waarvan een groot deel ondergronds is verborgen. Sporen en verhalen van bijvoorbeeld de tijd van jagers en verzamelaars staan hierin centraal. In het kader van het beter beleefbaar en bekend maken van de cultuurhistorie van gemeente Epe biedt dit belevingsgebied kansen, bijvoorbeeld door de grafheuvels die gemeente Epe kent hieraan te koppelen. Andere kansen in dit belevingsgebied zijn de samenhang tussen archeologische en historische plekken verbeteren en de verwijzing naar belevingslocaties vanaf wandel- en fietsroutes.

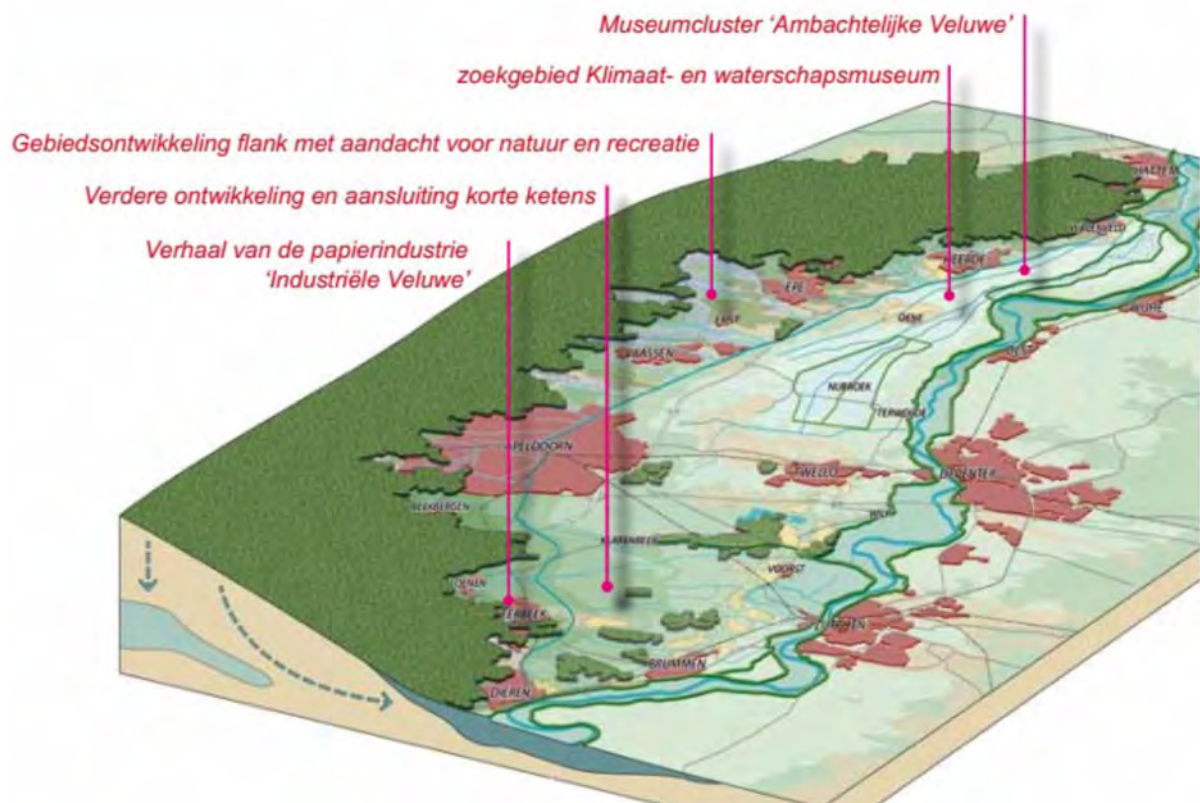
Masterplan IJsselvallei

De IJsselvallei is een veelzijdig en waardevol landschap tussen het Veluwemassief en de rivier de IJssel. Binnen de IJsselvallei wordt met gebiedspartners gewerkt aan het Masterplan IJsselvallei (zie figuur 26). Met dit plan is een koers uitgezet naar een vitaal, veerkrachtig en toekomstbestendig landschap. Dit wordt gedaan aan de hand van twaalf projecten, met daarbij de toevoeging dat het masterplan een vloeiend karakter heeft met ruimte voortschrijdend inzicht. Projecten en initiatieven kunnen in de loop van de tijd aanhaken, zolang ze bijdragen aan de gestelde, integrale opgaven en doelen. De focus bij de uitvoering ligt op klimaatadaptatie en mitigatie, doorontwikkelen landbouw (kringloop, biodiversiteit) en het realiseren van een recreatief aantrekkelijk gebied.

⁴⁹ Bron: '... langs onzen weg gaat het bouwland allengs in heide over..' – Erfgoed in gemeente Epe, RAAP, 2021

Voor gemeente Epe is het Masterplan van belang om bij te dragen aan herstel van natuurwaarden en ontlasten en het ontlasten van de recreatieve druk op de Veluwe. Thema's waar de gemeente op in wil spelen zijn het recreatief versterken van de flankgebieden, het stimuleren van erfgoed en cultuurtoerisme voor dag- en verblijfsrecreatie, koppelkansen met de landbouw en beleving van de groenblauwe dooradering met routes en voorzieningen. De ondersteuning vanuit de gebiedsprocessen en de LEADER middelen kunnen daarvoor benut worden, waarbij regionale marketing en promotie een belangrijke rol spelen.

Figuur 26 IJsselvallei (bron: Masterplan IJsselvallei)

Bijlage 2: Doelgroepen en trends & ontwikkelingen

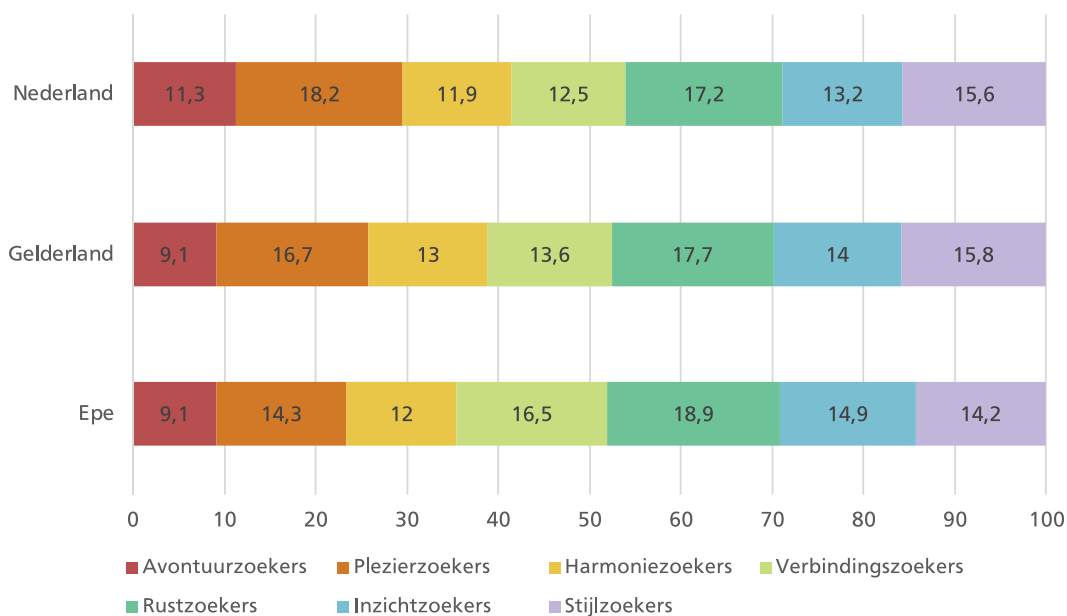
In dit hoofdstuk leest u welke doelgroepen van belang zijn voor gemeente Epe. Ook lichten we toe wat de trends en ontwikkelingen in de sector betekenen voor gemeente Epe.

B2.1 Doelgroepen

Inzicht in doelgroepen met behulp van de Leefstijlvinder

We gebruiken de [Leefstijlvinder](#) om inzicht te krijgen in doelgroepen. Deze methode maakt op basis van het BSR-model onderscheid tussen zeven verschillende recreanten, de zogeheten 'leefstijlen'. Door verder onderzoek naar de leefstijlen, weten we waar elke leefstijl behoefte aan heeft in hun vrije tijd of wanneer zij op vakantie gaan, en wat de verschillen hierin zijn. Een toelichting op het model en de verschillende leefstijlen is opgenomen in bijlage 2.2.

Figuur 27 Leefstijlverdeling in Nederland, provincie Gelderland en gemeente Epe (bron: Leefstijlvinder, 2025)

In figuur 27 wordt de leefstijlverdeling in Nederland, provincie Gelderland en gemeente Epe weergegeven. Goed om te benoemen is dat het hier gaat om eigen inwoners, dus geen gasten die in gemeente Epe logeren. Hieruit blijkt dat de grootste leefstijlgroepen in gemeente Epe de rustzoekers (18,9%), verbindingszoekers (16,5%) en inzichtzoekers (14,9%) zijn:

- Rustzoekers omschrijven zichzelf ook wel als 'huiselijk' en 'gewone mensen'. In hun vrije tijd zijn ze al snel tevreden en hebben ze niet veel nodig. Ze vinden het fijn dicht bij huis op pad te gaan en rustige activiteiten te ondernemen in de natuur, zoals tuinieren, vissen of wandelen.
- Verbindingszoekers hechten veel waarde aan gastvrijheid, sociale verbondenheid en 'doe mar gewoon'. Deze doelgroep zet zich dan ook graag in voor de maatschappij door middel van vrijwilligerswerk, en ze zijn graag buiten in de natuur.
- Inzichtzoekers willen graag leren, zichzelf nuttig maken en nieuwe dingen ervaren. Deze groep gaat graag naar plekken waar ze nieuwe dingen kunnen leren, zoals een musea of tentoonstelling.

In vergelijking met provincie Gelderland kent gemeente Epe meer verbindingszoekers, rustzoekers en inzichtzoekers, en minder plezierzoekers, harmoniezoekers en stijlzoekers. In vergelijking met Nederland kent gemeente Epe relatief weinig avontuurzoekers en plezierzoekers en relatief veel verbindingszoekers, rustzoekers en inzichtzoekers.

Leefstijlen en marketing

Ook Stichting Promotie Gemeente Epe maakt gebruik van de leefstijlen in de positionering gemeente Epe als 100% wild. Zij richten hun strategie op de rustzoeker, inzichtzoeker, harmoniezoeker en avontuurzoeker. Gemeente Epe heeft voor deze groepen veel te bieden omdat deze leefstijlen graag tot rust willen komen en authentiek en kleinschalig willen beleven en ervaren. En omdat rustzoekers en harmoniezoekers de gemeente al goed weten te vinden ligt de nadruk de komende jaren vooral op het aantrekken van de inzichtzoekers en avontuurzoekers.

Wanneer we kijken naar de Veluwe heeft Visit Veluwe op basis van hun Visitor Data Monitor geconcludeerd dat de rustzoekers, harmoniezoekers en verbindingszoekers de Veluwe al goed weten te vinden. Daarom wordt er in het voorjaar vooral ingezet op het aantrekken van harmoniezoekers en verbindingszoekers, en in het najaar op de stijlzoekers.

Samenvatting leefstijlen inwoners en focus SPGE en Visit Veluwe

Leefstijlen inwoners	Focus SPGE	Focus Visit Veluwe
Rustzoekers	Rustzoeker	Voorjaar
Verbindingszoekers	Inzichtzoeker	Harmoniezoekers
Inzichtzoekers	Harmoniezoeker	Verbindingszoekers
	Avontuurzoeker	Najaar
		Stijlzoekers

Binnenlandse bezoekers

De Veluwe

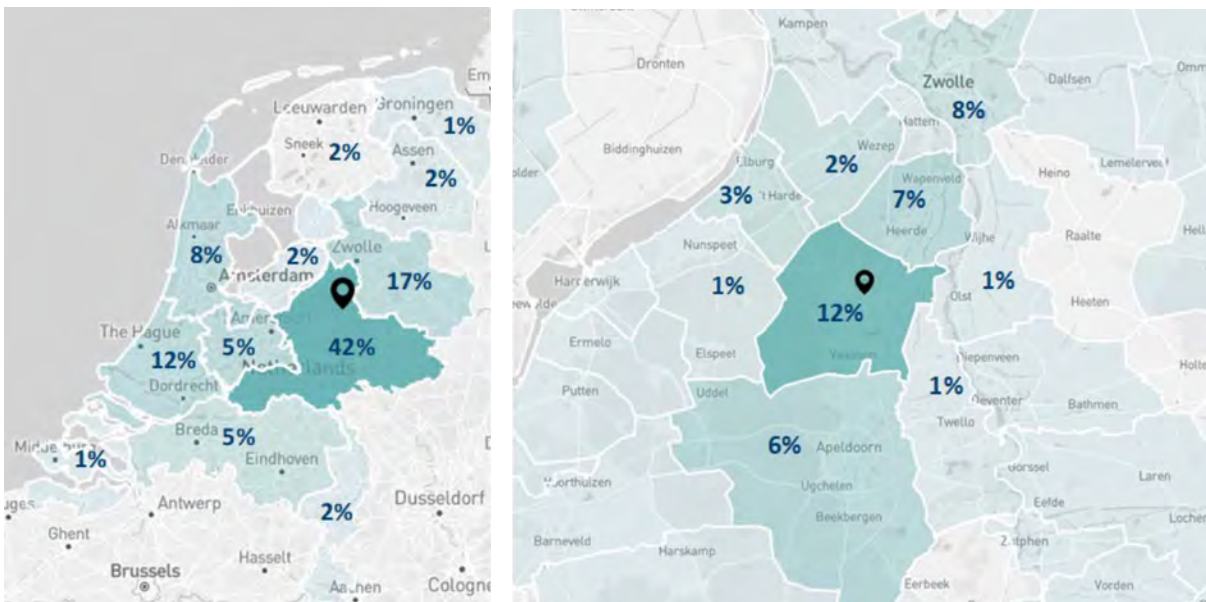
Met 86% komt het merendeel van de bezoekers van de Veluwe uit Nederland. Het gaat hier om ongeveer twee miljoen binnenlandse gasten. Ongeveer 70% van de uitstapjes op de Veluwe worden gemaakt door inwoners van de eigen gemeente en 30% van bezoekers buiten de regio. Deze bezoekers komen met name uit de randstad; 28% komt uit Zuid-Holland en 24% uit Noord-Holland.

Gemeente Epe - Renderklippen

Voor de natuurgebieden Renderklippen en Eperholt is aan de hand van de Visitor Data Monitor van Visit Veluwe bezoekersdata verzameld. De Renderklippen telde in 2024 bijna 378.000 unieke bezoekers. 38% van de bezoekers bezoekt de Renderklippen twee tot vijf keer per jaar en 36% één keer per jaar. 16% bezoekt het gebied vaker dan tien keer per jaar. Uit dit onderzoek blijkt dat zondagochtend het moment is waarop de Renderklippen het meest bezocht wordt, met gemiddeld 415 bezoeken per uur.

Figuur 28 laat zien dat ongeveer 12% van de bezoekers uit de gemeente Epe zelf komt. Een groot deel van de bezoekers aan de Renderklippen zijn regionale bezoekers: 42% komt namelijk uit de provincie. Naar de Renderklippen komen met name de rustzoeker (19%) en de plezierzoeker (17%). Het percentage plezierzoekers is opvallend hoog als je kijkt naar de leefstijlen van de inwoners van gemeente Epe, en de focus van de marketing organisiaties. De avontuurzoeker (8%) is het minst te vinden in de Renderklippen. Een bezoek aan Renderklippen wordt regelmatig (diezelfde dag) gecombineerd met een bezoek aan andere locaties in de gemeente, waaronder het Eperholt (28%) en het centrum van Epe (22%).

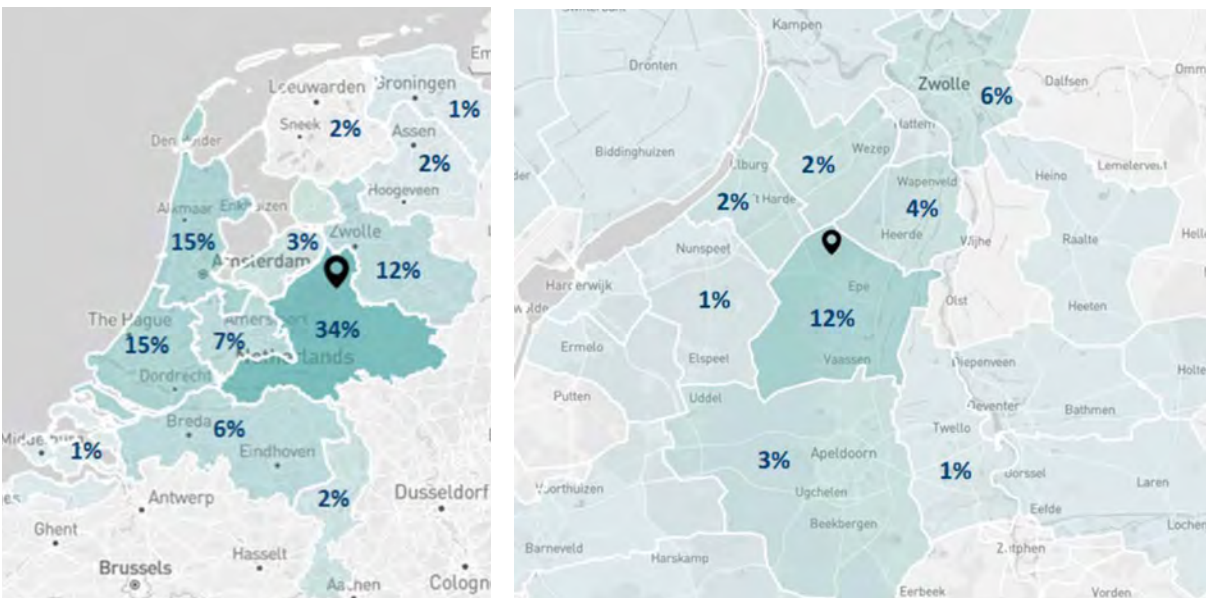
Figuur 28 Herkomst bezoekers Renderklippen landelijk (links) en regionaal (rechts) (bron: Visitor Data Monitor)

Gemeente Epe - Eperholt

In Eperholt telde de Visitor Data Monitor in 2024 bijna 435.000 unieke bezoekers. De meesten hiervan bezochten het gebied twee tot vijf keer per jaar (27%), 21% bezocht het gebied één keer per jaar, terwijl 19% vaker terug komt en het gebied meer dan 26 keer heeft bezocht. Ongeveer 12% van de bezoekers komt uit de gemeente Epe zelf (zie figuur 29). Ongeveer één derde zijn regionale bezoekers uit de provincie Gelderland. Een relatief groot deel van de bezoekers komt van buiten de provincie (zie figuur 29). Naar Eperholt komen met name de rustzoeker (19%) en de plezierzoeker (17%). Ook hier is het percentage plezierzoekers opvallend hoog als je kijkt naar de leefstijlen van de inwoners van gemeente Epe en de focus van de marketing organisaties. De avontuurzoeker (9%) is ook hier het minst te vinden. Een bezoek aan Eperholt wordt door ongeveer één op de vijf bezoekers gecombineerd met een bezoek aan het centrum van Epe.

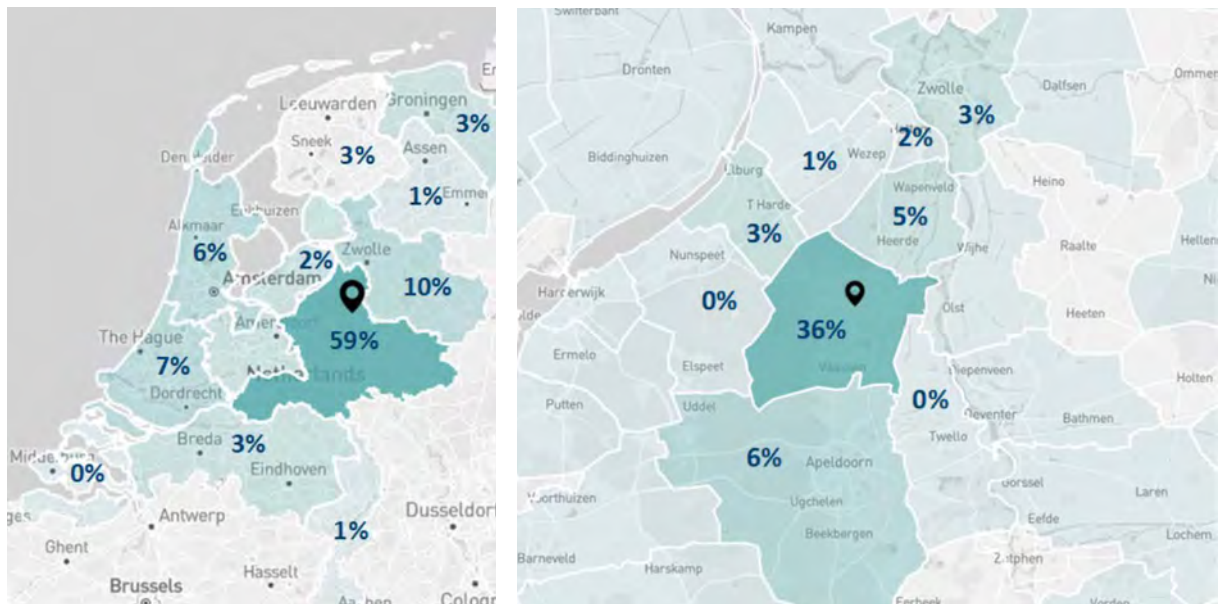
Figuur 29 Herkomst bezoekers Eperholt landelijk (links) en regionaal (rechts) (bron: Visitor Data Monitor)

Gemeente Epe - Centrum Epe

Het centrum van Epe telde in 2024 ruim 8,1 miljoen unieke bezoekers. 25% van deze bezoekers bezochten Epe meer dan 100 keer per jaar, terwijl 16% Epe eenmalig bezocht. Ruim één derde (36%) van alle bezoeken zijn van de inwoners van de gemeente Epe zelf. Meer dan de helft van de bezoekers (59%) zijn regionale bezoekers uit de provincie Gelderland. De bezoekers aan Epe centrum zijn voornamelijk rustzoekers (21%) en inzichtzoekers (17%). De avontuurzoekers zijn het minst vertegenwoordigd (8%). Een bezoek aan het centrum van Epe wordt maar weinig gecombineerd met een bezoek aan het Eperholt (6%).

Figuur 30 Herkomst bezoekers Epe (centrum) landelijk (links) en regionaal (rechts) (bron: Visitor Data Monitor)

Buitenlandse bezoekers

Naast de binnenlandse bezoekers vormt ook de buitenlandse markt een omvangrijke groep. Op gemeentelijk niveau is hiervan geen data beschikbaar, maar op provinciaal niveau wel.

Provincie Gelderland is met name onder Duitsers een geliefde bestemming, met 1.035.000 overnachtingen in 2022. Ten opzichte van 2021 is dit een stijging van 281%. In 2022 was meer dan de helft van de inkomende toeristen Duits en vormt hiermee de grootste groep⁵⁰. Ondernemers zien de Duitse gast ook veel terug bij hun eigen ondernemingen en merken dit ook aan hun omzet. België is met 19% de tweede grootste groep inkomende toeristen in Gelderland. In 2022 zorgden zij voor 309.000 overnachtingen. Dit was een stijging van 113% ten opzichte van het jaar daarvoor⁵¹. De Britse markt is ook groeiende in Gelderland. In 2022 waren er 350% meer Britse overnachtingen dan in 2021. Ook steeg de gemiddelde verblijfsduur van 2,4 nachten naar 2,8 nachten. Britse bezoekers geven er vaak de voorkeur aan om met gezin of partner te reizen⁵².

Bron: Duitse bezoekers, VisitVeluwe, 2023

51 Bron: Belgische bezoekers, VisitVeluwe, 2023

52 Bron: Britse bezoekers, VisitVeluwe, 2023

Conclusie doelgroepen

De leefstijlverdeling van de inwoners van gemeente Epe wijst op een sterke lokale vraag naar rustige, informatieve, lokaal gerichte en natuurgerichte recreatiemogelijkheden. Gemeente Epe leent zich hier bij uitstek voor, en kan haar toeristisch-recreatief product hier nog beter voor inzetten en daarmee de sector versterken.

De focus van Stichting Promotie Gemeente Epe sluit tevens goed aan op het profiel van gemeente Epe, en biedt mogelijkheden voor het aantrekken van verschillende bezoekers, gedurende het hele jaar. Hiermee wordt ingezet op de kansen die er liggen rondom seizoensverlenging, en de ambitie om een gemeente te zijn die jaarrond aantrekkelijk is voor eigen inwoners en bezoekers. In relatie hiertoe kan er aangesloten worden op inspanningen van VisitVeluwe in het najaar, waarbij de focus ligt op Stijlzoekers.

Kansrijk is wellicht om vanuit SPGE ook te richten op verbindingszoekers. Dit sluit goed aan bij de eigen inwoners en versterkt de inzet van Visit Veluwe.

Informatie voor bezoekers van gemeente Epe (bron: SPGE)

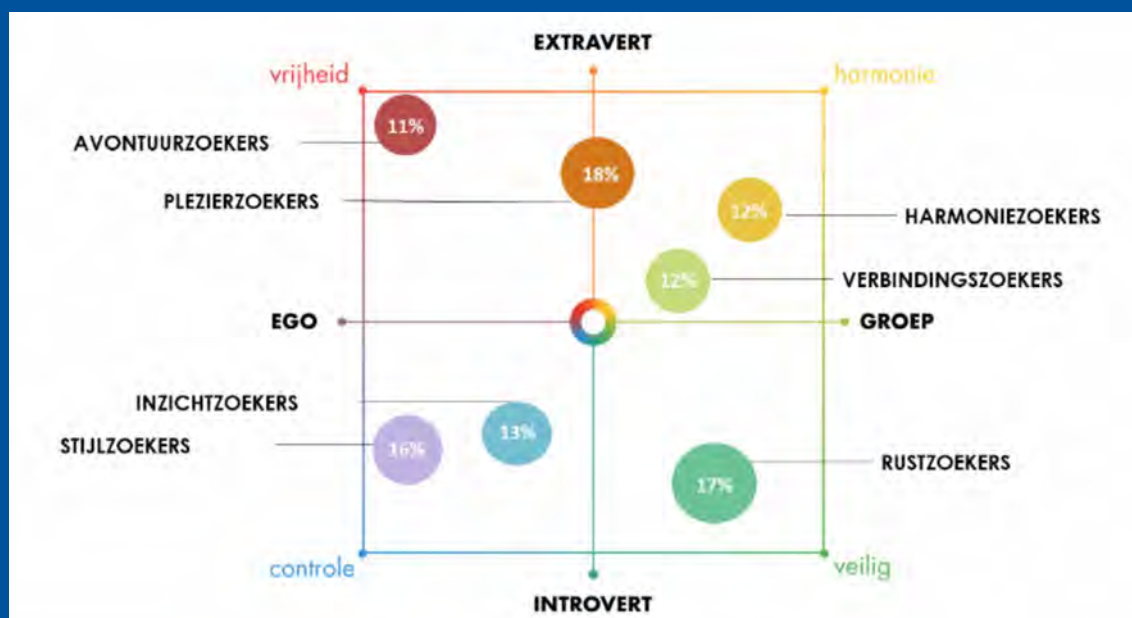
B2.2 Toelichting Leefstijlvinder

Vrijetijdsgedrag verklaard in leefstijlen

De leefstijlen voor recreatie & toerisme geven inzicht in de vrijetijdswensen- en behoeften van Nederlanders. Deze leefstijlen laten zien waar mensen in hun vrije tijd of op vakantie behoefte aan hebben. En wat de verschillen hierin zijn. Het ene 55+ koppel is het andere niet. De één wil namelijk rust en regelmaat, de ander juist drukte en sensatie. Leefstijlen gaan hiermee een stap verder dan de traditionele indeling van doelgroepen zoals oud, jong, gezinnen, koppels, veel te besteden, weinig te besteden enzovoort.

Vier basis leefstijlen geven inzicht in drijfveren

In de basis kent Nederland vier leefstijlen met ieder hun eigen manier van in het leven staan: creatief, harmonieus, controlerend en veilig. De leefstijlen baseren zich op het wetenschappelijke model BSR™. Dit model ontrafelt de drijfveren van mensen en wat te doen om mensen in beweging te krijgen. Van oorsprong is het model gericht op marketing (welke boodschap, welke tone of voice en via welk kanaal zijn de groepen te bereiken), maar het wordt steeds vaker ook gebruikt voor productontwikkeling (welk aanbod sluit aan op de leefstijlen).

De basisleefstijlen onderscheiden zich van elkaar aan de hand van twee gedragsverklarende dimensies. De horizontale as is de sociologische as en maakt onderscheid tussen mensen die gericht zijn op de groep of omgeving (familie, vrienden, enzovoort.) of juist op de eigen persoon (ego). De verticale psychologische as maakt onderscheid tussen mensen die gemakkelijk hun emoties tonen en contact maken (extravert) en mensen die emoties eerder onderdrukken en meer op zichzelf zijn (introvert). Door deze dimensies met elkaar te kruisen, ontstaan vier kwadranten. Door te kijken naar de mate waarin iemand op de groep of ego is gericht en de mate waarin mensen meer ingetogen of meer uitgelaten zijn, kunnen we groepen selecteren die kenmerkend zijn voor vrijetijdsbesteding.

Elke groep heeft eigen voorkeuren

De figuur hieronder geeft de zeven onderscheidende doelgroepen weer. Elke groep heeft eigen voorkeuren. Meer informatie vindt u op www.leefstijlvinder.nl

Avontuurzoeker

Deze avontuurlijke en creatieve recreanten zijn voor veel in, zolang het een nieuwe ervaring is of bijdraagt aan hun zelfontwikkeling.

Wie zijn de Avontuurzoekers?

Avontuurlijk, creatief, vrijheid, extravert en ego

Deze recreanten zijn creatief, avontuurlijk, eigenwijs en geïnteresseerd in anderen. Ook omschrijven ze zichzelf als intelligent en ondernemend. Ze vinden het lekker om hun eigen gang te gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Als ze met anderen optrekken, dan zijn dat het liefst creatieve en vernieuwende denkers, of mensen die weten wat ze willen. Ze hechten veel waarde aan vrijheid, uniek zijn en genieten van het leven. 11% van de Nederlanders zijn Avontuurzoekers.

**Ik ga buiten de
gebaande paden**

Plezierzoeker

Plezierzoekers houden van feesten en de hopt op gaan met vrienden. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd.

Wie zijn de Plezierzoekers?

Plezier hebben, vrijheid, extravert, ego/groep

Plezierzoekers zijn spontaan, vrolijk en gezellig. Ook omschrijven ze zichzelf als avontuurlijk, impulsief en eigenwijs. Waarden die ze belangrijk vinden zijn uitdaging, uniek zijn en succes in het leven. Ze hebben het liefst veel mensen om zich heen, en trekken er dan ook graag op uit met familie, vrienden en kennissen. Ze houden van leuke dingen ondernemen: voor hen staat plezier hebben in het leven op nummer één. Een dag niet gelachen, is een dag niet geleefd! 18% van de Nederlanders is plezierzoeker.

**Een dag niet
gelachen, is een
dag niet geleefd**

Harmoniezoeker

Vrije tijd is tijd voor het gezin, de familie of vrienden. Harmoniezoekers zijn pas echt blij, als iedereen in het gezelschap tevreden is.

Wie zijn de Harmoniezoekers?

Gezelligheid met familie en vrienden, extravert

Harmoniezoekers zijn hartelijke, gezellige mensen, met veel interesse in anderen. Ze omschrijven zichzelf als gemoedelijk, vrolijk en zachtaardig. In het leven hechten ze veel belang aan geborgenheid, gastvrijheid en vriendschap. Ze nemen de tijd voor het gezin, trekken er graag op uit met (of naar) familie, vrienden en kennissen, en vinden een goede relatie met burens en familie heel belangrijk. Het hoeft voor hen allemaal niet zo vreemd; doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg. 12% van de Nederlanders zijn Harmoniezoekers.

**Gewoon gezellig met
vrienden, familie en
kennissen.**

Verbindingszoeker

Verbindingszoekers zetten zich graag in voor anderen. Daarnaast genieten ze van natuur en knusse sfeer.

Wie zijn de Verbindingszoekers?

Inzetten voor anderen, harmonie, extravert, groep

Verbindingszoekers zijn, bovenal, geïnteresseerd in anderen. Het zijn behulpzame, evenwichtige mensen die zichzelf omschrijven als 'gewoon' en hartelijk. Voor Verbindingszoekers zijn gastvrijheid, sociale verbondenheid en 'doe maar gewoon' belangrijke waarden. Ze vinden het dan ook belangrijk om een goede relatie te onderhouden met burens en familie, met harmonie en gezelligheid. Er voor elkaar zijn, dat is toch hartstikke normaal? 12% van de Nederlanders is Verbindingszoeker.

Rustzoeker

Rustzoekers houden recreatie graag letterlijk en figuurlijk dicht bij huis. Ze zijn het liefst in de eigen, vertrouwde omgeving.

Wie zijn de Rustzoekers?

Recreatie dicht bij huis, veiligheid, introvert en in een groep

Rustzoekers vinden zichzelf hele gewone mensen. Ze omschrijven zichzelf als kalm, behulpzaam, bedachtzaam en zachtaardig. Ze houden van rust en regelmaat, en voelen zich het meest op hun gemak in hun eigen, vertrouwde omgeving. Ze vinden het fijn als ze lekker hun eigen gang kunnen gaan, en vinden het dan ook niet erg om alleen te zijn. Ze houden ervan om op hun gemak thuis te zijn, een beetje te tuinieren, te klussen en tv te kijken. Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg. Rustzoekers vormen 17% van het totaal.

Inzichtzoeker

Inzichtzoekers willen dingen leren en ervaren, in de natuur en met culturele activiteiten.

Wie zijn de inzichtzoekers?

Rustig, dingen leren en ervaren, controle, introvert en ego

Inzichtzoekers zijn bedachtzame, serieuze en intelligente mensen. Ook omschrijven zij zichzelf als evenwichtig en zakelijk. Ze vinden het niet erg om alleen te zijn, want dan kunnen ze mooi hun eigen gang gaan. De rust en ruimte om hen heen die ze daardoor verkrijgen vinden ze fijn. Belangrijke waarden voor Inzichtzoekers zijn rationaliteit, daadkracht, privacy/rust en 'doe maar gewoon'. Maar ook vrijheid om te doen wat ze willen is erg belangrijk voor ze. Als ze niet op pad gaan naar culturele activiteiten of

Gezelligheid, genieten en ontspanning in de natuur

Ik wil tot rust komen dicht bij huis, geen gedoe

Stilzitten is zonde: ik wil leren en ervaren

natuur, dan vinden ze het ook heerlijk om rustig thuis te zijn, een beetje te klussen, TV te kijken en het nieuws te volgen. Ze houden van informatie; 'meten is weten'! 13% van de Nederlanders zijn Inzichtzoekers.

Stijlzoeker

Stijlzoekers gaan ervoor: in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op.

Wie zijn de Stijlzoekers?

Luxe, comfort, exclusiviteit, controle, introvert, ego

Stijlzoekers zijn intelligent, zelfverzekerd en doelgericht. Ze hebben een sterk karakter, en omschrijven zichzelf ook wel als zakelijk, ondernemend en leidinggevend. Stijlzoekers zijn graag onder gelijkgestemden, die waarden als ambitie, uitdaging en daadkracht met hen delen. En die waarderen dat de Stijlzoekers zeggen waar het op staat, ook als anderen het daar misschien niet mee eens zijn. Stijlzoekers gaan ervoor in het leven: zowel in hun werk, als in hun vrije tijd worden ze graag geprikkeld, en zoeken ze de uitdaging op. Verveling is niet aan hen besteed. Liever besteden ze hun tijd aan sporten en feesten. Gáán! 16% van de Nederlanders is Stijlzoeker.

Ik wil genieten van exclusieve activiteiten

B2.3 Trends en ontwikkelingen

In deze paragraaf worden belangrijke trends en ontwikkelingen op het gebied van recreatie en toerisme beschreven. Per trend wordt aangegeven wat dit betekent voor gemeente Epe.

Groei van het toerisme

Het toerisme in Gelderland groeit. Zowel vanuit Nederland, als het buitenland is meer behoefte aan overnachtingen. In 2024 verwelkomde de provincie bijna 5 miljoen verblijfgasten, een stijging van 5,4% ten opzichte van 2023, met in totaal circa 15,2 miljoen overnachtingen.

Volgens de Forecast 2035 van NBTC & CELTH stijgt het aantal verblijfgasten in Gelderland tot 5,4 miljoen in 2035. Dat is 14% meer dan in 2023, oftewel ongeveer 650.000 extra overnachtingen.

Ook voor gemeente Epe wordt een groei van het toerisme verwacht. Daarnaast zien we een groei van recreatief bezoek aan natuurgebieden. Zie hiervoor ook de volgende trend.

Het belang van een gezonde levensstijl en buiten zijn zet door in de vrije tijd⁵³

Door het drukke leven zijn we steeds bewuster van onze vrije tijd en het belang van ontspanning. Deze trend waarin een gezonde levensstijl belangrijk is zet ook door in de vrije tijd. Het zogeheten 'wellness toerisme' (denk aan spa's, yoga retreats, 'bosbaden' en meditatiecentra) wint aan populariteit en in toenemende mate is het 'buiten zijn' en recreëren in de natuur een vast onderdeel van de vrijetijdsbesteding van mensen.

Verblijf in het groen wordt in steeds grotere mate geassocieerd met gezondheid en rust en actief ontspannen door te fietsen, wandelen of kajakken in de natuur is populair. Hierdoor zijn gebieden waar men de natuur kan beleven steeds belangrijker.

Betekenis voor gemeente Epe: Beleving van natuur en buiten zijn is een steeds belangrijkere onderdeel van het toeristisch-recreatief aanbod van gemeente Epe, zowel voor de inwoners als de bezoekers. Belangrijk hierbij is om de bestaande natuurwaarden te beschermen (zie ook de voorgaande trend). Dit betekent dat vooral ontwikkelingen in de IJsselvallei kansrijk zijn. Kansrijk is de ontwikkeling van recreatieve routes langs de Grift, in combinatie met vasthouden van water en natuurinclusieve landbouw (zie 2.3) Er zijn wellicht kansen om de uiterwaarden beter beleefbaar en toegankelijk te maken⁵⁴. Ook is het een kans om bij de uitrol van het wandelnetwerk in gemeente Epe, ommetjes vanuit de kernen, woonwijken naar het buitengebied te ontwikkelen.

Aandacht voor duurzaamheid neemt toe

Duurzaamheid is tegenwoordig niet meer weg te denken en omvat vele aspecten. Ook binnen de toeristisch-recreatieve sector is dit belangrijk. Steeds meer mensen kiezen voor duurzame vakanties en dagjes uit. In 2024 hield 32% van de Nederlanders rekening met het milieu bij het boeken van hun vakantie⁵⁵ en 59% van de Nederlandse bezoekers zegt te willen verblijven in duurzame accommodaties⁵⁶. Daarnaast is duurzaamheid ook steeds vaker een onderdeel van een bedrijfsconcept. Ondernemers spelen een belangrijke rol in het investeren in duurzame accommodaties, attracties en belevingen, en het verleiden van de gast om duurzame keuzes te maken.

In relatie tot de toenemende aandacht voor duurzaamheid staat de term 'duurzaam toerisme' of 'regeneratief toerisme', een vorm van toerisme met zo min mogelijk negatieve gevolgen voor de lokale bevolking, de natuur en het milieu. Belangrijk om hierop in te zetten is het aantrekken van de gewenste bezoekers, het managen van deze bezoekers en het behouden van balans in ontwikkelingen. Daarin gaat het niet persé om het aantrekken van meer bezoekers, maar om de juiste bezoeker op het juiste moment op de juiste plek.

⁵³ Bron: Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd, 2024

⁵⁴ Bron: Ruimte voor recreatie op de Veluwe, Bureau voor Ruimte en Vrije Tijd, 2025

⁵⁵ Bron: Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd, 2024

⁵⁶ Bron: Beleidskader Recreatie en Toerisme Gelderland

Betekenis voor gemeente Epe: Voor gemeente Epe is het belangrijk om het verblijfsrecreatieve aanbod te verduurzamen, met name het verblijfsrecreatieve aanbod. Ook is het van belang om de inzet op recreatiezonering en locatie- en seizoensspreiding voort te zetten. Het gaat o.a. om marketinginspanningen om de gewenste doelgroepen naar de juiste plekken binnen de gemeente te 'sturen'. Dit sluit goed aan bij het huidige meerjarenplan van Stichting Promotie Gemeente Epe die inzet op het bereiken van de juiste (nieuwe) doelgroepen en op spreiding.

Fietsen en wandelen blijven populair en bieden kansen

Vrijtijdsbesteding is actiever, doordat we een gezonde levensstijl belangrijk vinden en vaker een zittend beroep hebben. Hierdoor zijn wandelen en fietsen nog steeds de twee meest ondernomen vrijetijdsactiviteiten. Zo fietste in 2023 76% van de Nederlanders voor plezier, maakte 84% van de Nederlanders wel eens een ommetje en 66% een langere wandeling⁵⁷. Ook uit het Nederlands Vrijetijdsonderzoek 2023 blijkt dat binnen provincie Gelderland een wandeling en een fietstocht de meest ondernomen vrijetijdsactiviteiten zijn (respectievelijk 34,2% en 11,8%). Routegebonden recreatie is daarmee misschien wel belangrijker dan ooit in het toeristisch-recreatief product van een bestemming. Routes zijn een bewezen instrument voor het genereren van meer bestedingen, en daardoor belangrijk voor de werkgelegenheid en leefbaarheid.

Betekenis voor gemeente Epe: In gemeente Epe liggen kansen om de routenetwerken verder te ontwikkelen (bijvoorbeeld het uitrollen van het wandelknooppuntennetwerk), en hieraan verschillende producten te koppelen. Denk bijvoorbeeld aan themaroutes, en rustpunten. Op deze manier kunnen routenetwerken worden ingezet om verhalen te vertellen en het toeristisch-recreatieve aanbod in de gemeente te verbinden.

Op zoek naar lokale en authentieke ervaringen⁵⁸

Voor een groot deel van de bevolking neemt de beschikbare vrije tijd af (o.a. doordat meer tijd nodig is voor zorgtaken). Mede hierdoor zijn mensen kritischer en veeleisender ten aanzien de vrijetijdsactiviteiten die zij ondernemen. Hierdoor groeit de behoefte aan beleving, bijzondere ervaring, lokale en authentieke ervaringen en service. De vrijetijdsbesteding moet afgestemd zijn op persoonlijke interesses en wensen. In de 'beleviseconomie', worden onderscheidend aanbod en unieke verhalen steeds belangrijker. Verhalen (storytelling) vergroten de waarde van een product door de beleving te versterken.

Betekenis voor gemeente Epe: Gemeente Epe doet er goed aan door de verhalen waarmee zij zich profileert te baseren op de kwaliteiten en historie van de gemeente. Zo zijn deze verhalen authentiek en versterken ze de binding met gemeente Epe. Zoals opgenomen in het Meerjarenplan van Stichting Promotie Gemeente Epe kenmerkt én onderscheidt de gemeente zich door de (wild) geheimen van de natuur en verhalen over ambachten. Dit sluit goed aan bij de Veluwe Belevingsgebieden waar gemeente Epe onderdeel van uitmaakt. Daarnaast zijn er wellicht meer verhalen kansrijk voor Gemeente Epe (zie ook bijlage 4), bijvoorbeeld rond om cultuurhistorie (historische dorpskernen, grafheuvels of de sprengen en beken). Het verder uitbouwen en versterken van de belevingen van gemeente Epe kan door het koppelen van verschillend aanbod en samenwerking tussen cultuur- natuurpartners, overheden en bedrijven.

⁵⁷ Bronnen: Feiten en Cijfers Fietsplatform & Wandelnet & NVTO 2024

⁵⁸ Bronnen: Beleidskader Recreatie en Toerisme Gelderland & Trendrapport toerisme, recreatie en vrije tijd, 2024

Demografische veranderingen zijn van invloed op de vrijetijdsbesteding⁵⁹

Demografische veranderingen hebben ook invloed op vrijetijdsbehoeften. Ten eerste is er sprake van vergrijzing, waardoor er een steeds grotere groep oudere mensen ontstaat. Het CBS verwacht dan ook dat het aantal ouderen van boven de 65 jaar in 2030 groter is dan het aantal jongeren tussen de 0 en 20 jaar. Deze ouderen boven de 65 jaar zijn vooral op zoek naar rustige activiteiten en natuurbeleving. Daarnaast zien er dat er meer behoefte is aan multi-generatie reizen, waarbij hele gezinnen met meerdere generaties op vakantie gaan. Dit vraagt om accommodaties en activiteiten die voor iedereen geschikt zijn.

Betekenis voor gemeente Epe: Door het groeiende aantal ouderen groeit de groep vakantiegangers die gedurende het hele jaar op vakantie kan gaan. Dit biedt kansen voor toerisme in het laagseizoen en in de schouderseizoenen. Hierop ingespeeld worden door activiteiten, voorzieningen en verblijfsmogelijkheden aan te bieden die het jaarrond, of juist in de winter, aantrekkelijk zijn en ook passen bij de wensen van de senioren. Voor multi-generatie vakanties moeten verblijfsaccommodaties voldoende ruimte bieden, en is het een pré als ze bijvoorbeeld schakelbaar zijn. Ook moeten ze toegankelijk zijn voor mensen met een beperking en dat er verschillende soorten activiteiten aangeboden worden (voor verschillende leeftijden).

Gevolgen van klimaatverandering hebben ook effect op recreatie en toerisme⁶⁰

Klimaatverandering is al enige tijd onderwerp van gesprek, de gevolgen ervan zijn steeds duidelijker te voelen, ook binnen recreatie en toerisme. Veranderende weerspatronen, stijgende temperaturen en een toename van extreme weersomstandigheden beïnvloeden niet alleen waar en wanneer mensen op vakantie gaan, maar ook de kwaliteit van hun ervaring en de duurzaamheid van toeristische bestemmingen. Aanpassingen zijn nodig om bestemmingen veerkrachtig te maken en toeristische activiteiten te verduurzamen, zodat het ook in de toekomst mogelijk blijft van verschillende bestemmingen te kunnen genieten.

Betekenis voor gemeente Epe: De gevolgen van klimaatadaptatie zijn ook in gemeente Epe een aandachtspunt. Specifiek geldt hier het gevaar op natuurbranden vanwege de grote hoeveelheid (nabij gelegen) natuur in de gemeente. Dit is niet alleen gevaarlijk voor eigen inwoners, maar ook voor bezoekers die verblijven op de verschillende accommodaties in de natuur. Om onder andere met dit gevaar de opgave van klimaatverandering om te gaan heeft de gemeente een beleidsplan klimaatadaptatie opgesteld. Dit beleid is aanleiding om de voorbereiding op natuurbranden te versnellen, waarbij het voorkomen van slachtoffers de hoogste prioriteit heeft voor de gemeente. Om dit te bereiken gaat de gemeente – in afstemming met de VNOG en samen met andere partners in en rondom het bos – het bewustzijn over natuurbranden vergroten. Daarnaast wordt in de Omgevingsvisie benoemd dat de gemeente ‘werk wil maken’ van de klimaatopgave door in te zetten op groen, natuurbescherming en -ontwikkeling en gebiedseigen maatregelen.

⁵⁹ Bronnen: CBS, NRIT Kennisbank

⁶⁰ Bronnen: Kennisportaal Klimaatadaptatie, Europese Commissie, Informatiepunt Leefomgeving

Bijlage 3: Betrokken stakeholders

Wie?	Op welke manier?
Stichting Promotie Gemeente Epe	Individueel gesprek, klankbordgroep
Inwoners	Online enquête, dorpsverenigingen zijn uitgenodigd voor de meedenkbijeenkomst 3 juni
Ondernemers(verenigingen)	Online enquête, klankbordgroep, groepsgesprek
Kasteel Cannenburch	Klankbordgroep
Agrarische ondernemers	Groepsgesprek
LTO Noord	Klankbordgroep
Kroondomein het Loo	Groepsgesprek
Leisurelands	Groepsgesprek
KNH Nederland	Klankbordgroep
Hotel de Witte Berken	Klankbordgroep
De Koperen Ezel	Klankbordgroep
RCN De Jagerstee	Klankbordgroep
Landgoed Welna	Klankbordgroep
Veluws Museum Hagendoorns Plaatsse	Klankbordgroep
Camping de Wildhoeve	Klankbordgroep
Natuur en Milieu Epe	Groepsgesprek, klankbordgroep
Stichting Behoud Veluws Landschap	Groepsgesprek, klankbordgroep

Rechts: Camping de Wildhoeve in Emst (foto VVV Epe)

Colofon

Visie recreatie en toerisme 2035

Gemeente Epe

13 oktober 2025

Gemeente Epe

Fotoverantwoording

Pagina 5: Natuurhotel de Witte Berken

Pagina 7, 18, 20, 22, 24, 26, 73: Stichting Promotie Gemeente Epe

Pagina 18: Grand Café de Posthoorn

Pagina 28: RCN Jagerstee

Auteurs

Daphne van der Veer

Rikst Thalen

Anneke van Mispelaar

Bureau BUITEN, projectnummer 2223-2025

Grafisch ontwerp

Made in Holland, ontwerp en beeld

Gemeente Epe